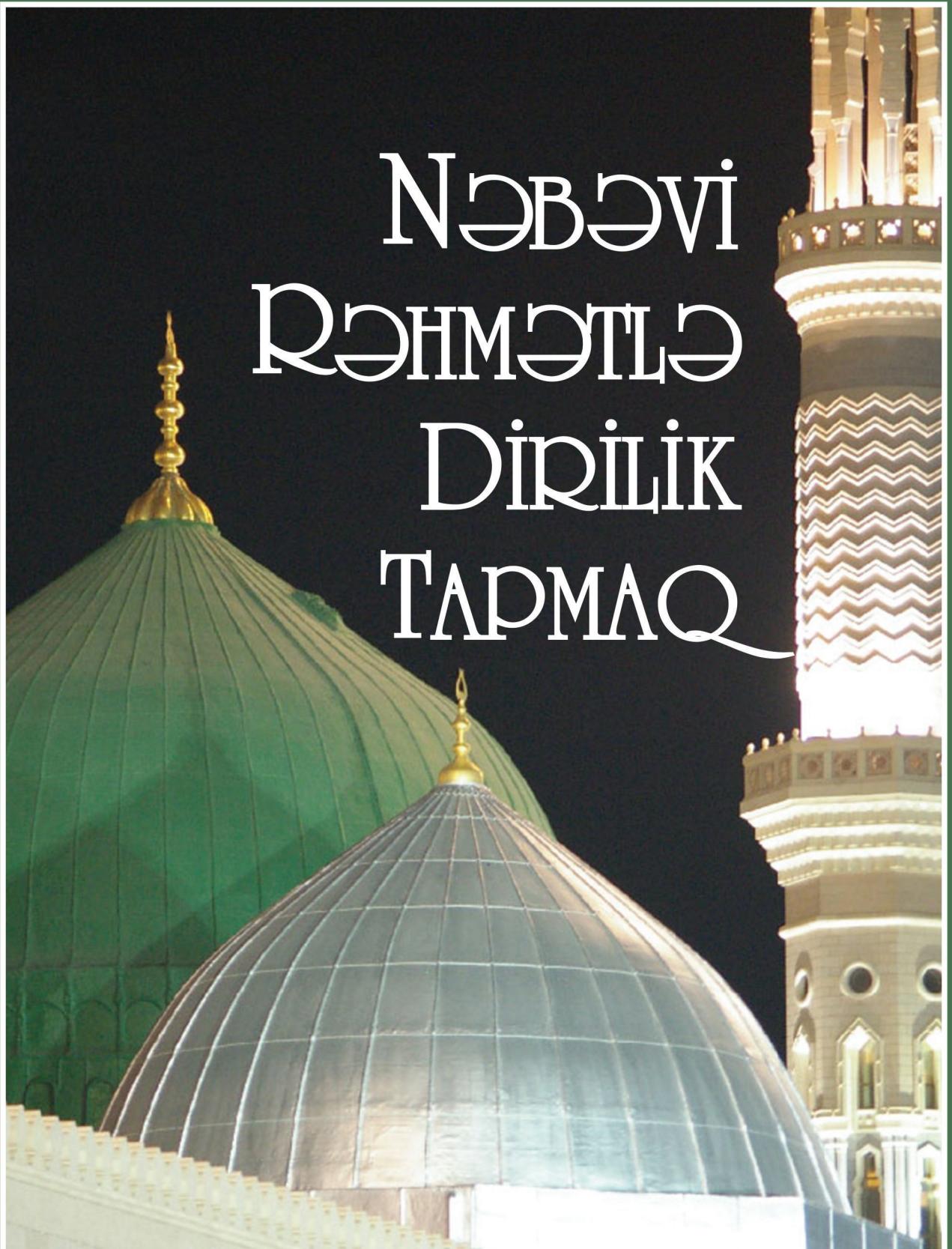

JİRFAN

Nº 41 Aprel- 2010 İctimai fikir jurnalı - 3 AZN

NƏBƏVİ
RƏHMƏTLƏ
DİRİLİK
TAPMAQ

Redaktorдан

İRFAN
Aprel/2010/Nº:41
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reyestr №: 1763

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Redaktor:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsul katib:
Elşən RZAYEV

Məsləhətçi:
Dr. Abbas QURBANOV

Abunə və reklam işlərindən məsul:
Niyazi YUSIFOV
Tel: 051 920 79 14

Redaksiya heyəti:
Akademik
Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Səadət MÜRŞÜDOVA
Arif HEYDƏROĞLU
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Kompyuter dizaynı:
Ülvi MƏMMƏDOV
Copyright 2010 © All Rights Reserved
Created and supported by "irfan"

Foto:
«İRFAN»

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 25 manat
Xarici ölkələr üçün 60 avro

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

www.irfandergisi.com
E-mail
irfan@irfandergisi.com
irfandergisi@yahoo.com

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən istinad
zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əziz oxucu!

Bildiyiniz kimi aprel ayı Fəxri-Kainat Həzrət Peyğəmbərin "Mübarək Doğum Həftəsi"nin olduğu bir aydır. Bu ayda onun dünyani şərəfləndirməsini qeyd edən müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir. Müsəlmanların yaşadığı bütün ölkələrdə onun mübarək mövludu qeyd edilir. Biz də bu mübarək günlərdə nəşr olunan 41-ci sayımızı ona həsr etmək qərarına gəldik.

Çünki o, var olma səbəbimizdir...

Çünki o, insanlığın baş tacıdır...

Çünki o, gəlmış-keçmiş ənbiyanın və qiyamətədək davam edəcək övliyanın rəhbəridir...

Onun həyatı ilə yaxından tanış olmaq, əxlaqi ilə əxlaqlanmaq, ona olan duyuğu və hissərimizi paylaşmaq dünyadakı ən böyük hədəf və vəzifələrimizdən biridir.

Əziz oxucu!

Bu sayımızda Allah Rəsulunu tərənnüm edən və digər müxtəlif yazılarla görüşünüzə gəldik. Əminlik ki, hər birini sevərək oxuyacaqsınız. Jurnalımızın səhifələrində bir-birindən maraqlı yazılar sizə gözləyir. "Rəsulunuzu belə edərkən gördüm", "Onun izində", "Şəfaət ya Rəsulallah" "Onlar kimi sevmək" yazıları və Rəsulullahha ünvanlanmış "Ağlayan məktub" ana mövzumuzu bəzəyən yazılardır. Eyni zamanda möhtərəm müəllifin qələmə aldığı "İlahi əxlaqi yaşamaq" yazısı sizə Rəsulullahın da əxlaqi aldığı mənbəyə götürəcək. Dəyərli yazarlarımızın əməyinin nəticəsi olan "Axırət olmasayı", "Əyri olmamaq", "Ölən dünyam"ın son cəngavəri", "Dəvə dəlili" və s. yazıları maraqla oxuyacaqsınız.

Əziz oxucu!

Artıq bu ilki abunə kampaniyamız başa çatdı. Şükürlər olsun ki, bu il də hədəflədiyimiz abunəci sayına çata bildik. Bu isə sizin jurnalımıza olan marağınızı və sevginizin nəticəsidir. Abunə kampaniyamızda əməyi keçən hər kəsə redaksiyamız adından dönə-dönə təşəkkür edir, minnətdarlığımızı bildiririk.

Oxumağa, kitaba olan marağınızı nəzərə alaraq, eyni zamanda "Mübarək Doğum Həftəsi" münasibətiylə nəşriyyatımızın bir-birindən dəyərli kitablarının da kampaniyasını keçirərək hər birini sizə təqdim edirik. Məqsədimiz, jurnalımızın arxa qapağında da görəcəyiniz beş ədəd bir-birindən dəyərli kitabları ucuz qiymətə əldə edərək oxumağınızdır.

Sözü çox uzatmadan sizə hər ay səbirsizliklə gözlədiyiniz İrfanla baş-başa qoyuruq!

*Sorma hər kişinin əslin izzətindən bəllidir
Söhbəti irfan görənlər xidmətindən bəllidir.*

Nəsimi

ONUN İZİNDƏ

Elşən RZAYEV

8

AÇIN QAPILARI, O GƏLİR

Ali ÇINAR

10

AĞLAYAN MƏKTUB

Eldar KƏRİMÖV

16

ACİZ MÖCÜZÜ NECƏ ANLATŞIN?

Hacı Arif HEYDƏROĞLU

20

O, “ÜMMƏTİM” DEYİRDİ, BİZ NƏ DEYİRİK?

Salih Zeki MERİÇ

22

FƏTANƏT

Zəki ŞAHİN

24

DEDİKLƏRİMİN HAMISINI DÜZ DEMİŞƏM

Lokman HELVACI

26

BİR İŞIQ DOĞULUB GƏLDİ DÜNYAYA

Zəlimxan YAQUB

35

RƏSULUNUZU BELƏ

EDƏRKƏN GÖRDÜM

Nurlan MƏMMƏDZADƏ

4

İLAHİ ƏXLAQI

YAŞAMAQ -1-

Osman Nuri TOPBAŞ

28

RƏSULULLAHIN

GƏNCLƏRİ

Sedat DEMİR

6

ONLAR KİMİ SEVMƏK... Rüfət ŞİRİNÖV

18

Xalq Şairi Zəlimxan
Yaqubla reportaj:

Bu gün insanlığın yeganə xilas
yolu Qurandır, Peygəmbərdir.

12

AXİRƏT OLMASAYDI Mübariz ƏLİOĞLU

38

SƏMİMİ DİNDAR OLMAQ Dr. Mehman İSMAYILOV

36

ƏYRİ OLMA(MA)Q Adem ŞAHİN

40

DƏVƏ DƏLİLİ Dr. Rafiz MANAFOV

42

“ÖLƏN DÜNYAM”IN SON CƏNGAVƏRİ Məmməd MƏMMƏDZADƏ

44

ONLARI ALLAH GÖNDƏRMİŞDİ Rüstəm Kamal PAŞABƏYLİ

47

HƏYAT DƏFTƏRİNDƏN Afıq İSGƏNDƏROV

52

HAZIR CAVABLAR Niyazi YUSİFOV

54

XƏBƏRLƏR 55

RƏSULUNUZU BELƏ EDƏRKƏN GÖRDÜM

*Bilal Həbəsi onu o
qədər çox sevirdi
ki, onun olmadığı*

*Mədinədə
yaşaya bilmədi.*

*Başını götürüb
Dəməşqə getdi.*

*Nə zaman azan
oxumaq istəsə,*

*“Əşhədu ənnə
Muhammadın
Rasulullah”*

*cümləsinə
gəldikdə*

*boğazında
düyünlənən qəhər*

*onu hıçkırlara
boğaraq susmağa
məcbur etmişdi.*

Sevgi Allah-Təalanın yaratdığı insan oğluna verdiyi ən üstün hiss və duyğulardan biridir. Bəlkə də elə insanın mükərrəm olmasının ən əsas səbəblərindən biri onun varlığında sevgi iksirinin olmasıdır. Çünkü varlıqlar içərisində yalnız insandır görmədiyini sevən. Sırf sevdiyi üçün həqiqi itaət edən. Həqiqi təslimiyyət sevgi ilə olur desək yanılmarıq hər halda. Çünkü təslimiyyət və itaət müxtəlif səbəb və qayələrlə olur. Bəzən qorxudan, güclünün yanında yer alma istəyindən və s... Əsl təslimiyyətsə sevərək itaətdir. Heç bir qarşılıq gözləmədən, mənfəət güdmədən olunan itaətdir. Elə buna görə də “Yalnız sevən itaət edər” demişlər. Tarixi vərəqlədikdə bir çox cahangir hökmдарlar görürük, zamanında hər kəsin təzim etdiyi. Lakin bu gün nə ardıcılları var, nə də çox sayıda sevənləri. Həqiqi, səmimi təslimiyyətsə sırf sevgiyə əsaslanır. Və sevgidən doğan təslimiyyət, itaət həyatın təlatümlü sularında, çətin yoxuşlarında zəifləmədən,

büdrəmədən davam etməkdədir. Sevərək itaətdə itaət olunanın yoxluğunda heç nə dəyişmir. Çünkü mayası ehsan duyğusuyla yoğrulmuşdur. O ehsan ki, insana daima sevdiyinin yanında olduğu hissini verir.

Sevgi ilə itaətin ən möhtəşəm nümunəsini Hz. Peyğəmbərin əshabında görürük. Onlar Rəsulullahha elə bir sevgiyə və itaətə sahib idilər ki, hələ Əbu Süfyan iman etmədiyi günlərdə “Elə bir hökmədar, elə bir lider görmədim ki, rəiyyəti onu Məhəmmədin əshabının sevdiyi kimi sevsin.” - demişdi.

Səhabəyi-Kiram onu canlarından çox sevirdilər. Və bu sevgi ilə itaət edirdilər. Məhz bu sevgi idi Vəhb bin Kəbşəni ta Uzaq Şərqə - Çinə dəvət üçün göndərən. Uhudda öz canlarını ona sıpər edərək “atam, anam sənə fəda olsun” dedirdən.

Hər halını onun haliylə eyniləşdirmək səhabə nəslinin ən böyük dərdi idi. Bu xüsusda ən böyük örnəklərdən biri də Hz. Ömərin oğlu Hz. Abdullahdır. Səhabələr arasında zöhd və təqvasıyla tanınan bu səhabənin özünəxas xüsusiyyətlərindən biri də həyatı boyu Hz. Peyğəmbəri təqib edərək onun sünənəsinə hərfiyyən tabe olmasıydı. Allah Rəsulunun bir bulaqdan su içdığını gördüyü üçün tez-tez həmin bulaqdan su içmiş, onun kölgələndiyi ağacın altında kölgələnmişdir. Bir dəfə Həcc əsnasında Cəbəli-Rahmə adlanan yerdə bir qayanın üstündə bir müddət oturmuşdu. Bunun səbəbini soruşanlara:

“Allah Rəsulu (s.a.s) Vida Həccində bu qayanın üstündə bir müddət oturmuşdu.” - buyurdu... Həmçinin Abdullah bin Ömərdən hər hansı bir məsələ haqda fətva istəndikdə “bu fərzdir”, “vacibdir”, “məkrudur” deməzdi. “Raeytu Rasuləkum yəfalu kəzə - Rəsulunužu belə edərkən gördüm” deyərək, Allah Rəsulunun o xüsusdakı davranışını eynilə söyləyər və onun kimi edilməsinin vacibliyinə inanardı.

Bu idi əshabin Rəsulullah sevgisi, itaəti. Bilal Həbəsi onu o qədər çox sevirdi ki,

onun olmadığı Mədinədə yaşaya bilmədi. Başını götürüb Dəməşqə getdi. Nə zaman azan oxumaq istəsə, “Əşhədu ənnə Muhammədə-Rasulullah” cümləsinə gəldikdə boğazında düyünlənən qəhər onu hıçkırlara boğaraq susmağa məcbur etmişdi.

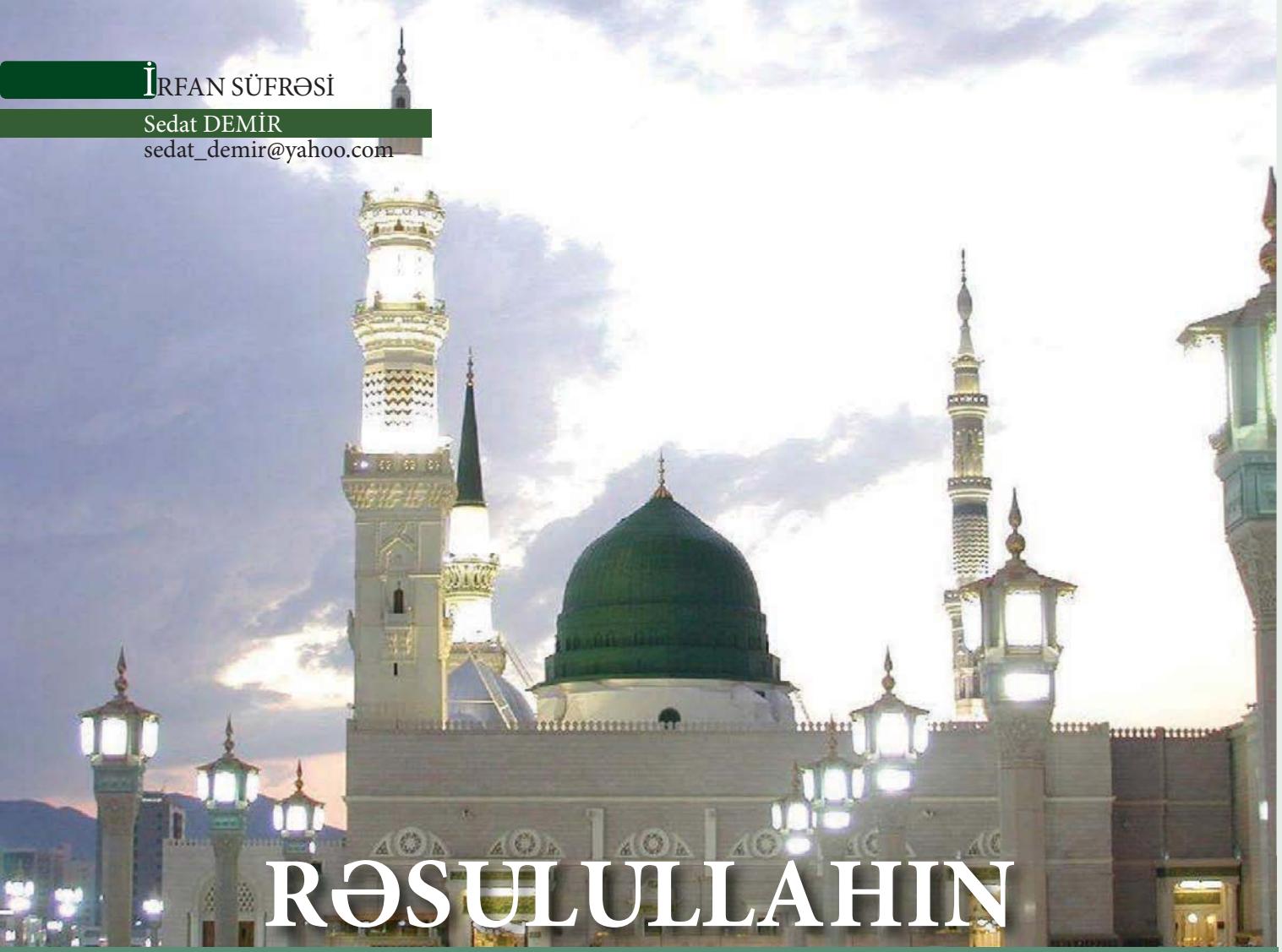
Bu sevgi əsrlər kəçərək zəmanəmizə qədər gəlmışdır. Sonrakı nəsillər arasında da bu sevginin bənzərini yaşamağa çalışan şəxsiyyətlərin olduğunu müşahidə edirik. Burada onlardan da bir misal vermək yərinə düşərdi. Məşhur hədis alimi İmam Nəvəvi Hz. Peyğəmbərin sünənəsinə tabe olmayı həyatına düstur etmişdi. Hədis rəvayətləri arasında Rəsulullahın qarpızı necə yeməsiylə bağlı məlumat olmadığı üçün sünənəyə müxalif davranışmamaq üçün ömrü boyu qarpız yeməmişdir.

Ona itaət hər birimizin borcudur. Əgər seviriksə tabe olmaliyiq. Yoxsa sevdiyimizi söyləmək quru bir iddiadan ibarət olar. Allaha yaxınlaşmaq istəyiriksə ona tabe olmaliyiq. Çünkü Kəlməyi-şəhadət sarayı onsuz düşünülməz.

Bir böyüyümüzün tez-tez verdiyi misalı burada oxucularla paylaşmaq istəyirəm. Allah uzun ömür versin, buyurur ki:

“Yaşadığımız həyatda Allahın Həbibinə nə qədər bənzəyirik? Düşünün ki, bir stəkan su içəcəksiniz. Bu hərəkətiniz ehtiyacınızı dəf etməklə birlikdə sizə savab da gətirə bilər, sadəcə su içməkdən ibarət də qala bilər. Suyu əlimizə götürüb oturaraq bismillahla, 3 qurtuma içsək bu davranışımızla Rəsulullahha bənzəmiş olarıq. Mələklər dəftərimizə belə yazarlar: “Ya Rəbb, bu qulunun su içməsi Rəsulunun su içməsinə bənzədi.” Amma başqa cür içsək bu səfər də mələklər: “Ya Rəbb, bu qulunun su içməsi Rəsulunun su içməsinə bənzəmədi” - yazarlar.”

Gəlin görək biz ona nə qədər bənzəyirik? Həyatımızın hansı mərhələsində onunla eyniləşirik? Ona itaət ömrə bərəkət, dünya və axırət səadətidir.

RƏSULULLAHIN

GƏNCLƏRİ

Insan kainatın çeyirdəyi, peyğəmbərlər bəşəriyyətin ən saf qaymağı, Həzrət Məhəmməd də peyğəmbərlər arasında seçilmiş, peyğəmbərlərin baş tacıdır. Bu səbəblə Allah Rəsulu varlığın özəyi, kainat ağacının ən mükəmməl meyvəsidir. Kainat o ən gözəl meyvə üçün yaradılmışdır. Kainatın yaradılış qayəsi də məhz odur.

Şəfqəti yalnız insanları deyil, bütün məxluqatı qucaqlayan, aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən o rəhmət peyğəmbərinin sevgisinə bu gün hər birimiz möhtaciq.

Rəsulullahı nə qədər sevirik? Hz. Ömər (r.a) "ya Rəsulallah, canım xaric səni hər seydən daha çox sevirəm" dedikdə Hz. Peyğəmbər (s.ə.s):

"Olmadı, ya Ömər! Məni canından da çox sevmədikcə kamil iman etmiş olmasan" – buyurdu.

Ömər (r.a):

"Canımdan da çox sevirəm, ya Rəsulallah!" dedikdə "İndi oldu, ey Ömər!" buyurmuşdur. Bəs biz nə qədər sevirik? Sevgi fədakarlıq istər. Biz nələri fəda edə bilirik? Televizorun qarşısında keçən uzun bir vaxtdan sonra yuxu baslığı üçün sünnləri tərk edirik yoxsa?

Tıfl ikən ol dilərdi ümmətin

Sən qocaldın tərk edərsin sünnaṭin.

Vaxt çox azdır. Qəlbinin ən gözəl güsəsini kimə həsr etmişik görəsən? Orada kimi qonaq edirik?

Kitab rəfində Hz. Peyğəmbərdən bəhs

edən neçə kitabı var və onlardan neçəsini oxudun? Oxuduğun kitablarda altından xətt çəkdiyin sətirləri qəlbinə həkk etdini? Yaşadıqlarınla yazdığını həyat kitabında Hz. Peyğəmbərə aid nələr etdin, ömür kitabının neçə fəsli ona aiddir?

Səhabələr Hz. Ömər timsalında olduğu kimi hər hal və vəziyyətdə “Fədakə bi əbi və ummi, ya Rəsulallah! – Atam-anam sənə fəda olsun, ya Rəsulallah!” – deyə bildirdilər. Sən nəfsinlə mücadilədə nəfsin istəklərinə əlvida deyib Musab bin Ümeyr kimi dünyalığı əlinin tərsi ilə itələyib könlünün ən gözəl guşəsini Rəsulullahha ayıra bildinmi?

Əsas məsələ də budur!

Rəsulullah Vəhb bin Kəbşə həzrətlərini dəvət üçün Çinə göndərmişdi. Mədinəyə qayıtdıqda Allah Rəsulunu görəmədiyi zaman qəlbi titrədi, hicqırıqlara boğuldı. Amma ona bu vəzifəni verən Rəsulullahdı. “O yaşasayıdı məni orada (Çində) görmək istəyərdi.” – deyib həsrətini qəlbinə gömərək təkrar dəvət üçün göndərildiyi Çinə üz tutdu. Budur Peyğəmbər sevgisi...

Yoxsa bu quraq dünyada insanı yetişdirmək mümkün mü?

Hər bir səmimi möminin ömrü boyu üfüqü və hədəfi ağlığının məşğul olduğu bütün düşüncələri qəlbindəki duyuları, hətta alib-verdiyi nəfəslərə qədər hər şeyi ilahi riza ilə birləşdirməyə çalışmaq olmalıdır.

Hz. Peyğəmbərin gənclər üzərindəki təsiri və onlarla maraqlanması gənclərin bütün əngəlləri və çətinlikləri aşaraq Rəsulullahın yanında yer almalarına səbəb oldu. Bu mövzuda ən təqdirəlayiq nümunə isə 10 il Həzrət Peyğəmbərin yanında qalaraq ona xidmət edən Ənəs bin

Malik idi. O zamanlar 8-10 yaşı vardı. Ənəs bin Malik Rəsulullahın insana verdiyi hörmətini belə nəql edir: “10 il Rəsulullahın yanında, onun xidmətində oldum. Etdiyim hər hansı bir işə görə “niyə belə etdin?”, etmədiyim hər hansı bir işə görə də “niyə etmədin?” dediyini xatırlamıram.”

Bu gənclərin çoxu rifah və etibar sahibi olan ailələrini tərk edərək böyük çilə və fədakarlıqlardan keçərək Hz. Peyğəmbərin səfində yer almağı seçirdilər. Musab bin Ümeyr varlı bir ailənin övladıydı.

Məkkədə ən lüks və dəbdəbəli geyinən, bəhalı ətirlərdən istifadə edən bir gəncdi. Məkkədə Qüreyş gəncləri arasında onun qədər firavan həyat sürən başqa bir gənc yox idi. Heç bir tərəddüd etmədən İslami qəbul etdi. Ancaq ailəsi yaxasını buraxmadı. Uhudda şəhid olarkən kəfən üçün qısa bir köynəyindən başqa heç nəyi yox idi.

Hz. Peyğəmbər Muaz bin Cəbəli hələ 21 yaşında ikən Yəmənə vali təyin etmiş, o da ömrü boyu ona vəfa və sevgi duyuları içində yaşamışdı. Yenə başqa bir gənc olan Əbu Hüzeyfə

Qüreyş liderlərindən kafir olaraq ölen Utbənin oğluydu. Əbu Hüzeyfə zəngin, əsil-nəcabətli, bolluq içinde yaşayan bir adamdı. Atasından sonra Qüreyş liderliyi onu gözləyirdi. O, bütün sərvət, etibar və rahatlığı tərk edərək, İslami və onunla birlikdə çiləni və fəqirliyi seçdi. Onlar İslami eşqlə yaşadılar. Sevdiklərinə qovuşdular. Allahı sevdilər və sevdiyinə tabe oldular.

*Mədyundur o məsumə bütün bir başarıyyat
Ya Rəbb bizi məhsərdə bu iqrar ilə həşr et.*

ONUN İZİNDE...

Nəbilər silsiləsinin ilk və son halqası, təmiz soylu, aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən, insanlığın ən xeyirlisi, Allahın bəşəriyyətə ən böyük neməti, Yaradanın şahid qıldıığı, həyatına and içdiyi, adını ucaltdığı bir insan...

Elə bir insan ki, yaradılışımızın səbəbi, həyatımızın şəfəsi, İslam və imanın əzəli və əbədi nuru, şəxsiyyətimizi formalasdırıan ən gözəl nümunə, hər iki dünyada şəfaətçimiz... Bəşər aləmində gözəl əxlaqın: nəzakət, lətafət və zərafətin zirvəsində olan yeganə şəxsiyyət...

Məhəbbətin zirvəsi, qəhrəmanlığın zirvəsi, səbrin, mətanətin zirvəsi, comərdlik, qayğıkeşlik və fədakarlığın zirvəsi, böyük qənimətlər və dünya nemətləri qarşısına sərilsə də zöhd, vəra, qənaət və

təvazökarlığın zirvəsi, mərhəmət və şəfəqətin, möhtaclara yardımın zirvəsi, ixləs və təqyanın zirvəsi, riza və şükür halının zirvəsi...

Bütün fəzilət və gözəllikləri misilsiz nümunəvi şəxsiyyətində cəmləşdirən, könül aləmini nadir, zərif və incə çiçəklərdən, gözəl qoxulu güllərdən hazırlanmış bir cənnət bağçası kimi bize təqdim edən mübarek insan Həzrət Məhəmməd Məsətəfə (s.ə.s)-dir.

Onun həyatı yaşılmış Qurandır, İslamdır. Müsəlmanın nümunə götürəcəyi həyat çərçivəsidir. Peygəmbərimiz (s.ə.s)-in sözləri və prinsipləri həm öz həyatında, həm də qiyamətə qədər davam edən ümətinin həyatında əməldə yaşınan ən mükəmməl nümunələr toplusu olmuşdur.

Abdullah bin Deyləmi sünəyə eşq ilə

bağlılığın əhəmiyyətini belə ifadə edir:

“Bildiyimə görə dinin (yox olub) getməsinin başlanğıcı sünənənin tərk edilməsi ilə olacaqdır. İpin ilmə-ilmə açılıb nəhayət qopması kimi din də sünənələrin bir-bir tərk edilməsiylə əldən gedər.” (Darimi, Müqəddimə, 16)

Yəni sünənələrin bir-bir həyatımızdan çıxması, Allah qorusun, əbədi nicatımızı saman çöpünə bağlı hala gətirir.

Məhz bu nöqtədə öz-özümüzə bəzi sualları soruşmaq yerinə düşər:

Biz o cənnət bağçasından əsən ruhaniyyət ruzigarlarından nə qədər istifadə edə bilirik?

Ailə həyatımız nə qədər onun həyatına oxşayır?

Ticari həyatımız nə qədər onun göstərdiyi tərzdədir?

İctimai həyatımız nə qədər onun qoyduğu ölçülər çərçivəsindədir?

Onun qəlbə ümməti üçün riqqətlə döyünerkən yoxsullar, çarəsizlər, kimsəsizlər, məzlumlar, yetimlər və hidayət gözləyənlərə qarşı biz nə qədər hissiyatlıyıq?

Onun gözəl əxlaqına qarşılıq olaraq ümməti kimi biz İslamin gülər üzünü, könül iqlimini, ruhaniyyətini, zərafət, nəzakət və gözəlliyini nə qədər təmsil edə bilirik?

Siyəri-Nəbini ən yaxşı bilənlər həyatları ən çox Rəsulullah (s.ə.s)-in həyatına oxşadanlardır. Onu ən yaxşı tanıyanlar təqva həyatı yaşayan və onun sünənəsini diqqətlə yaşayış məhəbbət və həsrətlə o rəhmət günəşinə hilal olanlardır.

Allah Rəsulu (s.ə.s)-i tanımağın və ona məhəbbətin ən böyük dəlili sünənəsini gözəlcə tətbiq edə bilməkdir.

Həzrət Əli (r.a) Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-in əmisinin oğlu və kürəkəni idi. Onun yanında böyümüş və peyğəmbərliyin əvvəlindən Peyğəmbərimizin vəfatına qədər iyirmi üç il onunla bərabər olan bir insandır. Bir gün, oğlu Hüseyn (r.a) ondan

babasının əxlaqını anlatmasını istəmişdi. O da belə cavab vermişdi:

“Həzrət Peyğəmbər, gülərəzli, gözəl xasiyyətli, yumşaq qəlbli idi. Həç vaxt kobudluq və sərtlik etməmişdir. Onun ağızından heç bir nalayıq söz çıxmazdı. Başqalarının hərəkət tərzini tənqid edib ayıblamaz, sevmədiyi bir hərəkət və ya hadisə qarşısında bir söz söyləməz, belə bir hərəkət işləyən adam öz hərəkət tərzinin bəyənilib təsdiqlənməsini istəyəcək olardısa, Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) onu qınamadan,

*Siyəri-Nəbini ən yaxşı
bilənlər həyatları ən
çox Rəsulullah (s.ə.s)-in
həyatına oxşadanlardır.
Onu ən yaxşı tanıyanlar
təqva həyatı yaşayan və
onun sünənəsini diqqətlə
yaşayış məhəbbət və
həsrətlə o rəhmət günəşinə
hilal olanlardır.*

qəlbini qırmadan bundan vaz keçirər, ya da sükut edərək qarşısındakına məmənun qalmadığını hiss etdirərdi.”

Onun ümməti olduğumuzu iddia edirik. Ümmət adına layiq olmaq üçün heç olmasa hər gün onun bir sünənəsini həyatımıza tətbiq edək.

Onun sünənəsini yaşayaq, onun yolu ilə getməyə çalışaq ki, son nəfəsimizdə onun kimi “Rəfiqi-Əla”ya, yəni “Uca Dost”a deyə bilək. Çünkü bu dünyada gedilən yollardan yalnız onun yolu o “Uca Dosta” gedir. Onun əlindən tutaraq bu dünyadakı həyat yolçuluğunu tamamlayanlar necə də xoşbəxt kimsələrdir.

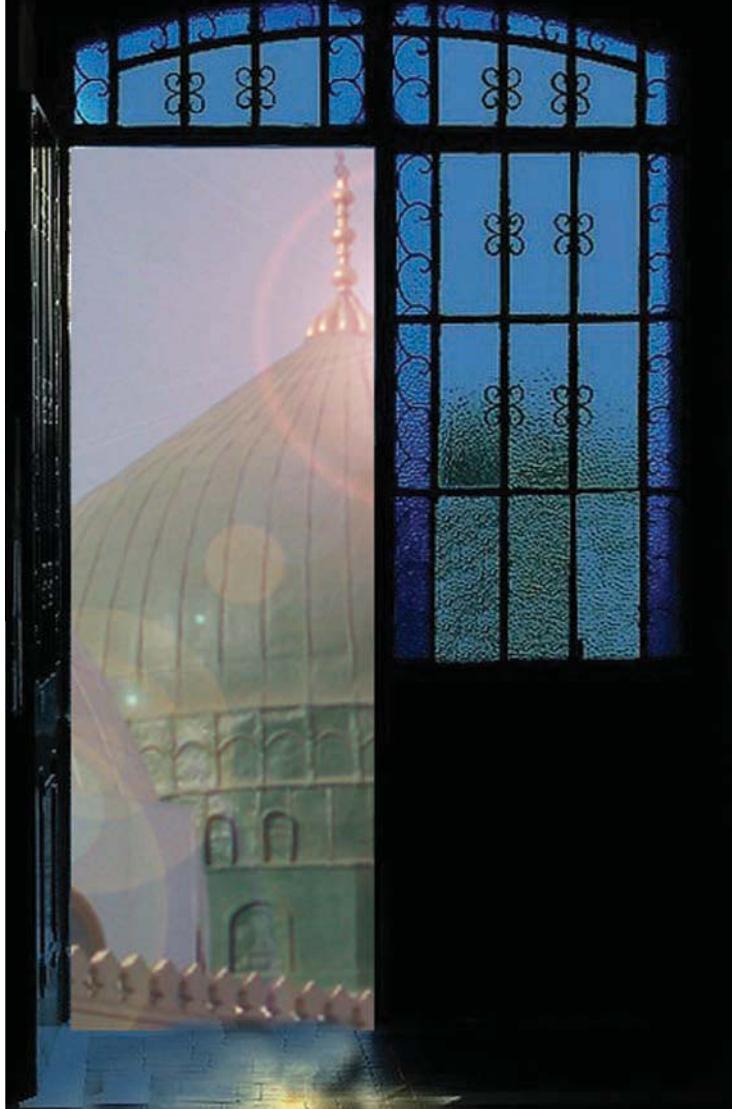
AÇIN QAPILARI, O GƏLİR!

Heç nə kiçik deyil.
İnsan bəzən kiçik bir şeylə
həyatının dəyişdiyini hiss edər.

Həsən 9-10 yaşlarında idi. Mərhüm Mustafa Akkadın məşhur “ər-Risalə/Çağrı” filmini seyr etmişdi evdə. Çox təsirlənmişdi. Filmin görünən oyunçularından çox görünməyən oyunçularına vurulmuşdu. İnsanın içində işləyən bir musiqi sədaları altında gəldiyi hiss etdirilən, amma görünməyən Hz. Məhəmməd idi vurulduğu.

Filmdən sonra hər yeni günə, qəlbində onun sevgisi bir az da artmış olaraq oyandı. Məhəbbət nələrə qadirdir; evdə namaz qılan olmadığı halda Həsən namaza başladı. Əxlaqi cəhətdən yaşıdan tez kamilləşdi. Tez-tez ata-anasına xəbərdarlıq edirdi. Onlar da uşağın halının keçici və uşaqlıq həvəsi olduğunu düşünərək əhəmiyyət vermirdilər. Amma zənn etdikləri kimi deyildi. Həsən böyüyərkən bir tərəfdən də məhəbbəti böyüyürdü.

Bir gün məktəbdən üst-başı dağınıq halda evə gəldi. Sınıf müəlliminin valideynini məktəbə çağırması ilə məsələ anlaşıldı. Həsən Peygəmbərimizə pis sözlər söyleyən uşaqlarla dalaşmışdı. Müəllim Həsənin valideyninə ciddi xəbərdarlıq etdi. Uşaqlarının boş şeyə görə dava saldığını, tərbiyəsi ilə məşğul olmağın lüzumunu söylədi. Həsənin atası şəhərin adlı-sanlı avtoritetlərindəndi. Müəllimin dediklərinə əsəbiləşərək evdə oğlunu danladı. Amma Həsən geri addım atmadı.

Peygəmbərimizə kim pis söz deyərsə ona qarşı gələcəyini, hətta dalaşacağını söylədi.

Cox keçmədən valideynini yenə məktəbə çağırıldılar. Yenə eyni mövzu...

Baharın gəlişini yaşayırdılar. Həsən xəstələndi. Çəmənliklər yaşillaşlığı, ağaclar çiçək açdığı bir vaxtda o, saralıb-solmağa başladı. Xəstəxanaları gəzsələr də dərdinə dərman tapmadılar. Gözlərinin ağı-qarası olan yeganə oğulları xərcəng xəstəliyinə yaxalanmışdı.

Uşağın günü-gündən zəifləməsi valideynlərini çox kədərləndirirdi. Onu sevindirmək üçün namaza başlıdlar, anası başını örtdü, evdə Qurani-Kərim səsləri eşidilməyə başladı. Həsən xəstə olsa da bu haldan çox razı idi.

Bu əsnada bəzi qeyri-adi hallar oldu. Anası hər səhər Həsənin otağına girdikdə pəncərələrin açıq olduğunu görürdü. Hal-

buki axşamlar bağladılarından əmin idi. Bir neçə dəfə oğluna hiss etdirmədən gecənin yarısına qədər onu izlədi. Həsən gecə qalxır, pəncərələri açır, kiməsə əl edir və nə isə deyirdi. Bunu anlamayan anası xəstəliyin təsirindən ola biləcəyini düşündü. Amma yenə də oğlundan soruşmağa qərar verdi. Həsən əvvəlcə demək istəməsə də anasının israrına dayana bilmədi və hər gecə Rəsulullahha küləklə salam göndərdiyini dedi.

“Ey Badi-Səba uğrarsa yolun Səmti-Hərameynə

Salamımı ərz eylə Rəsulus-Səqaleyñə!”

Günlər keçirdi. Artıq Həsən məktəbə də gedə bilmirdi. Bir gün səhər qəlyanallığında ata-anasının yanına gəldi. Rəngi dəyişmiş üzündə bir az qorxu, amma çox sevinc vardi. Danışmağa başladı:

“Yatağımda uzanmışdım. Birdən evin damı iki yerə ayrıldı. Yuxarıdan əynində ağ patlarlar olan iki nəfər gəldi. Mənə dedilər ki: “Həsən, Sən çoxdandır ki, xəstə yatırsan. İstəyirsən səni bir az gəzdirək? Həm hava alarsan, həm də bir az dincələrsən.”

“Raziyam” –dedim. Əlimdən tutub məni göyə doğru apardılar. Evimiz, şəhərimiz kiçildi, sonra hamısı görünməz oldu. Dünyaya çox balacalaşdı. Məni nəhəng bir saraya apardılar. Sarayın hər tərəfi dünyada görmədiyim gözəl oyuncularla dolu idi. Satılarla oynadım. Sonra mənə dedilər: *“Həsən, burada qurbanlıq bir dana var. O sənin üçündür. İstəyirsənsə onu kəsək, sən də burada qal.”* Mən: *“İstəmirəm”* dedim, *“anam, atam məndən nigaran qalarlar, artıq məni evimizə aparın.”* –dedim. Məni gətirib yenidən yatağıma uzatdılar.

Ata-anası bir-birilərinə baxdılar. Nə olduğunu anlaya bilmirdilər.

Bir-iki həftədən sonra yenə Həsən səhər vaxtı ata-anasının yanına gəldi. Çox həyəcanlı idi. Sözə başladı:

“Məni göylərə aparan o iki adam yenə gəlmüşdi. Məni keçən dəfəki kimi həmin saraya apardılar, oynadım. Sonra dedilər

ki: *“Həsən, bu gün səni başqa bir saraya aparacaq, orda səninlə görüşmək istəyən bir nəfər var.”* “Olar” –dedim. Birlikdə daha böyük və möhtəşəm saraya getdik. Qapılar qızıldandı, qarşısına çatanda üzümüzə açıldı. Məni gətirən adamlar ehtiramla qapıda gözlədilər, mənsə içəri girdim. Qarşıda, taxtin üstündə gözəl üzlü, gözləri gülən, ağappaq patlarda bir nəfər oturmuşdu. Qeyri-ixtiyari ona tərəf getməyə başladım. Şirin səslə “Gəl, Həsən, gəl!” dedi. Mənə uzatlığı əlin-dən öpdüm. İpək kimi yumşaq bir əldi. Sanki bir gül öpmüşdüm. Maraqla kim olduğunu soruştum. *“Sənin hər gün salam göndərdiyin adamam!”* –dedi. Sən demə Peyğəmbərimiz idi. Nə qədər sevindiyimi bilməzsınız. Üzünə baxmaqdan doymurdum. Dedi ki: *“Həsən, istəyirsənsə sənin qurbanını kəssinlər, sən də burada mənimlə birlikdə qal!”* Heç tərəddüd etmədən *“İstəyirəm!”* dedim. O iki adam dərhal qurbanımı kəsdilər və məni geri gətirdilər. Artıq Peyğəmbərimiz məni yanına alacaq, onu gözləyirəm.”

Anası səssizcə ağlamağa başladı. Artıq Həsənin ölümü yaxınlaşırıdı.

Bir gün Həsənen atasına xəbər göndərilər ki, oğlunun halı pisləşib, təcili evə gəlsin. Hamının qabağında tir-tir əsdiyi avtoritet ata oğlunun başında hönkür-hönkür ağlayırdı. Gözlərinin işığı sönmüş Həsən onlara təsəlli verməyə çalışır, ölümün son olmadığını, Rəsulullahha qovuşacağını söyləyirdi.

Qəflətən nə isə baş verdi, uşaq yatağının içində doğruldu və sevinclə qışkırdı:

“Açın qapıları! O gəldi! Rəsulullah gəldi!”

Dərhal otağın qapısını açdılar, heç kim yox idi. Bu zaman otağa tərifəsiğmaz bir gül ətri yayıldı. Bu ətrin hardan gəldiyini anlamağa çalışırdılar. Hamı bir-birinə baxırdı.

Onlar axtarsınlar, Həsənsə ətrin sahibi ilə birlikdə coxdan yola çıxmışdı...

İrfan: Şərqiñ dahisi Hüseyin Caviddən sonra sizi "Peyğəmbər"i yazmağa nə sövq elədi?

Z. Yaqub: Hüseyin Cavid XX əsrin əvvəllərində "Peyğəmbər"i yazdı. O vaxtan bu günə aradan 80 il keçdi. Çox şeylər dəyişdi. Araya Sovet dövrü girdi, məscidləri bağlatdı, din xadimlərini güllələtdi, Qurani yandırıdı və dedi ki, yerdə Tanrı mənəm. 70 il İslami dəyərlərimiz, əqidəmiz, Quranimiz danıldı. İmanımızı əlimizdən almaq istədilər, amma ala bilmədilər. Çünkü kök dərində idi. Və mən həmişə bu ehtiyacı hiss edirdim ki, nəsə deyilməlidir. Düzdür, bu haqda müxtəlif kitablar yazılısa da, ancaq mənim ürəyimdən xəbər verən kitablar yazılmırıdı. Peyğəmbərlə bağlı istədiyim kitab yazılmalıdır. Çünkü Peyğəmbərin şəxsiyyətinə hər zaman ehtiyac var. Peyğəmbərin əxlaqı, Peyğəmbərin tərbiyəsi, Peyğəmbərin əqidəsi, etiqdə bu gün müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyində çox lazımdır. Azərbaycan xal-

XALQ ŞAİRİ ZƏLİMXAN YAQUB:

Bu gün insanlığın
yeganə xilas yolu,
əxlaqın xilas yolu
ancaq Qurandır,
Peyğəmbərdir.

qına, Azərbaycan cəmiyyətinə çox lazımdır. Bunun üçün mən nə edə bilərəm? Aləm çaxnaşır, sular bulanır. Sular durulmalıdır. İşıqlı təfəkkürlər meydana çıxmamalıdır. Bunun üçün nə etmək lazımdır? Düşündüm ki, ortaya bir əsər çıxartmaq lazımdır. İnsanı duruldan, təmizləyən, kamilləşdirən, iç aləmini gözəlləşdirən. Və Allah elə gətirdi ki, 1994-cü ildə mən ulu öndər, mərhum prezident Heydər Əliyevlə Məkkəyə getdim. İlk ziyarət məni heyrətə saldı. Yunus babam demiş:

*Haqq bir könül verdi mənə
Ha deməmiş, heyran olur.*

Mənim də könlüm ziyarət etdiyim müqəddəs yerlərin, Məkkənin heyranı oldu və qara torpağa sağlam toxumun düşüb cürcərdiyi kimi, Peyğəmbər mövzusu da mənim ruhuma, qanıma, iliyimə toxum kimi düşdü. Biz oradan qayıdanda ulu öndərimiz təyyarədə bizi çağırıb söhbət edəndə dedi ki: "Tahir Salahov, sən böyük rəssamsan, indi Məkkə ilə bağlı əsərlər

çəkmək lazımdır. Arif Məlikov, sən böyük bəstəkarsan, indi Məkkə ilə bağlı müsiqilər bəstələmək lazımdır. Zəlimxan Yaqub, sən də gözəl şairsən, Məkkə ilə bağlı gözəl şeirlər yazılmalıdır, əsərlər qələmə alınmalıdır. Elə o gündən də bu fikir düşdü mənim bətnimə.

Mənim Əli Fəhmi kimi müəllimim olub. O, bütün Şərq ədəbiyyatını əzber bildirdi. Ondan çox təsirlənmışəm. Doğduğum kənddə Yunus İmrə gecələri, Peyğəmbərin Mövlud gecələri olurdu. Orada gözəl ilahilər oxunurdu. Sən demə orada oxunanlar sonralar mənim əsərlərimin baş qəhrəmanı olacaq Yunus İmrənin şeirləri idi. Və Yunusun dilindən mənim Peyğəmbərə ilahi sevgim yarandı. Bu sevgi mənim körpəliyimdən, Kəpənəkçi kəndindən gələrək Məkkəyə qovuşdu. Mən Məkkədən qayıdanın sonra dedilər ki, sən hacı sayılmırsan, sənin ziyarətin ümrə ziyarəti idi. Mən ikinci dəfə Məkkəyə yenidən getdim. Mənim iki dəfə Məkkədə olmağım və 70 il Azərbaycan ədəbiyyatında bu mövzunun, bu ərazinin xam torpaq kimi qalması Peyğəmbər əsərini yazmağıma səbəb oldu. Əslində bu, məndən asılı olan iş deyil. Bu eşqi, bu işi mənim könlümə salan Allah var. Allah lütf etdi, bu əsər yazıldı. Bu əsəri yazanda

Mənim iki dəfə Məkkədə olmağım və 70 il Azərbaycan ədəbiyyatında bu mövzunun, bu ərazinin xam torpaq kimi qalması Peyğəmbər əsərini yazmağıma səbəb oldu. Əslində bu, məndən asılı olan iş deyil. Bu eşqi, bu işi mənim könlümə salan Allah var.

mən dəfələrlə hörmətli akademikimiz Vasim Məmmədəliyevlə, Şeyx həzrətləri ilə məsləhətləşmişəm. Bu əsər də mən əsas ilhamı Yunus İmrədən və Mövlana'dan almışam. Onlar mənim müqəddəs dayaqlarım olub. Mən birdən-birə bu əsəri yazmadım. Mən ömrüm boyu bu duyğularla yaşaya-yaşaya, bu mövzuda yazılınları mütaliə edə-edə gəldim. Mənə ən çox təsir edən isə Həzrət Əlinin "Nəchul bəlağa"sından sonra Səzai Karakoçun "Xızırla 40 saat"ı oldu. Sanki böyük döyüşə girməmişdən əvvəl bu mövzuda oxuduğum kitablar mənim üçün məşqlər oldu. "Peyğəmbər"ə gələndə artıq böyük bir mənzərə açıldı Zəlimxanın qarşısında və şükür Allaha ki, bu əsər xalq tərəfindən, ictimaiyyət tərəfindən çox

*Mənim də könlüm ziyarət etdiyim
müqəddəs yerlərin, Məkkənin
heyrəni oldu və qara torpağa
sağlam toxumun düşüb cürcərdiyi
kimi, Peyğəmbər mövzusu da
mənim ruhuma, qanıma, iliyimə
toxum kimi düşdü.*

yüksək qiymətləndirildi, dəyərini aldı.

İrfan: Zəlimxan müəllim, bildiyimiz kimi sizin fəaliyyətiniz çoxşaxəlidir. Demək olar ki, bütün mövzularda şeirləriniz var. 60 ildə 40 kitabınız çap olunub. Bu kitablar arasında "Peyğəmbər" kitabının yeri sizin üçün nədir? Yəni "Peyğəmbər" kitabını tərəzinin bir gözüna, o biri kitablarını da digər gözüna qoysaq hansı ağır gələr?

Z. Yaqub: Şübhəsiz "Peyğəmbər" ağır gələr. Niyə? Çünkü mən şairəm, bu günə kimi şeirlərimi yazmışam, müxtəlif insanlar oxuyub, mahnilər bəstələnib, xalq tərəfindən sevilib. Ancaq "Peyğəmbər" ta-

mam başqa bir şeydi. Yəni Hüseyin Cavidən bu yana Azərbaycanda yüz böyük şair olubsa, onların içində Peyğəmbər haqqda əsər yazmaq Zəlimxana qismət olub.

İrfan: O da sizin cəsarətinizdən irəli gəlir.

Z. Yaqub: Çox gözəl deyirsiniz. Hər oğulun hünəri deyil ki, ona cəsarət etsin. Hətta mən ilk dəfə cəsarət edib bu fikri Vasim Məmmədəliyevə açanda tərəddüd edirdim. Elə bilirdim ki, mənə: "Sən bilirsən nə danışırsan? Necə çətin işə girişiyindən xəbərin var?" Ancaq Vasim müəllim məni yaxşı tanıdığını görə bu fikir ağzından çıxan kimi məni qucaqlayıb öpdü və dedi ki, "Bu mövzunu səndən gözləyirdim, sən yazacaqsan." Mənim bu cəsarətim Peyğəmbərdən, Peyğəmbər sevgisindən gələn cəsarət idi. Qərbin dahi lərinə baxın: Höte, Bayron, Puşkin... Onlar hamısı Qurana, Peyğəmbərə istinad etməklə böyüyüblər. Mən Peyğəmbər əsərini yazanda dəfələrlə gözlərim dolub, ağlamışam, Peyğəmbərin düşdürü vəziyyətləri oxuyub həyəcanlanmışam, əllərim həmişə göydə olub, "İlahi güc ver, utandırma" deyə dua etmişəm. Quranı dəfələrlə oxumuşam. Bu əsəri yazmaq mənim şair cəsarətimdən irəli gəlib. O cəsarəti də mənə xalqım verib, Türk dünyası verib. İlk növbədə Allahın lütfü, sonra da xalqın sevgisi, İslami dəyərlərdən gələn inam imkan verdi ki, bu əsəri meydan çıxardım.

İrfan: Zəlimxan müəllim, bir az əvvəl qeyd etdiyiniz kimi bir zamanlar müəyən bir dövr yaşadıq, dindən, imandan uzaqlaşdırıldılar bizi. Şükürlər olsun ki, bu gün müstəqil dövlətimizdə vəziyyət tamam baş-qadır. Sizcə bu gün Azərbaycanda Peyğəmbər sevgisi qənaətbəxşdirmi?

Z. Yaqub: Mən Azərbaycanda bu gün Peyğəmbər sevgisini qənaətbəxş hesab etmirəm. Çünkü Azərbaycanda Peyğəmbər sevgisi qənaətbəxş olsaydı işlərimiz

daha gözəl olardı. Biz çox bulanmışaq, bizi dulutmaq lazımdır. Bu gün də Peyğəmbərin başına gələnlər, Əbu Cəhllər, Əbu Ləhəblər hələ çoxdur. İstər Azərbaycanda, istərsə də dünyanın müxtəlif ölkələrində İslam əxlaqından, Peyğəmbər sevgisindən uzaq insanlar çoxdur. Ona görə də nə qədər ki, bu gün İslami dəyərlərlə, onun formasıyla yox mahiyyətiylə, qabığıyla yox toxumuyla məşğul olsaq, o qədər cəmiyyəti durulda bilərik. Bu gün insanlığın yeganə xilas yolu, əxlaqın xilas yoluancaq Qurandır, Peyğəmbərdir. Yalnız onlara bağlanmaqla cəmiyyəti xilas etmək mümkündür. Quran bizə nə deyir, Peyğəmbər bizə nə deyir? Deyir ki, yalan dañışma, zainakar olma, yetim malına göz dikmə, doğru ol və s. Bunlara əməl etdikdə cəmiyyət də xoşbəxt olar. İnsan Peyğəmbərə nə qədər çox yaxınlaşarsa, dünya bir o qədər gözəlləşər. Əksinə, insan nə qədər Peyğəmbərdən çox uzaqlaşarsa, dünya bir o qədər çirkaba batar.

İrfan: Zəlimxan müəllim, son olaraq ustad bir şair kimi, bir ağsaqqal kimi “İrfan” oxucularına ürək sözünüz nədir?

Z. Yaqub: İnsan ömrü bir ilə yüz arasında oynayır. Yəni ömrü bu qədər qıсадır. Mənim arzum ondan ibarətdir ki, hər bir insan Allahın ona bəxş etdiyi ömrü mənəli yaşasın. Halal, duru, təmiz, çalışqan, xeyirxah, səxavətli, ibadətli, üzü nurlu, dili xoşkəlamlı. Çətinliklər qarşısında insan gərək sinmasın. Peyğəmbərin dara düşdüyü məqamlar gərək insanın gözünün qabağına gəlsin. Unutmamaq lazımdır ki, ən çıxılmaz məqamlardan belə Allah Peyğəmbərimizi çıxardıb. İnsan nə qədər inamlı olsa, imanı kamil olsa, Allaha ibadətində, Qurana itaətində, Peyğəmbərə sevgisində, haqqə, həqiqətə qulluğunda nə qədər səmimi olsa Allah ona o qədər kömək olacaq. Allahın qulu olmaq qul üçün çox böyük xoşbəxtlikdir. Allahu dərk edən insan ucalır. Allah qar-

şısında kiçildikcə böyükür. Yəni insan dərk etməlidir ki, kainatın bir zərrəsidir. O, kainatın həqiqi sahibi olan Allaha imanı nisbətində böyükür.

Mən “İrfan” oxucularına halal ömür, pak ömür, təmiz ömür, müqəddəs ömür, mübarək ömür, ailədə, dövlətdə, cəmiyyətdə, millətdə, sənətdə, siyasətdə olmasından asılı olmayaraq baş ucaldan ömür, insanları xoşbəxt edən ömür, cəmiyyətə səadət və gözəllik gətirən ömür arzulayıram. Bu gün türkə qarşı, İslama qarşı Qərbin təzyiqləri var, Avrapa döv-

*Allahın qulu olmaq qul üçün
çox böyük xoşbəxtlikdir. Allahu
dərk edən insan ucalır. Allah
qarşısında kiçildikcə böyükür.
Yəni insan dərk etməlidir ki,
kainatın bir zərrəsidir. O, kainatın
həqiqi sahibi olan Allaha imanı
nisbətində böyükür.*

lətlərinin təzyiqləri var. Saib Təbrizi deyirdi:

Aziqmi biz, babaların himmatiylə çoxuq,

Kaman belli dədələrin kamanından çıxan oxuq.

Sağlığında kim olursa el atası, el anası,

Ocaq olur, pirə dönür bir gün onun astanası.

Arzum budur ki, “İrfan” oxucuları gənclikdən ağsaqqallıq eşqiyə yaşasınlar, mötəbərlik eşqiyə yaşasınlar. Hara getsələr işiq kimi, nur kimi, sevgi kimi, məhəbbət kimi getsinlər. Bu müqəddəs yolda sizə uğurlar olsun. Allah türkü qorusun, İslami qorusun, müsəlmani qorusun, əsl insanlığı və insani dəyərləri qorusun.

İrfan: Biz də “İrfan” oxucuları adından sizə minnətdarlığımızı bildiririk.

AĞLAYAN MƏKTUB

SƏNDƏN SONRA...

Bu gün Sənin xəyalınlı oyandım yenə yuxudan. Kaş ki, Səninlə birlikdə Sənin yaşadığın zamanda yaşasaydım deyə. Yenə tək ümidim Uca Allaha, inam və güvənim tək Sənə qalmışdı. Başına gələn bütün hadisələri Sənə ərz etmək istədim, ya Rəsulallah. Dərdimi Səninlə bölüşüb, dəvamı Səndə tapmaq üçün. Əlimdə tutduğum bu ağ kağızdan da, vicdanı və əməlləri təmiz olan Peyğəmbərim! Yeni günə başlamaq istəyirdim, ancaq yeni gün də köhnəlmışdı sanki. Gök üzü yenə qaranlıq, həyat yenə yorğun addımlarla irəliləyirdi. Xətrimə dəyən insanlara qarşı olan qəlbimin nifrəti, nəfəsimin axışını çətinləşdirirdi. Dünən yanı mənə sevdirəcək bir səbəb yox idi artıq. Sən demə bu dünyada dayaqsız insan bünövrəsiz ev kimi imiş. Güclü əsən hər külək onun məhvinə səbəb olurmuş. Yenə Sənin qayğına, xoş sözlərinə və mərhəmətinə ehtiyac duyurdum. Bu qayğılara ehtiyacduran minlərlə, bəlkədəmilyonlarla insanlar kimi. Yorğun addımlarla çarpa-

yımdan qalxıb pəncərənin qarşısına keçdim. Axşamdan yağan yağış dənələri, pəncərənin üzərindən axıb gedir, mən isə ətərəfi çətinliklə görürdüm. Yağış damcıları hər tərəfi yuyub təmizləmiş, ancaq kirli vicdanlara nüfuz edə bilməmişdi...

Kirli vicdanlarla özünü müsəlman sa-nan insanlar Sənin adından istifadə edə-rək çox pullar qazandılar bu dünyada. Ancaq onların qazandıqları pullar bu dünyada beş-on günlük xoşbəxt həyat yaşamalarına kifayət etsə də, əbədi xoşbəxtliyi qazan-malarına kifayət etmədi. Həyatımızda o qə-dər ülvi dəyərləri faydasız dünya mallarına dəyişdik ki, bunları saymaqla qurtara bil-mərik, ya Rəsulallah!

O gündən bu günə qədər çox şeylər dəyişdi. Fərqli düşüncələr, müxtəlif züm-rələr meydana gəldi. Hər kəs özünün doğru, başqalarının yanlış yolda olduğunu söylədi. Birimizin tikəsi, başqasının boğa-zindan kecmədi. Qurani-Kərimə yüzlərlə təfsir, sənin hədislərinə isə yüzlərlə şərhlər yazılıdı. Yazılan bu əsərlər ya ki-

tab rəflərində tozlanmağa məhkum oldu, ya da alimlər arasında müxtəlif anlaşılmazlıqlara gətirib çıxardı. Olanları olduğu kimi qəbul etmək nəfsimizə xoş gəlmədi. Hər bir şeyə yenilik və fərqlilik gətirmək xəyalına düşdük. Cildlərlə kitab yazıb, adlarının qarşısına professor, doktor yazdırınların əksəriyyəti adlarını bəzədikləri kimi öz həyatlarını İslami gözəlliklərlə bəzəyə bilmədilər. Doğru yolda olduğumuz halda, nəfsimizə hakim olan şan-şöhrət, vəzifə və maddi qazanc istəkləri bizi əyri yollara sürüklədi. İbadətlərimizə riya və göstəriş qarışlığı gündən bəri ibadətlərimizin həzzindən və əməllərimizin bərəkətindən məhrum olduq...

Yolunun yolcusunuq deyib, Sənin yoldan başqa bütün yollarla getdik. Adalarımızı müsəlman adlarıyla bəzəyib, Conların, Tomların etdiyi işlərdən də bərbad işlərlə məşğul olduq. Qulaqlarımız popları, repləri dinləməyə, gözlərimiz açıq-saçık teleserİallara baxmağa, dillərimiz başqalarının qeybətini etməyə adət etdi. Yetim körpələrin başlarını oxşamaqdansa, imkanlı kəslərin uşaqlarına mərhəmət etdik. Qəlbimizdən imanımız azaldıqca məscidlərdən azanlarımız, günümüzdən namazlarımız azaldı. İşimizin çoxluğunu bəhanə edib namazlarımızı qılmaz olduq. Qidalarımızda halal-harama diqqət etmədikcə bədənlərimizi xəstəliklər, dəvasız dərdlər bürdü. Haqlının haqqını verməyib, haqsızlara bəraət qazandırdıq. İffətindən və utancından ehtiyacını dilə gətirə bilməyən ehtiyac sahiblərinin dərdini görməməzlikdən gəldik. Gözü yaşı qalan yetim körpələrin ahını hiss etməz olduq...

Son model maşınlara minib sonra da “Hz. Peygəmbər (s.ə.s) də öz zamanında ən yaxşı dəvəyə minirdi” deyib, özümüzə təskinlik verdik. Sənin quru həsirinin yatdığını zaman vücuduna iz saldığını bilə-bi-

*O gündən bu günə qədər
çox şeylər dəyişdi. Fərqli
düşüncələr, müxtəlif zümrələr
meydانا gəldi. Hər kəs
özünün doğru, başqalarının
yanlış yolda olduğunu söylədi.
Birimizin tikəsi, başqasının
boğazından keçmədi.*

lə, yataqlarımızı “Bellonadan”, “İstiqbaldan” sıfariş etdik. Sən qara arpa çörəyindən ömrün boyu doyunca yemədiyin halda, biz təndir və kürə çörəkləri arasında seçim edirik. Axi Sən qonşusu ac ikən özü tox yatan kamil iman etmiş olmaz demişdin. Bunu bildiyimiz halda biz, “mən salım olum cümlə cahan batsa da batsın” düşüncəsiylə yaşadıq....

Sən özündən sonra bizə Qurani-Kərimi və öz sünənnəni (yolunu) qoyub getmişdin ki, biz də onlardan bərk-bərk yapışb zəlalətə düşməyək. İndi Qurani-Kərimə dirilərin deyil, ölülərin kitabı kimi qiymət verilir. Düzdür, hər birimizin evində rəflərin üst hissəsinə qoymuşum ancaq bir kimse vəfat etdiyi zaman molla çağırıb səhv-düz oxutduğumuz bir Qurani-Kərim var. O Qurani-Kərim ki, nə özümüz oxuya bilirik, nə də övladlarımıza öyrədirik. İngilisin dilinə o qədər aşiq olmuşuq ki, bütün vaxtı onu öyrənmək üçün sərf edirik. Bizim üçün vacib olan işləri, lazımsız işlərin yolunda qurban veririk. Burada Sənə söyleyəcək sözlərim bitməsə də, məktubumdakı yerin azlığından yazımı xitam verirəm. Yenə Sənsiz gözlərim yaşı, xəyallarım paramparçadır. Yazmaq məndən, qiymət vermək Səndəndir.

Ya Rəsulallah! Bunlar mənim Sənə utanaraq yazdığım əməllərimizdən sadəcə bir neçəsidir. Uca Yaradan hər birimizə Sənin ümmətinə layiqli qul olmayı nəsib etsin. Ən xoş duyğularımla!..

Onlar kimi sevmək...

Sevgi hər cür hörmət və bağlılığın əslidir. Sevgisiz dostluqdan söhbət etmək əsilsizdir. İslam dini də sevgi və mərhəmət dinidir. Cənnətin yolu sevgidən keçir. Əlbəttə ki, əsl sevgi bu fani dünyadakı müvəqqəti sevgi deyil, əksinə bu sevgi vasitəsiylə əldə edilən həqiqi sevgidir. Allah və Rəsulunun sevgisi... Bu sevgi imanla yoğrulduğu üçün saf və təmizdir. Bu sevginin tərkibində mənfəət yoxdur.

İslam tarixində ən saf sevgi nişanələrini səhabənin Peyğəmbər əleyhissalama olan sevgi təzahüründə görmək mümkündür. Peyğəmbər əleyhissalamın din anlayışını və yaşıntısını əskiksiz olaraq bizə nəql edən səhabə nəslə peyğəmbəri necə sevməyi də bizə nümayiş etdirmişdir. Hər bir səhabənin peyğəmbər sevgisi bizə nümunədir. Xüsusilə kapitalizmin hökm sürdüyü və bütün münasibətlərin qarşılıqlı mənfəət üzərinə qurulduğu bu döv-

rümüzdə onların sevgisi kimi saf sevgiyə ehtiyac vardır. Səhabə nəslə Peyğəmbəri can-dildən sevirdi. Peyğəmbər əleyhissalam onlara heç bir dünyalıq mənfəət, xəzinələr vəd etmirdi. Əksinə o dönəmdə onu sevmək, sıxıntı və əziyyətlərə razi olmaq mənasına gəlirdi. Buna baxmayaraq onların sevgilərində heç bir azalma meydana gəlmir, daha da artırıldı.

O nəsil Peyğəmbər əleyhissalamın hər hansı əmrini heç bir tərəddüd etmədən yerinə yetirmiş, əllərinə verilən dəvət məktublarını heç bilmədikləri məmləkələrə canları bahasına çatdırmışdır. Onlar “De: Əgər siz Allahu sevirsinizsə, mənim ardımca gəlin ki, Allah da sizi sevsin və günahlarınızı bağışlasın.” (Ali-İmran, 31) ayəsini özlərinə rəhbər seçərək, Rəsul əleyhissalamı sevməyin Allahı sevməyin təzahürü olduğunu anlamışdır. Məhz buna görə də hər fürsətdə Peyğəmbər əleyhissalama səmimi qəlbdən “Atam-

anam sənə fəda olsun, ya Rəsulallah" -de-yərək əmrinə müntəzir olduqlarını ifadə etmişlər.

Müşriklər tərefindən əsir alınan Zeyd bin Dəsinənin cavabı da çox manidar və bizlər üçün düşündürücüdür. Edam edilmə ərəfəsində müşriklər ona "İndi sənin yerinə Peyğəmbərin olmasını, onun öldürülməsini, sənin də evində rahat istirahət etməyini istəyərdin?" dedikdə, tarix səhifələrinə qızıl hərflərlə yazılmış, sevgi dolu bu sözlərlə cavab verir: "Nəinki mənim əvzimə onun olmasına, hətta Mədinə küçələrində gəzərkən ayağına bir tikanın batmasına belə əsla razı olmaram." Fani dünyada sevginin ən zirvə nöqtəsi budur yəqin ki. Peyğəmbəri öz canından cox sevmək...

Bəlkə də bu rəvayət, Peyğəmbər əleyhissalamin sünnələrinin bidətlərlə qarışlığı və bidətlərin daha çox yaşandığı dövrümüzdə təsirsiz və əsl olmayan (uydurma) bir əhvalat olaraq dəyərləndirələcək. Sevgilinin sevdiyini sevmək, sevmədiyini sevməmək, inciməsinə razı olmamaq əsası üzərinə qurulan sevgini yاشayan hər kəs üçün həyatı boyu nümunə alınacaq bir hekayədir.

Səhabə nəсли heç vaxt onun qarşısında yüksək səslə danışmadı. Onu dinlərkən sanki başlarına bir quş qonmuş kimi səssiz və diqqətlə dinlədi. Sevginin nəticəsi olan hörmətdə heç vaxt qüsür etmədi.

Peyğəmbəri sevmək onun yolundan getməklə mümkünür. Onun sünnələrini öyrənmək və tətbiq etmək sevginin bir təzahürü olduğu kimi, sünnənin tərsi olan bidətlərə qarşı mübarizə aparmaq da sevginin təzahürüdür. Onu sevmək cənətdə onunla bərabər olmaq deməkdir. Çünkü bir hədisində "Hər kəs sevdiyi ilə bərabərdir" deyərək bizə bunu müjdələyir.

Səhabə nəсли heç vaxt onun qarşısında yüksək səslə danışmadı. Onu dinlərkən sanki başlarına bir quş qonmuş kimi səssiz və diqqətlə dinlədi. Sevginin nəticəsi olan hörmətdə heç vaxt qüsür etmədi.

"Sizə özünüzdən bir peyğəmbər geldi ki, sizin əziyyətə (məşəqqətə) düşməyiniz ona ağır gəlir, o sizdən (sizin iman gətirməyinizdən) ötrü təşnədir, möminlərə şəfqətli, mərhəmətlidir!" (ət-Tövbə, 128) ayəsinin müxatəbi Peyğəmbər əleyhissalamı;

Üzərində xütbə oxumayağınızı anladığınız üçün həsrətindən uşaqları inildəyərək ağlayan xurma kötüyü təki sevməliyik.

Səni özümdən başqa hər şeydən çox sevirəm deyən Həzrət Ömərə, "Xeyr, ya Ömər! Özündən də çox sevəcəksən" -dedikdə, "Allaha and olsun ki, səni özümdən də çox sevirəm" deyən səhabə kimi, onu dünyadakı hər şeydən və hər kəsdən çox sevməliyik.

Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam vəfat edincə "Ya Rəbb! Artıq mənim gözlərimi kor et, ki, hər şeydən çox sevdiyim Peyğəmbərdən sonra dünyada heç bir şey görməyim!" deyərək dua edən Abdullah bin Zeydin sevgisitək sevməliyik...

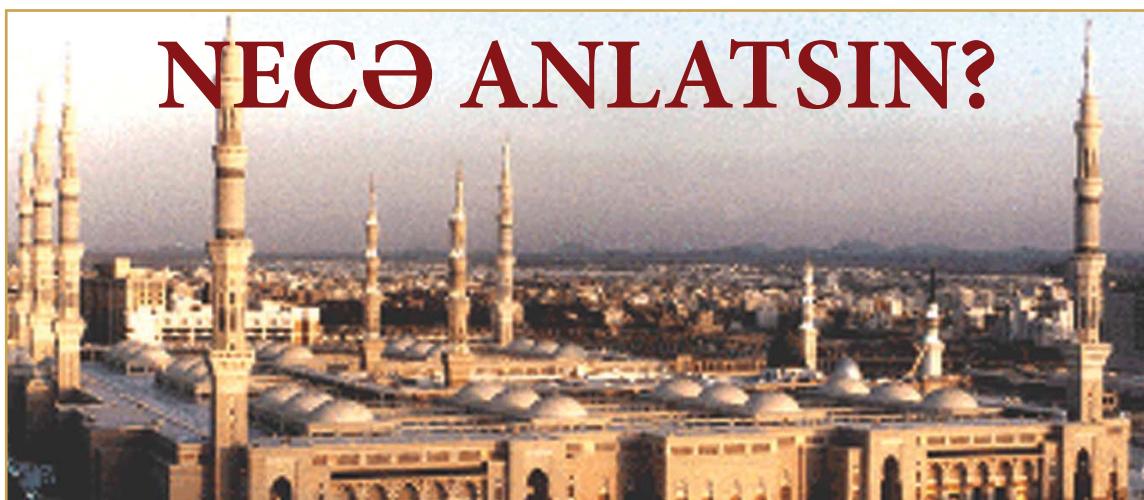
Ey Allahın Həbibi! Sənə layiqli ümmət ola bilməsək də, məhəşər gündündə bizə yiye duracağından və kövsərin başında bizi gözləyəcəyindən, günahlarımızın əvvəl edilməsi üçün şəfaət edəcəyindən əminlik.

Ya Rəbb! Bizə Həbibini hər şeydən daha çox sevməyi və Sənə layiqli bəndə, ona da layiqli ümmət olmayı nəsib et!

Allahummə salli alə Muhamməd...

ACİZ MÖCÜZÜ*

NECƏ ANLAT SIN?

*Adəmdən bəri Sən varsan.
Sənin nübüvvət nurun
var aləmdə: Yetimin
gülüşündə, kasıbin
qəlbində, haqlının yanında,
haqsızın qarşısında...
İsanın İncilində, Musanın
Tövratında, Cənnətin
girişində, hətta Ərşin
üstündə Sənin yerin var!*

Ya Rəsulallah! Səni yazmaq, Səndən bəhs etmək istədim. Amma həradan başlayım, bilmədim. Necə yazım, çarə qılmadım. “Buna gücüm çatarmı?” -deyib əl saxladım, “Qismətimmi görən?” -dedim, sonra da düşündüm, düşündüm...

Əslində hər şey Sənin haqqındadır və hər şey Səni anladır: Kainat Səndən danışır. Kitablar Səndən yazır. Şairlər Səni tərənnüm edir. Gullər güllüyündə utanır, bülbüllər Səni qısqanır. Əbu Cəhllər, Əbu Ləhəblər Sənin adın gələndə heç nə bacarmayıb acı acı həsəd aparır.

Adəmdən bəri Sən varsan. Sənin nübüvvətnurun varaləmdə: Yetim gülüşündə, kasıbin qəlbində, haqlının yanında, haqsızın

karşısında... İsanın İncilində, Musanın Tövratında, Cənnətin girişində, hətta Ərşin üstündə Sənin yerin var!

Səni seçən seçmiş... Səni sevən sevmiş... Səni sevdiren sevdirmiş... Səni bildirən bildirmiş... Səni lütf edən lütf etmiş... Əxlaqın ən gözəlini, həqiqətin ən özəlini sənə vermiş... Səni insanlığa bəxş edən, öz adı ilə yan yana yazmış Sənin adını. Sənə itaeti Özünə itaət bilmış, Sənə üsyani Özünə üsyən...

Dillər Səndən necə gözəl sözlər danışmış, qələmlər Sənin haqqında necə gözəl yazılar yazmış. Dostdan-düşmənə, mömin-dən-kafirə, uşaqtan-böyüyə qədər hamı Sənin barəndə bircə ifadədə birləşmiş: “Mühəmmədul-Əmin!”

Bəli, Sən dünyanın ən əmini, ən etibarlısı, ən sədaqətlisi, ən güvəniləni, ən doğrusu və ən düzgünüsən. “Şübhəsiz ki, Sən böyük bir əxlaq üzərindəsən!” (əl-Qələm, 4)

Bəli, Sən insanlığın ən rəhmlisi, ən şəf-qətlisi, ən mərhəmətlisi, ən duyğuluşu, ən həssası və ən yuxa ürəklisən. Çünkü “Sən aləmlərə rəhmət olaraq göndərilmisən” (əl-Ənbiya, 107)

Bələ olanda biz qullar aciz, Sən möcüz-sən, ya Məhəmməd! Bəs, aciz möcüzü necə anlat sin? Əlbəttə, bu, çox çətin bir məsələdir. Ancaq burada Səni bizə göndərən Uca Rəbbimiz imdadımıza çatır, qısa və məzmunlu bir kəlamla Sənin bizə “üsveyi-

həsənə” (ən gözəl örnek) olduğunu öyrədir:

“Həqiqətən, Allahın Rəsulu Allaha, axirət gününə ümid bəsləyənlər (Allahdan, qiyamət günündən qorxanlar) **və Allahı çox zikr edənlər üçün gözəl örnəkdir!”** (Əl-Əhzab surəsi, 21)

Bəli, Allah Rəsulunun ülvi həyatı və mübarək şəxsiyyəti, sərf insan idrakına siğa bilən təzahürləri ilə belə bəşəri davranışları mənzuməsinin zirvəsini təşkil edir. O, təbliğ vəzifəsini, insanlığa birbaşa özü nümunə olmaqla başa çatdırıb zirvə bir peyğəmbər və yegane bir nümunədir. (Üsveyi-Həsənə 1, Ö.Çelik, M.Öztürk, M. Kaya)

Bir Peyğəmbər aşiqi Onu nə gözəl tərənnüm edir:

*Həzrəti Muhəmməd Haqqın səsidir
Hər iki dünyanın əfəndisidir.
Ərəbi-əcəmi O Nur isidir.
Zaman o gül kimi gül görmüş deyil
Sən də o gözəlin önündə əyil*

*Sirət və surəti tamam olunca
Nəbilər fihristi xitam bulunca
Ən sonra o gəldi vaxt i dolunca
Arınib süzüldü kamala ərdi
Bu səbəblə Allah -Həbibim, -derdi.*

*Aləmdə hüsnüna yoxdur bir bədəl
Belə hökm eyləmiş təqdiri-əzəl
Son Rəsul olmalı gözəldən gözəl
Feyzini gözəllər həp ondan alır
Yanında gözəllik pək sönük qalır.*

(Mahmud Kaya, “Qəsideyi-bürdəni türkcə söyləyiş”)

Seviləni sevmək bizim üçün ən böyük səadətdir. Yaradan sevmış, sevdiklərinə sevdirmiş. Allah sevdimi -belə sevər, sevdirdimi -belə sevdirər!!! Əzəldən əbədə bir sevgi körpüsü inşa edər... Və bu sevgi körpüsündən neçə-neçə bəxtiyarlar keçər. Sevgi

bulağından neçə-neçə bəxtiyarlar içər...

Bəxtiyar olmaq, özü də iki cahanda! Dünəyada sevgi əkib axirətdə sevgi biçmək. Dünəyada min bir imtahandan keçib axirətdə siratdan keçmək. Dünyada yorulub Cənnətdə dincəlmək. Dünyada susayıb Kövsər hovuzundan içmək!...

Bəs bu necə olacaq? Təbii ki, bu, səhabələrin Peyğəmbərə bağlılığı kimi özəl bir münasibətlə mümkündür. Onun sözünü hər şeydən öncə, hər şeydən öndə qəbul etmək və onların yolundan getməklə, Peyğəmbərə onlar kimi müraciət etməklə!...

Bilal, Musab, Osman, Əli, Ömrə kimi, “canim Sənə fəda olsun, Ey Allahın Rəsulu!” Əbu Bəkr, Əbu Hüreyrə, Əbu Üseyd, Əbu Zərr kimi, “anam-atam Sənə fəda olsun, Ey Allahın Rəsulu!” -deyə bilməklə...

Onlar Rəsulun yolunda “olum”a deyil, ölümə can atdilar. Ondan dünyalıq almağa yox, Ona yardım etməyə can qoydular. Kimməsə öyrətməyə yox, Ondan öyrənməyə getdilər. Orda gülməyə yox, ağlayanları güldürməyə üstünlük verdilər. Onlar maddiyyata deyil, mənəviyyata yönəldilər. Ona görə də bütün insanlardan seçildilər. Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) “Əshabım (göydəki) ulduzlar kimidir, hansına uysanız hidayəti taparsınız.” (Camius-Sağır, Süyuti (Feyzul-Qədir 4, 76); İbn Abdil-Bərr, Camiul-Elm (2, 91) kəlamı ilə təltif edildilər. Onlar öz dövrləri ilə yanaşı zəmanəmizin də ulduzlarıdır. Günəş də, ulduzlar da qiyamətə qədər birlikdədirlər. İnanan hər kəsə yön göstərməyə davam edərlər.

Bu gün də hər kəsin bir ulduzu var. Adını bilmirəm haradan, kimdən, necə alan bəzi zəmanə ulduzları. Özdə deyil, sözdə ulduz olanlar. Bir şeyin əslİ varkən saxtası ilə məraqlanmaq nə qədər doğru?..

*Əsl ulduzunu seç ki, yolun aydın olsun!
Qoy saxta ulduzlar başqalarının olsun!*

* Aciz qoyan

Jurnalımızın daimi yazarlarından olan Hacı Arif Heydəroğluna atasının vəfatından dolayı başsağlığı diləyirik!

O, “ÜMMƏTİM” DEYİRDİ, BİZ NƏ DEYİRİK?

Onunla bizim aramızdaki sevgi və məhəbbət bağı ta illər öncəsinə dayanır.

Onun yaşadığı zaman ilə bizim yaşadığımız zaman arasında əsrlər var. Amma nə zaman, nə də məkan onunla ümməti arasında bir məsafə olmamışdır. Aradan illər də keçsə bu qarşılıqlı məhəbbət hər gün bir az da atrmışdır.

Peyğəmbərlər Allahın bütün insanlar üçün örnek qıldığı dərin bir imana sahib olan, üstün ağla malik insanlardır. Allahın “Həqiqətən, Allahın Rəsulu Allaha, qiyamət gününə ümid bəsləyənlər (Allahdan, qiyamət gündündən qorxanlar) və Allahı çox zikr edənlər üçün gözəl örnekdir!” (el-Əhzab, 21) ayəsiylə xəbər verdiyi kimi Peyğəmbərimiz Həzrət Məhəmmədin həyatında və əxlaqında iman gətirənlər üçün gözəl nümunələr və hikmətlər vardır. Peyğəmbərimiz (s.ə.s)-in Allaha olan dərin bağlılığı, təqvası, səbri, şəfqəti, ağlı, cəsarəti, təmizliyi, mərhəməti, sədaqəti və bir çox xüsusiyyəti bütün müsəlmanlara nümunə olmuşdur. Həzrət Məhəmməd Allaha və peyğəmbərə olan sevginin əhəmiyyətini bizə belə xatırladır:

“Allahi və Rəsulunu hər şeyindən çox sevməyənin imanı sağlam deyildir.” İmanın nə olduğunu soruşanlara da: “Allahın və Rəsulunun sənin üçün hər şeydən daha sevimli olmasıdır.” -buyurmuşdu.

Həzrət Ənəsin rəvayətinə görə Rəsulullah (s.ə.s) buyurmuşdur ki: “Üç xislət kimdə olsa o, imanın ləzzətini dadar. Birinci, Allah və Rəsulunun o adama hər şeydən daha sevimli olmasıdır. İkinci, başqalarını sevərkən də Allah üçün sevmək. Üçüncüsü də, yenidən küfrə düşməyi oda atılacaqmış kimi çirkin görməkdir.”

Onunla bizim aramızdaki sevgi və məhəbbət bağı ta illər öncəsinə dayanır. Onun yaşadığı zaman ilə bizim yaşadığımız zaman arasında əsrlər var. Amma nə zaman, nə də məkan onunla ümməti arasında bir məsafə olmamışdır. Aradan illər də keçsə bu qarşılıqlı məhəbbət hər gün bir az da atrmışdır. Onun dünyası şərəfləndirərkən, yaşayarkən, əbədi aləmə köç edərkən söylədiyi yeganə sözvardı. Bu söz bizi sevdiyini isbat edirdi: Ümmətim... Ümmətim... Ümmətim...

Ümmətini o qədər çox sevirdi ki, onların əfvi üçün gecələr səhərə qədər göz yaşı tökürlər və ağlayırırdı. Sanki bizə olan sevgisini “Ümmətim” kəlməsində cəm etmişdi. Bir ananın, bir atanın uşaqlarına olan şəfqətindən daha üstün idi ümmətinə olan sevgisi.

“Qardaşlarım” deyirdi. “Onlar üçün darıxmışam” deyirdi.

Səhabələr “Ey Allahın Rəsulu, biz sənin qardaşların deyilikmi?” deyirdilər.

O, "Siz mənim əshabımsınız. Qardaşlarım məndən sonra gələcək olanlardır." deyirdi.

"Mən onları axirətdə alınlarındakı səcdə izlərindən tanıyacağam" deyirdi.

"Bir at ilxisinin içində alnında və ayaqlarında səkil olan atın dərhal gözə çarpması kimi mən də ümmətimi üzlərindəki nurdan, əllərindəki və ayaqlarındakı parlaqlıqlarından tanıyacağam." deyirdi.

Hədisi-şərifdə atın alnındaki ağ səkil üçün "ğurr", ayaqlarındakı səkil üçünsə "muhaccəl" kəlməsi işlədirilir. Yəni o, "Mənim ümmətim Şurru-Muhaccəldir" deyirdi.

Rəsulullahın könlündə daima ümmətinə aid dərdlər vardi. "Qardaşlarım" dedikdə hər tərəfini bürüyən bir həyəcan doğurdu daxilində.

Gəlin özümüzə bu sualları verək:

Onun ümmətinə düşkünlüyü qarşısında nə edərik?

Əcəba, qəlb dünyamızda Rəsulullahın yeri nə qədərdir?

Onun bir anlıq da olsa görmədiyi zaman rəngi salalıb-solan Səvban (r.a)-in duyğularının nə qədərini daşıya bilirik?

Rəsulullah onun rənginin solduğunu görüb "Bu halın nədir, ey Səvban?" dedikdə o:

"Ya Rəsulallah! Səndən ayrı qaldığım zaman üstümə bir yalnızlıq çökür, sənə qovuşana qəder bu halim davam edir. Sonra axirət gününü düşünürəm və orada sizi görə bilməyəcəyimdən narahat oluram. Çünkü sən peygəmbərlərlə birlikdə yüksək məqamlara çıxarılacqsan. Mənim yerimsə aşağıılarda olacaq. Bir də, əgər cənnətə gire bilməsəm o zaman sizi əbədi olaraq görməyəcəyəm." deyir.

Onun bu səmimi duygusu qarşısında:

"Kim Allaha və Rəsuluna itaət edərsə, o kəslər Allahın özlərinə lütf etdiyi peygəmbərlər, siddiqlər, şəhidlər və saleh kimsələrlə birlikdədir. Bunlar nə gözəl dostlardır!" (ən-Nisa, 69) ayesi nazil olur.

Onu həqiqətən sevənlərin halı belə idi. Onu görə bilmədikləri zaman dünyaları dəyişirdi.

Qısaca olaraq, dünyaya gəlmədən əvvəl "ümmətim" deyən, yaşayarkən "ümmətim", ölərkən də "ümmətim" deyən bir peygəmbərə sevgimizi necə sərgiləyə bilərik. Bir mömin olaraq bunun dərdində olmalıdır.

ALNIMDA YAZI

Binlerce cihanın özüsün Sen,
Özlerdeki canan gözüsün Sen...

Gözlerde tüten ay ve güneşsin
Bin bir gecenin gündüzüsün Sen!..

Gündüz açılırken nice sırlar
Açmış güle, aşkin sözüsün Sen!..

Sözler Seni söylese değerli
Bülbüllere sevda közüsün Sen!..

Köz düştüğü günden beri cana
En özge visalin izisin Sen!..

İz iz Sana uymak, bize devlet,
Allaha ki mahbub yüzüsün Sen!..

Yüz sürdü bu Seyri eşiğinde,
Alnimda mübarek yazısın Sen!..

Muhammed Ali EŞMELİ

FƏTANƏT

Allah-Təala ilk insan Adəm (ə.s) ilə peyğəmbərlilik fəaliyyətini də başladaraq bəndələrinə əmr və qadağanlarını, insan olaraq həyatlarını davam etdirmək üçün nələrə diqqət edəcəklərini, bəşəri münasibətlərdəki davranışlarını, ibadət vəzifələrini və s. bildirmişdir. Qurani-Kərimin İsra surəsinin 15-ci ayəsində də bu həqiqət “**Biz, peyğəmbər gəndərməmiş (heç bir ümmətə) əzab vermərik!**” şəklində bəyan edilir.

Allah-Təala peyğəmbərləri öz bəndələri arasından seçmişdir. Ancaq bu vəzifəni də hər hansı bir bəndəsinə deyil, müəyyən üstün keyfiyyətləri özündə cəmləyən şəxslərə vermişdir. Bu üstün keyfiyyətlər: İsmət (məsum olmaq), Fətanət (yüksek idrak səviyyəsinə sahib olmaq), Təbliğ (Allahdan aldıqları vəzifələri olduğu şəkildə insanlara传播maq), Sidq (doğru sözlü olmaq), Əmanət (əmanətə xəyənət etməmək)-dir. İstisnasız olaraq bu xüsusiyyətlər bütün peyğəmbərlərdə olmuşdur.

Şübhəsiz ki, son peyğəmbər olan Həzrət Məhəmməd də yuxarıda sadaladığımız keyfiyyətlər digər peyğəmbərlərdən də yüksək səviyyədə yaşılmışdır. Çünkü o, digər peyğəmbərlərdən fərqli olaraq həm “Rəbbi tərəfindən tərbiyə edilmiş”, həm də “Gözəl əxlaqi tamamlamaq üçün” göndərilmişdir.

Hələ peyğəmbərlilik vəzifəsi verilmədən əvvəl Kəbənin təmiri zamanı “Həcərul-Əsvəd”-i yerinə qoymaq üstündə ərəb qəbilələri arasında çıxması

real olan müharibəni yalnız bir təklifiylə həll etməsi Həzrət Məhəmməd Müstafa (s.ə.s)-in fətanətindən, yəni yüksək idrak səviyyəsindən xəbər verir.

Peyğəmbərimizin yaşadığı dövrü düşünenk: Bir tərəfdən səhabələr həll edə bilmədiyi şəri məsələləri Allah Rəsuluna gətirib onun həll etməsini istəyir, digər tərəfdən də İslama girmək istəyən bəzi insanlar ağıllarındakı tərəddüd və şübhələrə cavab gözləyirdi. Bütün bunlara əlavə olaraq Allah Rəsulunu gözü götürməyən müşriklər, münafiqlər tərəfindəm yayılan şayiələr, şübhələr baş alıb gedirdi ki, bunların öhdəsindən gəlmək və verilən məq-sədli suallara dəqiq və yerində cavab vermək, ancaq və ancaq peyğəmbər məntiqi, yüksək idrak səviyyəsi ilə mümkün idi.

Bu peyğəmbər dühası qarşısında heyran qalan Bernard Şou Allah Rəsulunun həsrətiylə belə demək məcburiyyətində qalmışdır: “Üst-üstə yiğilan problemlərin öz həllini gözlədiyi günümüzdə, bütün müşkülləri su içirmiş kimi rahatlıqla həll edən Həzrət Məhəmmədə hər dövrdən daha çox möhtacıq...”

İki Cahan Günəşi müxatəbinə tanıma-da və onun səviyyəsini təsbit etmədə möcüzəvi bir xüsusiyyətə sahib idi. Heç düşünmədiyi halda, müxatəbinə elə kəlmələrlə xitab edərdi ki, siz o kəlmələrdən bəzilərinin yerini dəyişsəniz və ya o xarakterdə olmayan başqa bir insana eyni ifadələrlə xitab etsəniz, hər şeyi qarışdırar və qətiyyən hədəfinizə çata bilməzsınız. Həm kəlmələri seçmədə, həm də müxatəbin səviyyəsini və halını bilməkdə Allah Rəsulu misilsizdir. Ona oxşayan ikinci bir şəxs tapmaq qeyri-mümkündür. Kiminlə, harada və necə danışacağını elə sürətlə təyin edərdi ki, artıq bunun üçün bir an belə düşünməzdi. Nə danışacaqsə, nəticədə ifadə edilən sözlər danışılması zəruri olan kəlmələrdən ibarət olardı. Hər sözünü kəlmə-kəlmə tədqiq etsəniz,

*Bu peyğəmbər dühası qarşısında
heyran qalan Bernard Şou Allah
Rəsulunun həsrətiylə belə demək
məcburiyyətində qalmışdır: “Üst-
üstə yiğilan problemlərin öz həllini
gözlədiyi günümüzdə, bütün
müşkülləri su içirmiş kimi rahatlıqla
həll edən Həzrət Məhəmmədə hər
dövrdən daha çox möhtacıq...”*

cümlələr içində tək kəlmənin belə artıq olduğuna rast gələ bilməzsiniz. Bu, fətanət deyilmi?

Şübhəsiz ki, peyğəmbərə tabe olan və onun yolunun davamçısı olanlarda da bu üstün keyfiyyət olmalıdır.

Necə ki, Peyğəmbərdən dərs alan və onun yaxın dostu olan Həzrət Siddiqdə də fətanət keyfiyyəti aydın görünür. Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrət etdikdə Həzrət Əbu Bəkr də onun arxasında idi. Yolda Həzrət Əbu Bəkrlə qarşılaşanlar ondan “Bu adam kimdir?” deyə soruşduqda, Həzrət Əbu Bəkr: “O, mənim bələdçimdir!” demişdir. Həzrət Əbu Bəkrin bu sözü həm doğru söyləyir (çünki Rəsulullah bütün bəşəriyyətə doğru yol göstərərək bələdçilik edir), həm də bu sözü ilə onu qoruyurdu.

Bəli, Sevimli Peyğəmbərimiz də ümmətini məhz belə, yüksək zəkalı görmək isteyirdi. Elə buna görədir ki, bir hədisi-şəriflərində belə buyururdu: “Müsəlman bir dəlikdən iki dəfə sancılmaz.”

Bu gün biz onun ümməti olaraq dostumuzu, düşmənimizi yaxşı tanımalıyıq. Hər işimizdə fətanət sahibi olaraq, ağıl və məntiqimizlə İslama qarşı təşkil olunan mənfur planları puç etməliyik. “Müsəlman müsəlmanın qardaşıdır” prinsipi ilə bir-birimizi sevməli, bir-birimizin dərdi ilə maraqlanmalı və hər işdə bir-birimizə dəstək olmalıdır.

DEDİKLƏRİMİN HAMISINI DÜZ DEMİŞƏM!

Seytanla bağlı silsilə yazımızın son hissəsi yenə maraqlı sual-cavablarla davam edir:
Bu səfər şeytan bir sualla sözə başlayır.

- Sən ümmətinin hansı səadətinə sevinirsən axı?..

Mən onlara elə tələlər quraram ki...

Miskinlərinin, çarəsiz və zavallılarının yanına gedərəm. Namazı tərk etmələrini əmr edərəm. Onlara deyərəm ki:

- Namaz sizə görə deyil... O, Allahın bolluq verdikləri üçündür. Sonra xəstələrin yanına gedərəm:

- Namazı tərk et, -deyərəm. Çünkü Allah: "Xəstələrə günah yoxdur." (ən-Nur, 61) –deyir. Sağalandan sonra çox qılsan. Bununla da o, namazı tərk edər, hətta bəzən küfrə düşər...

Sonra belə davam etdi:

- Ya Məhəmməd, əgər bu sözlərimə yalan qarışdırırsa məni əqrəb sancınsı... Əgər yalan deyirəmsə Allah məni kül etsin.

Sonra davam etdi:

- Ya Məhəmməd, sən ümmətin üçün fərəhlənirsən? Halbuki mən onların altıda birini dinindən çıxardım.

Rəsulullah (s.ə.s) bu dəfə başqa mövzuya keçərək soruşdu:

- Ey mələk, sənin qəlbini nə qırar?
- Allah yolunda cihadə qaçan atların kişnəməsi...
- Bəs cismini nə əridər?

- Tövbə edənlərin tövbəsi.
- Bəs ciyərini nə parçalar, nə çürüdər?
- Gecə-gündüz Allaha edilən istigfar.
- Üzünü nə turşudar?
- Gizli sədəqə.
- Bəs gözlərini nə kor edər?
- Gecə namazı.
- Başını əyən nədir?
- Tez-tez qılınan camaatla namaz.

Rəsulullah yenidən başqa mövzuya keçdi və soruşdu:

- Sənə görə insanların ən sədaqətlisi kimdir?

- Namazlarını qəsdən tərk edənlər.
- Bəs səni işindən nə uzaqlaşdırar?
- Alimlərin məclisləri.
- Yeməyini necə yeyirsən?
- Sol əlimlə, barmaqlarımın ucu ilə.
- Bəs sam yeli əsdiyi zaman və qızımar istilər düdükdə uşaqlarını harda kölgələndirirsən?
- İnsanların dırnaqlarının arasında.

Sonra Rəsulullah başqa mövzuda sual verdi, iblis də cavabladı.

- Rəbbindən nələr istədin?
- On şey istədim
- Nədir onlar, ey mələk?
- Bunlardır:
 1. Allahdan məni Adəm oğullarının malına və övladına şərik etməsini istədim. Bu istəyim yerinə yetirildi. (əl-isra, 64)

Bismillahsız kəsilən hər bir heyvanın
ətindən, faiz və haram qarışmış
yeməklərdən də yeyirəm. Şeytandan
Allaha siğnılmayan mala şərikəm. Cinsi
münasibət zamanı şeytandan Allaha
siğnmayan kəslə birlikdə xanımı ilə
birləşərəm... O birləşmədən hasil olan
uşaq bizə itaət edər. Sözümüzə qulaq asar.

Hər kim miniyine minərkən halal
yola deyil, əksinə getməyi istəyərsə mən
də onunla birlikdə minərəm. Yol yoldaşı
olaram.

Bu da ayeyi-kərimə ilə sabitdir. (əl-İsra,
64)

2. Allahdan bir ev istədim, o da
hamamları mənə ev olaraq verdi.

3. Bir məscid istədim, Bazar yerlərini
mənim üçün məscid qıldı.

4. Oxumaq üçün mənə bir kitab
verməsini istədim, şeirləri mənimcün oxu
kitabı etdi.

5. Mənə azan verməsini istədim, ağılları
verdi.

6. Yataq yoldaşı istədim, sərxoşları verdi.

7. Mənə yardımçılar verməsini istədim,
qədəriyyə mənsublarını verdi.

8. Mənə qardaşlar verməsini istədim,
mallarını boş yerə israf edənləri verdi. Bir
də günah yollara pul xərcləyənləri verdi.
(əl-İsra, 27)...

9. Ya Məhəmməd, Allahdan istədim ki,
mən Adəm oğullarını görüm, amma onlar
məni görməsinlər. Bu arzum da yerinə
yetirildi.

10. Adəm oğullarının qan məcralarına
yol tapmaq istədim. Bu da oldu. Beləliklə
onların damarları ilə bütün bədənlərində
gəzərəm. İblis özünə itaət edənlərin
Rəsulullahha itaət edənlərdən çox olduğunu
dedikdən sonra belə davam etdi:

- Mənim bir oğlum var... Adı Atəmədir.
Bir qul yatsı namazını qılmadan yatarsa,
gedib onun qulağına bövl edər... Əgər
belə olmasaydı, insanlar namazlarını əda
etmədən yata bilməzdilər.

Bir oğlum da var. Adı Mütəqazidir...
Bunun da vəzifəsi edilən gizli əməlləri
yaymağa çalışmaqdır. Məsələn, bir

qul gizlində ibadət etsə, Mütəqazi onu
dümsükləyər. Ən sonda o gizli əməl açığa
çixar. Beləliklə də Allah o əməl sahibinin
yüz savabından doxsan doqquzunu silər...
biri qalar. Çünkü bir bəndənin gizli etdiyi
əmələ görə yüz savab verilir.

Mənim bir oğlum da var, adı Kühayldir.
Vəzifəsi insanların gözlərinə sürmə
çəkməkdir. Xüsusilə alimlər məclisində və
xütbə oxunarkən insanların gözünə sürmə
çəkər və onları yatarar.

Sonra İblis özündən danişdi:

- Ya Məhəmməd, bir adamı dəlalətə
sürükləmək üçün əlimdə heç bir imkan
yoxdur. mən ancaq vəsvəsə verirəm və
istədiyim şeyi gözəl göstərirəm. Əgər
yoldan çıxarmaq əlimdə olsayı yer üzündə
bir dənə də olsun iman gətirən, oruc tutan
və namaz qılan qoymazdım. Necə ki, sənin
də əlində hidayətə qovuşdurmaq yoxdur.
Sən ancaq Allahanın Rəsulusan. Təbliğə
vəzifəlisən. Əgər hidayət əlində olsayı yer
üzündə bir dənə də kafir qoymazdin...

Bəxtiyar olan kəs ta ana bətnindən
bəxtəvərdir. Bədbəxt olan da ana
bətnindən bədbəxtdir.

İnsanı səadətə qovuşdurən da Allahdır,
bəxbəxt edən də...

Sonra Rəsulullah (s.ə.s) İblisə belə dedi:

- Ya Əba Mürrə əcəba, sənin tövbə
etməyin və Allaha yönəlməyin mümkün
deyilmə?.. İblis bu cavabı verdi:

- Ya Rəsulallah, iş verilən hökmə görə
oldu... Qərarı yazan qələm də qurudu...
Qiyamətədək baş verəcək işlər olacaqdır.

Səni peygəmbərlərin sərvəri qılan,
cənnət əhlinin xətibi eyləyən və seçərək
insanlardan üstün qılan, məni də
bədbəxtlərin başçısı qılan və cəhənnəm
əhlinin xətibi eyləyən Allahdır. O, bütün
nöqsan sifətlərdən uzaqdır. Sonra İblis
cüməsini belə tamamladı:

- Bu dediklərim sənə son sözümdür...
Bütün dediklərim də doğrudur.

*Rəbbim ömürlük dünya hərbində ixləs
ipindən möhkəm yapışib, nəfsinə də hakim
olaraq əbədi düşmənimiz olan şeytana qalib
gəlməyi və iki dünya səadətinə nail olmayı
hər birimizə nəsib etsin. Amin!*

İLAHİ ƏXLAQI YAŞAMAQ -1-

Kainat ilahi həqiqətlərin təhsil edildiyi bir məktəb, imtahan olunmaq üçün dünyaya göndərilmiş olan cinlər və insanlar da bu məktəbin tələbələri nisbətindədir. Bu məktəbdəki mənəvi təhsil son nəfəsə qədər davam edəcək, nəticədə insan oğlu müsbət və ya mənfi əməlləriylə torpağın sinəsindəki yerini alacaqdır.

Rəbbimiz bu dünyaya gəlişi və buradan da axirətə səfərin sərr və hikmətlərini layiqincə idrak edib həyatımızı ona görə tənzim edə bilməyimiz üçün bir çox ilahi bəyanla bizi irşad etməkdədir. Necə ki, Onun Qurani-Kərimdən ilk əmri “**Yaradan Rəbbinin adıyla oxu!**” (əl-Ələq, 1) ayəsidir. Bu ayə ilə murad edilən ən geniş məna isə;

Möminin xüsusiylə Qurani, kainatı, hadisələri və şəxsən öz yaradılışını təfəkkür edib bu ilahi qüdrət axışları arşısında duyğu və fikir dərinliyinə gələ bilməsi, ardından da bütün bunların zahiri səbəblərlə pərdələnmiş əsmayı-ilahiyə tərkiblərindən ibarət olduğu

Allahın nuruyla görən, eşidən və hiss edən qəlblər hər şeydə ilahi təcəlliləri idrak edər. Zərrədən kürrəyə qədər bu aləmdə nə varsa hamısı ilahi bir sənət əsəri və hər yer sanki ilahi qüdrət naqşlərinin sərgiləndiyi bir muzey hökmündədir.

idrakına çata bilməkdir. Son olaraq da həyatını bu həqiqətlər işığında formalasdırı bilməsidir. Beləliklə könlünü Allahın cəmali sifətlərinin müstəsna təcəlligahı qıla bilmək cəhdil ilə yer üzündə Allahın şahidi olaraq İslamin nəzakət, zərafət və gülər üzünü davranışlarında sərgiləyə bilməsidir.

Yəni könüllər Allahın “oxu” əmrinə itaət çərçivəsində mikrodan makro aləmlərə qədər kainatdakı bütün varlıqlarda mövcud olan Uca Yaradanın qüdrət möhürlərini müşahidə edərək Onun ismi-şerifləriylə mənəvi bir təhsildən, yəni təqva təlimindən keçməlidir. Çiçəklər həyatlarının davamı üçün daima suya möhtac olduqları kimi qəlblər də feyz və ruhaniyyətin davamı üçün təqvaya möhtacdır. Necə ki, ayezi-kərimdə də buyurulur:

“...Allahdan qorxun (təqva üzrə olun)! Allah (sizə bilmədiklərinizi) öyrədir!..” (əl-Bəqərə, 282)

ƏL-MUSAVVİR...

Möminin ilahi əsma təcəllilərindən pay götürüb səviyyə qazana bilməsi üçün məsələn, kainatdakı bütün varlıqları misilsiz gözəllik və mükəmməlliklə şəkilləndirən ƏL-MUSAVVİR ilahi isminin təcəllilərini ibrət nəzəriylə tamaşa etməsi zəruridir. Çünkü kainat ilahi qüdrət mənbələrindən daşan təcəllilər sərgisidir. İnsan deyilən müəmməda ilahi əsmanın kamil bir təcəlligahıdır.

Allahın nuruyla görən, eşidən və hiss edən qəlblər hər şeydə ilahi təcəlliləri idrak edər. Zərrədən kürrəyə qədər bu aləmdə nə

varsı hamısı ilahi bir sənət əsəri və hər yer sankı ilahi qüdrət nəqşlərinin sərgiləndiyi bir muzey hökmündədir.

Əsər müəssirin, sənət sənətkarın güz-güsdür. Qəlb gözü kor olmayan bir bəndə nəyə baxsa, kainatın hansı zərrəsi üzərində təfəkkür etsə Rəbbinin sənətini müşahidə edər, Mütləq Sənətkara olan sonsuz bir heyranlığın həzz və səadətinə qərq olar. Görüyü hər mənzərə onu zehnən və qəlbən Yaradıcısına çatdırır.

Həqiqətən, kainatdakı hər zərrə elmini "mərifət" sayəsində artırı bilən insan üçün Allahın varlığına, birliyinə və sonsuz qüdrətinə bir dəlildir. Eyni zərrə idrakı bu səviyyəyə çatmamış olanlar üçünsə Haqqı tapmağa bir pərdədir. Yəni kainatdakı bütün varlıqlar iman şüuruyla baxdıqda Allaha aparın bir dəlil olduğu halda idrak koru olanlara bir pərdədir. Buna görə də təbiət alimlərinin əksəriyyəti maddi varlıqları tədqiq edərkən Allah-Təalanın qüdrət və əzəmətinə vaqif ola bilmədikləri halda, bəziləri də idraklarını maddəyə həbs edib materialist bir zehniyyətin köləsi olmaqdadırlar. Lakin onlara yönələn idraklardakı fərqlilik insanı eynilə ağ-qara kimi zidd nəticələrə gətirib çıxarırr.

Deməli, kamil bir mömin kainata baxışda idrakını ilahi sərr və hikmətləri qavraya biləcək bir vəsfə yüksəldə biləndir. Bu isə eynən şüşə qırığını almaza çevirə bilmək qəbilindən, insan idrakinin ixləs, təqva və məhəbbət yüklü ibadətlərlə inkişafına bağlıdır.

Bu səbəblə də yer üzünü doldurun saysız gözəlliklərin - dağların, dəryaların, küləklərin səssiz bəyanlarına qarşı mənən kor və kar qalaraq Allahın əl-Musavvir ismi-şərifinin təcəllilərini idrakdan uzaq qalanlar həyatın ən qafıl və çəşqin yolçularıdır...

ƏL-BARİ...

Bunun kimi "əl-BARİ / Yaranan" sifətinin təcəllilərini də qəlb

gözüylə seyr etmədən kamil mənada mənəvi təhsildən söz açıla bilməz. Cəmadat (cansız varlıqlar), nəbatat, heyvanat və insanları bütün orqanlarını bir-birinə uyğun olaraq müükəmməl bir ahəng və tənasüb içində yaradan Rəbbimizin ilahi hökmənləri qarşısında bəndənin heyran olması, kainatdakı ekoloji intizam və ilahi nizamın ehtişamını qəlbən idrak etməsi şərtidir.

Hər bir varlıq mömin könülləri bu düşüncələrə sövq etməlidir. Məsələn, insan öz barmaq izinə baxdıqda Allahın sonsuz yaratma və təsvir qüdrətinin əzəmətini müşahidə edərək bu ilahi təcəllilərin ehtivasından dərin nəsiblər ala bilməlidir. Ancaq bu səviyyədəki bir idrak vasitəsilə bütün kainat sırr və hikmətlər bəyan edən bir kitab halına gələ bilər.

Kainatdakı hər bir varlığın hansı ilahi isimdən təcəlli etdiyini bilmək elmin mərifət səviyyəsinə yüksəlməsi deməkdir ki, bəşəri elmin zirvəsi də budur. Bu təcəllilərdəki ilahi muradı qavramaq isə Allahın vəli qullarına xas olan kəşf və kəramət halıdır.

Kamil möminlər də könlü ilahi əsma və sifətlər üzərində mərkəzləşdirərək şəxsiyyət və xarakterini o ilahi mənbədən feyz alaraq formalasdırmağın Allahın məhəbbət və rizasına vəsilə olacağı şüuruyla yaşayarlar.

Ayezi-kərimədə buyurulur:

"Ən gözəl adlar (əsmayı-hüsnə) Allahındır. Onu bu adlarla çağırıb dua edin!.." (əl-Əraf, 180)

Müfəssir Bursəvi bu ayənin təfsirində belə deyir:

"Allahın ad və sifətləriyle həmhal olub əxlaqlanmaq surətiylə Allahı dua edin. O sifətlərlə həmhal olmaq məqbul əməl və saleh niyətlərlə mümkündür..."

Məsələn, razıqiyət (ruzi vermək) sifətiylə həmhal olmaq Allahın verdiyi ruzilərdən möhtaclara paylamaqla və heç nəyi əsirgəmədən mümkündür. Digər sifətləri də bununla müqayisə et." (Ruhul-Bəyan)

ƏR-RƏZZAQ

Allah-Təalanın bütün məxluqata qarşı boy-nuna götürdüyü yeganə mükəlləfiyyət ruzidir. Heç bir canlı öz ruzisini tamamlamadan ölməz. Bu səbəblə də ruzi təlaşında olmaq iman şüuruna ziddir. Ayəyi-kərimədə belə buyurulur:

“Yer üzündə yaşayan elə bir canlı yoxdur ki, Allah onun ruzisini verməsin. Allah onların sığınacaqlarını da, əmanət qoyulacaq (ölüb dəfn ediləcək) yerlərini də bilir...” (Hud, 6)

Rəbbimiz bütün məxluqatına hər an saysız ilahi süfrələr açaraq ruzilərini verir. Üstəlik Rəzzaq olan Rəbbimiz yer üzündəki hər cins məxluqata ayrı-ayrı süfrələr açmaqdadır. Məsələn, bir qoyunun yeyə biləcəyi bir çox şeyi insan yeyə bilməz. İnsanın yeyə bildiklərinin də bir çoxunu qoyun yeyə bilməz. Yəni ruzi nemətləri də çox həssas bir ilahi tənzim və bölgüyə görə lütf edilir.

Biz də yediyimiz hər log-mada bu ilahi lütfələri xatırlamalı, yeməyə bismillahla başlayıb, həmd ilə bitirməli və Rəbbimizə daima şükür duyğuları içində olmalıyıq. Həttaacları doydurmaq, su-suzlara su ikram etmək surətiylə məxluqatın ruzilənməsinə xeyirli bir vasitə ola bilməyə çalışmalıyıq.

Cünki nemətlərə şükür iki şəkildədir:

Biri, bütün nemətlərin Haqqın lütfü ol-duğu idrakı içində olmanın bir ifadəsi olaraq ləfzi, yəni sözlü olaraq şükür etmək, digəri isə, o nemətlərdən məhrum olanlara da ikram etməkdir. Bu da feli bir şükürdür ki, mütləq ifa edilməlidir.

Bu iman üfüqünü aşağıdakı qissə necə də gözəl xülasə edir:

Şəqiq Bəlxı həzrətləri dolanışığını təmin etmək üçün ticarətlə məşğul olmaq qərarına gəlir. Buna görə də uzaq diyarlara getməli olur. Yola çıxmazdan əvvəl çox sevdiyi və hörmət etdiyi dostu **İbrahim bin Ədhəmin** yanına gedib onunla halallaşır. Lakin uzun

müddət görünməyəcəyi zənn edilən Şəqiq bir neçə gündən sonra geri qayıdır. İbrahim bin Ədhəm Şəqiqi məsciddə görüb heyrətlə:

“Nə tez qayıtdın?” –deyə soruşur. Şəqiq Bəlxı:

“Səfər əsnasında çox qəribə halla qarşılaşdım, ona görə qayıtdım.” –deyir.

İbrahim bin Ədhəm:

“Xeyirdir!.. Nə gördün?” –deyə soruşur. Şəqiq danişmağa başlayır:

“Səfər əsnasında istirahət etmək üçün bir kənara çəkilmişdim. Orada kor və topal bir quş gördüm. Öz-özümə “Görəsən bu quş burada təkbaşına necə yaşayır, nə yeyir, nə içir?” deyə düşünürdüm ki, bu zaman ağızında yem daşıyan bir quş gəlib çıxdı. Bu hadisə dəfələrlə təkrarlandı. Bu mənzərə qarşısında:

“Bu quşu kimsəsiz yerdə ruziləndirən Allah əlbəttə mənim də ruzimi verər.” dedim və geri qayıdım.”

Bu cavabdan sonra İbrahim bin Ədhəm həzrətləri belə deyir:

“Sənin halına mat qaldım. Nə üçün özünü başqasının yardımıyla yaşayan şikət bir quşun yerinə qoydun, amma həm özü üçün çalışan, həm də digər düşkünlərə yardımına can atan quş kimi olmayı düşünmədin?!”

Bu sözlərdən sonra Şəqiq Bəlxı həqiqəti anlayır. Dərhal İbrahim bin Ədhəmin əlini öpür və ticarətinə qayıdır. (Yusuf əl-Qardavi, Fəqirlək problemi və İslam)

Ailəsinə, qohum-əqrəbasına və ətrafin-daki insanlara ikram edəcək ilahi əxlaqı ya-shama cəhdidi Allahın məhəbbət və rizasına qovuşdurun bir fəzilətdir. Mömin də ruzi məsələsində yanlış təvəkkül anlayışına qapılmayıb gücü çatdığı müddətdə səy göstər-məli və beləliklə ruzidən çox Rəzzaqın ardın-ca düşmə fərasətini qazanmağa çalışmalıdır.

MALİKUL-MÜLK

Rəbbimiz Malikul-Mülkdür. Bütün mülkün əsl sahibi və hökmədarıdır. O, öz mülkün-

də istədiyi kimi hərəkət edər. İstədiyinə çox, istədiyinə az ehsan edər. Lakin hər kəsi də verdiyi nemətlər nisbətində məsul tutar.

Dünya sevgisi və mal qazanma ehtirası qəlbləri ən çox qəflətə salan xüsuslardan biridir. İnsanın bu zəifliyini Uca Rəbbimiz belə bəyan edir:

“İnsana gəldikdə, nə zaman Rəbbin onu imtahana çəkib ehtiram etsə, ona bir nemət versə, o: “Rəbbim mənə ehtiram göstərdi!” – deyər. Amma nə zaman (Rəbbin) onu imtahana çəkib ruzisini əskiltə: “Rəbbim məni alçaltdı (mənə xor baxdı!)” – söyləyər.” (əl-Fəcr, 15-16)

Var-dövlətin səadət də, fəlakət də gətirə biləcəyini, zəhginliyin də, kasıblığın da ilahi bir imtahan olduğunu layiqincə dərk edən Allah dostları hər iki haldan da mənən qazançlı çıxmağın idrakı içində yaşayarlar. Allah-Təala nemətlərini artırıqdə israf, xəsislik və azgınlıqdan çəkinərək ondan Haqqın rızası yolunda istifadə etməyi bilərlər. Allah nemətlərini azaltdıqda isə bunun da özləri üçün xeyirli olduğunu düşünərlər. Çünkü dünya sərvətinin bir çoxları üçün müsibət səbəbi olduğunu xatırlayıb hallarına şükür edər və qəlb sükunətiylə səbrin ləzzətini yaşayarlar.

Mömin də bu şüurla ilahi bölgüyə qane olub riza və təslimiyət göstərməli, nəfsani ehtiraslarla ilahi hüdüdləri tapdamaqdan və başqalarına təqdir edilmiş olan mal və mülkə göz dikməkdən çəkinməlidir. Mülkün əsl sahibinin Allah olduğunu unutmamalı, özünə təqdir edilən mülkün müvəqqəti bir əmanət olduğunu xatirindən çıxarmamalıdır. İndi bəzi mülklərə “müvəqqəti mülk” deyilir. Halbuki iman nəzəriylə baxdıqda bütün fani mülklər müvəqqəti mülkdür.

Qəlbi Allah sevgisiylə dolu olan bir mömin həqiqətdə heç nəyə malik olmadığını idrakı içindədir. Çünkü məhəbbət fədakarlıq tələb etdiyi üçün həris bir malikiyyətlə, yəni nəfsani bir azgınlıq arzusuyla əsla uzlaşmaz. Sevən sevdiyinin uğrunda hər şeydən keçər. Necə ki, mömin imandan ehsana gedən Haqq yolculuğunda məsaф qət etdikcə dünyaya baxışındaki ölçüləri də eyni paralelliklə səviyyə qazanar.

İlahi əmr və qadağaların ümumi bəşəriyyətə təklif edilən ən minimum səviyyəsi olan **şəriətdə “sənin malın sənin, mənim malum mənimdir”** anlayışı keçərli olduğu halda;

Qəlbən istedadlı kimsələrin mənəvi kamilləşmə yolu olan **təriqətdə** bu nəzər nöqtəsi **“sənin malın sənin, mənim də malım sənin”** şəklində bir fədakarlıq mahiyyəti qazanır.

Bunun da üstü olan, Haqqın seçilmiş qullarının çata bildiyi **həqiqət** iqlimində isə **“nə sənin malın sənin, sə də mənim malım mənim; hamısı Allahındır”** prinsipi əsasdır.

İbrahim bin Ədhəm həzrətlərinin nəsihət istəyən birinə dediyi bu sözər nə qədər mənalıdır:

“Əgər günah işləyəcəksənsə bari Allahın nemətini yemə! Həm Haqqın ruzisini yeyib, həm də Ona ası olmaq rəvadırmı?! Onun mülkündə oturub, Onun sözünü eşitməmək rəvadırmı?!”

Haqq yolcusu bu həqiqətlər işığında öz vəziyyətini, halını daima gözdən keçirməlidir. Həmçinin özünə təqdir edilən mal və mülk üzərində möhtacların da haqqının olduğunu unutmamalıdır. Necə ki, ayədə də belə buyurulur:

“Mallarında da dilənçinin və (abrına qışılıb dilənməyən) yoxsulun haqqı (payı var.” (əz-Zariyat, 19)

Mömin “...Sən onları simalarından tayıyarsan...” (əl-Bəqərə, 273) ayəsinin sırrınə məzhər olaraq möhtac qardaşının istəməsinə imkan vermədən onun sıxıntısını simasından anlaya biləcək fərasətə sahib olmalıdır.

əl-MUMİN...

Allah-Təalanın bir sifəti də əl-Mumindir. Rəbbimiz bu sifətini özünə iman götirmiş qullarına da layiq görərək qullarının da bu ilahi əxlaqı yaşamalarını arzu etməkdədir.

“Mumin” qəlblərdə iman nurunu parla丹, özünə sığınanlara aman verən, onları əmniyyət içində saxlayıb qoruyan, rahatlıq verən, özünün və peyğəmbərlərinin doğruluq və sədaqətini ortaya qoyan, vədindən dənməyən kimi mənalara gəlir. Allah-Təala digər cəmali adları kimi “mumin” sifətiylə də vəsfənməyimizi arzu edir. Belə ki, biz qullarına “möminlər” deyə xitab edir. Bununla da bu sifətə layiq bir şəxsiyyət və xarakterlə dinini təmsil etməyimizi təlqin buyurur.

Mumin sifətinin qəlbə yerləşməsinin ən böyük əlaməti isə qulun daima özünü ilahi kameraların altında hiss edərək hər halıyla dininin gözəl təmsilçisi ola bilməsidir. Bu şəkildə ürəklərə iman aşılaması, mərhəmət saçması, özünü və ətrafindakıları hər cür pislikdən mühafizə edib etimad və əmniyyət təlqin etməsidir.

“Müsəlmanların ən fəzilətlisi kimdir?” sualına Həzrət Peyğəmbər ﷺ:

“Dilindən və əlindən müsəlmanların əmin olduğu kəsdir.” cavabını vermişdir. (Buxarı, İman 4, 5, Riqaq 26)

Bunun əksinə, sözündə durmayan, güvənilməz kimsələr haqqında da Rəsulullah ﷺ in çox dəhşətli xəbərdarlıqları vardır. Bunlardan ikisi belədir:

“Edəcəyi pisliklərdən qonşusu əmin olmayan cənnətə girə bilməz.” (Müslim, İman 73)

“Əmanəti (güvənliliyi) olmayanın imanı da yoxdur.” (Əhməd, III, 135)

Bir möminin ətrafindakılara güvən verməməsi imanının zəifliyinə və hətta iman

həssaslığını itirdiyinə işarədir. Artıq onda möminliyin sadəcə adı qalmış, ibadətlərinin içi boşalmış, geriyə yalnız səmimiyyətsiz bir mənzərə qalmış deməkdir.

Necə ki, Həzrət Ömrə ﷺ ibadətlərin belə, gözəl əxlaq zəminində bir qiymət ifadə etdiyini nə gözəl dilə gətirir:

“Bir adamın qıldığı namaza, tutduğu oruca baxmayın. Danışarkən doğru söyləyib-söyləmədiyinə, özünə nə isə əmanət edildikdə ona riayət edib-etmədiyinə, dünyaya meyil etdiyi zaman halal-harama diqqət edib-etmədiyinə baxın!”

Biz də bu ilahi sifətdən nəsib alaraq Rəbbimizin sevib razı qaldığı kamil bir “mömin” ola bilməyə cəhd etməliyik.

əs-SABUR

Rəbbimiz çox səbirlidir. Günahkar qullarından intiqam almaq üçün tələsməz. Əksinə, onların tövbəyə yönəlik hallarını islah etmələri üçün səbirə saysız fürsətlər lütf edib möhlət verər.

Mömin də dininə xidmət yolunda başına gələn əza və cəfalara səbir etməyi bilməli, bu ilahi sifətdən pay almağı bacarmalıdır. Hirschənin tələsik hökm verməməli, şikayət və sizlanmağı tərk etməli, müsibətlərin bütün şiddətiylə onu yaxaladığı bir anda da səbrin sonundakı neməti düşünərək qəlbi səviyyəsini qorurnalıdır.

Rəbbinin rızasını istəyən əvvəlcə özü Onun təqdirinə razı olmalıdır. Kim Allahın təqdirinə razı olaraq yaşayarsa, o kimsə dəima ilahi rəhmət təcəlliləri altında olar. Ağır xəstəlik, bəla və müsibətlərin içinde də olsa... Çünkü Allah onun hər zaman yar və yardımçıdır. Sonda onu mükafatlaşdıracaq. Bu xüsusda Əyyub ﷺ in halı gözəl bir nümunədir. O, başına gələn dözülməz bələləri böyük bir səbir və təslimiyətlə qarşılıyib Allahın təqdirinə riza göstərmişdir. Allah da onun haqqında “nə gözəl quldu” buyurmuşdur.

Sözün qisası, bu xüsuslarda səbir lazımdır: İbadətdə, müamilələrdə, bolluqda, qıtlıqda və s... Çünkü hər şey ilahi imtahan ləvazimatıdır. Bunun üçün xüsusilə Kitab və Sünənənin

əmrləri istiqamətində yaşaya bilmək cəhdində olmaq və Allaha dəvət xidmətində yorulmamaq, bezməmək və həyatın hər mərhələsində səbirli olmaq lazımdır.

Allah dostu **Xatəmi Əsam həzrətləri** belə buyurur:

“Gözəl əxlaqın ən mühüm təcrübə nöqtəsi əziyyətlərə səbir etmək və küləfətə dözməkdir. Başqasının pis xasiyyətindən şikayət etmək insanın öz əxlaqının pisliyinə dəlalət edir. Çünkü gözəl əxlaq eyni zamanda əziyyətlərə qatlanmaq deməkdir.” (Ehya, III, 161)

Dünyanın fani olduğunu, oradakı cəfalara səbir etməyin əbədi səadət sərmayəsi olacağını bilən bir mömin də qarşılaşdığı müsibətlərin yükünü qəlbine qoymaz, həyatın dəyişən şərtləri qarşısında müvazinətini pozmaz, qəlbinin Rəbbindən başqasına yönəlməsinə imkan verməz.

ƏL-KƏRİM...

Rəbbimiz hədsiz dərəcədə comərddir, böyük lütf və ehsan sahibidir. Allah qatunda kərəm sahibi, yəni qiymətli və etibarlı olmaq da bu dünyada kərim olmağa, yəni comərdliyə bağlıdır. Necə ki, İbn Abbas dan kərəmin nə olduğu soruşulduqda:

“Allah-Təala Qurani-Kərimində

“...Allah yanında ən kərəmliniz (hörmətli olanınız) Allahdan ən çox qorxanınızdır...” (əl-Hucurat, 13) buyurduğu kimi təqva sahiblərinin halıdır.” (Ehya, III 123,)

“əl-Kərim” adından pay almış olan möminlər gecə-gündüz demədən, gizli və aşkar şəkildə infaq edərək qəlblərini sanki bir səbil halına getirirlər. Həzrət Ömrə in gecə vaxtı belində un çuvallarıyla kasiblərin yaşadığı məhəllələri gəzməsi, Zeynəlabdin həzrətlərinin gecə qaranlığında kasiblara ərzaq daşımaqdan belinin yara içində qalması

Haqq dostlarının kərəmindən sadəcə iki misaldır.

Allah ayeyi-kərimdə “**Allahın sənə ehsan etdiyi kimi sən də (insanlara) ehsan et...**” (əl-Qəsəs, 77) buyuraraq öz comərdliyinin bir bənzərinin də qullarında görməyi arzuladığını bəyan etməkdədir. Bunun üçün ilahi əxlaqı yaşamaya istəyən bir mömin əlindəki nemətlərdən möhtaclara da paylamalıdır. Əlindən, dilindən, halından, sözündən, sözün qisası maddi və mənəvi bütün imkanlarından ikram

edərək Haqqın rızasını axtarmalıdır. Necə ki, belə bir arayış içinde olanlara Rəbbimiz bu müjdəni verməkdədir:

“Həqiqətən, Allahın mərəhməti yaxşılıq edənlərə çox yaxındır!” (əl-Əraf, 56)

ƏR-RƏHMAN, ƏR-RƏHİM...

Allah-Təalanın Rəhman və Rəhim isimlərindən nəsiblənərək bu əxlaq ilə yaşaya bilmək hər yerə rəhmət saçmaqla mümkündür. Çünkü mərhəmət imanın ən gözəl meyvəsi və ilk nəticəsidir ki, məhrumlar üçün şəfqətli bir sığınacaq olmayı tələb edir. Qurani-Kərimdə qarşımıza çıxan ilk ilahi isim Rəhman və Rəhimdir. Fatihə surəsinin başındaki bəsmələni -əslində başqa bir surədə keçən ayə olduğu halda burada təbərrükən qeyd edilmiş qəbul etsək də, o surədə də qarşımıza ilk olaraq Allahın Rəhman və Rəhim adları çıxır.

Allahın rəhmət təcəllilərindən layiqincə nəsib almış bir mömin də başda insan olmaq şərtiyələ heç bir məxlüqatın səsli və ya səssiz fəryadına biganə qala bilməz, əlindən gələn heç bir yardımı əsirgəməz. Necə ki, Haqq dostu Mövlana həzrətləri bu ilahi əxlaqdan aldığı nəsibə belə deyir:

“Şəms (q.s) mənə bir şey öyrətdi: “Dün-

yada bircə mömin üzüyürsə, isinməyə haqqın yoxdur.” Mən də bilirəm ki, yer üzündə üzüyən möminlər var və mən artıq isinə bilmirəm!..”

Yəni Şəms Təbrizi həzrətləri Mövlana yə Allahın qullarının üşüməsindən ürpərən bir vicdan həssaslığı öyrətmişdi. Həqiqətən bədənin isinməsi patlarla mümkündür. Lakin vicdanın isinə bilməsi yalnız mərhəmət təzahürü olan davranışlarla qəlbin Haqqə yaxınlaşmasına bağlıdır. Bu misal məxluqatın hər cür məhrumiyyəti qarşısında faydalılacaq şablon kimidir. Buna görə də hər cür fəlakət və səfalət mənzərələrinin bədənlərdən əvvəl vicdanları ürpərtməsi lazımdır. Belə olduğu zaman Haqqə istiqamətlənən vicdani ürpərişlər könülləri isidib səadətə qərq edər.

Şübhəsiz ki, bu hal möminlərin Yaradan-dan ötrü yaradılanlara qarşı sahib olacaqları mərhəmət üfűqünün bir təzahürüdür. Rəhmət Peyğəmbəri Həzrət Məhəmməd ﷺ də əshabına cənnətə giri bilmələri üçün mərhəmətli olmalarının zərurətini, lakin bu mərhəmətin də yalnız bir-birilərinə qarşı deyil, bütün məxluqata şamil olmasının vacibliyini ifadə etmişdir. (Bax. Hakim, IV, 185/7310)

Bütün məxluqata şamil olan saysız-he-sabsız mərhəmət təzahürlərindən bir misal da susuzluqdan ölmək üzrə olan bir köpəyi sulayan günahkar bir qadının ilahi əfvə nail olduğunu, bunun əksinə, pişiyin aclığına əhəmiyyət verməyib ölümünə səbəb olan bir qadının da mərhəmətsizliyi səbəbiylə cəhənnəmə düşçər olduğunu bəyan etmişlər. (Bax. Buxari, Ənbiya, 54; Müslim, Səlam 151, 154, Birr 133)

Bu səbəblə günahları da, savabları da böyük-kiçik deyə ayırmamaq və heç birini əhəmiyyətsiz görməmək lazımdır. Çünkü Allahın rəhməti də, qəzəbi də bəzən böyük, bəzən orta, bəzən də kiçik görünən şeylərə görə təcəlli edər. Qulun vəzifəsi hər vəziyyətdə dərin bir iman fərasətiylə hərəkət etməkdir.

Digər tərəfdən Rəbbimizin rəhmət və mərhəməti qəzəbindən üstündür. Yəni O, cəzanı haqq edən bir çox günahkar qulunu

səmimi bir tövbə ilə bağışlayar və yenə qullarının kiçicik yaxşılıqlarına belə şəninə yaraşan comərdliklə bol-bol əcrlər ehsan edər. Mömin də daima bu rəhmət üslubuya hərəkət etməli, həlakedici deyil, dirildici və cürcədici ruha sahib olmağa çalışmalıdır.

Bu ilahi əxlaqı yaşamagan bir misalını Əbu Hüreyrə ﷺ belə nəql edir:

“Biz bir müharibədə kafirlərin yox olması üçün Allah Rəsulu ﷺ in bəddua etməsini istədik. O isə «*Mən lənət etmək üçün yox, rəhmət olaraq göndərildim.*» buyurdu.” (Müslim, Birr, 87)

Rəbbimiz Rəsulunu “...Möminlərə qarşı şəfqətli, mərhəmətlidir!” (ət-Tövbə, 128) şəklində təqdim və təltif edir. Biz də möminlər olaraq qəlbimizi rəhmət dərgahı qılmalı, Rəhmanın qulu və Rəhmət Peyğəmbərinin ümməti olduğumuzu hər fürsətdə isbat etməyə çalışmalıyıq.

Rəbbimiz hər birimizi bütün ilahi isim və sıfətləri üzərində layiqincə təfəkkür edən, onların tələb etdiyi gözəl əxlaq ilə yaşıyan və beləcə, ilahi məhəbbət və dostluq iqliminə vasil olan qullarından eyləsin!

Amin...

BİR İŞIQ DOĞULUB GÖLDİ DÜNYAYA

(İxtisarla)

Arzu uca idi, ümid mötəbər,
Duyğular getdikcə çözələnirdi.
Xəbər gözləyirdi dünya, şad xəbər,
Səs-səs, nəfəs-nəfəs təzələnirdi.

Cahillik insanın faciəsiydi,
Nadanlıq tarixin baş qəhrəmanı.
Ancaq xilas yolu Haqqın səsiydi,
Qaramat basmışdı əsri, zamanı.

Yol yoxdu haqq yolu tutub getməyə,
Cəhalət dünyası dağılmalıydı.
Köhnə fikirləri alt-üst etməyə
Ruhun xilaskarı doğulmalıdır.

Dərmansız ağrıyan məlhəmsiz qalan,
Qövr edən yaralar bitişməliydi.
Bütün zamanları sahmana salan
Zamanın sahibi yetişməliydi.

Tapıldı ən böyük dərdin əlacı,
Gəldi, xoş niyyətin xəbəri gəldi.
Gözlərin işığı, başların tacı,
Qolların qüvvəti, təpəri gəldi.

Min illər keçmişdi o vaxtdan bəri,
Həzrət İbrahimin duasıydı o!
Mələklər qatında dillər əzbəri,
Əminə ananın röyasıydı o!

Bir işiq doğulub gəldi dünyaya,
Rəbiül-əvvəlin ortalarında.
Yaydı ziyasını Günəşə, Aya
Yazın çiçəyində, qışın qarında.

Körpə bir vücudda nələr var, nələr...
O, Ay parçasıydı, nur topasıydı.
İşıqsız üzəklər, tutqun çöhrələr
Onun gəlişiyələr nər tapasıydı.

Göydəmi kəsildi göbəyi onun?
Dünyaya göbəyi kəsili geldi.
Əvvəlin, axırın, əzəlin, sonun,
Bütün diləklərin hasili gəldi.

O günün tarixi şərəfli, şanlı,
Allaha imanı ürəyindədi.
Peyğəmbər möhürlü, Rəsul nişanlı
“Xatəmün-nübüvvət” kürəyindədi.

Eşqini gül kimi dərdilər onun,
Sözünü eşq dedi, məhəbbət dedi.
Adını göylərdə verdilər onun,
Bir səs piçildədi, “Məhəmməd” dedi.

Yerdə peyğəmbərim doğulan kimi,
Göydə bir peyğəmbər ulduzu doğdu.
Nuru qucaqladı yeddi iqlimi,
Gur yanın işıqlar zülməti boğdu.

Həlimə ananın kasib daxması
Onun gəlişiyələ aşıb-daşırı.
Toy-düyünlə olurdu ələmi, yası,
Bərəkət bu evlə doğmalaşırı.

Məhəmməd qədəmi hara toxunur,
Məhəmməd nəfəsi hara dəyirdi
Orda gullər açır, xalı toxunur,
Ora cənnət kimi gülümşəyirdi.

Seçdi Yaradanım sıradan onu,
Mələklər səslədi Hiradan onu.
Beləcə yaratdı Yaradan onu,
Alnında aydınlıq, üzündə həya,
Məhəbbət doğulub gəldi dünyaya!

Yerlərin ləngəri, göylərin qatı,
Zamanın ən şirin vaxtı, saatı,
Həyatın cövhəri, dinin həyatı
Saflıqdan yük tutdu, halaldan maya,
Ünsiyyət doğulub gəldi dünyaya!

Dillərin “Allahu Əkbər!”ındədir,
Sözlərin yükündə, ləngərindədir.
İslamın həmişə səngərindədir,
Dar gündə Xızırək yetişdi haya,
Cəsarət doğulub gəldi dünyaya!

SƏMİMI DİNDAR OLMAQ

Dindar olmaq nədir? Onun müəyyən kriteriyaları varmı, yoxsa zaman və məkana görə dindarlıq kriteriyaları da dəyişir? Bir çox insan özünün dindar olduğunu söyləyir. İlk öncə dindar olmanın nə olduğunu açıqlayaq. Qısa şəkildə tərif etsək dindar olmaq həyatda hər zaman şüur altımızda Allahı düşünərək yaşamaqdır. Şüur altımızda hər zaman Allah düşüncəsini yerləşdirə bilsək o zaman dindar ola bilərik. Bu isə zaman və ya məkana tabe deyildir.

Dindar olduğunu iddia etmək dindarlıq üçün kifayət etmir. Bir sosioliqun da dediyi kimi bir insanın hansı dinə qulluq etdiyini bilmək istəsən əvvəlcə onun davranışlarına bax. Əgər davranışlarında dinin təsirini görmürəksə demək o insan bugünkü modası olan “şəkilçi dindarlığa” mənsubdur. Və bu gün müsəlman aləminin ən böyük problemlərindən biri də məhz “şəkilçi dindarlığın” çox yayılmışdır. Ona görə ki, daha sonra insanları riyaya, istismara və münafiqliyə aparan şəkilçilik məhz dinimizin istədiyi insan tipi qarşısında ən böyük əngeldir.

Şəkilçi dindarlıq nə deməkdir? Hər şeydən əvvəl onu qeyd edək ki, hər bir dinin şəkli yönü olduğu kimi bizim dinimizin də şəkli yönü vardır. Ancaq dinin şəklini şəkilçiliyə çevirmək dinin ruhunu inkar etməkdir.

Şəkilçilik deyildikdə isə yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi dinin ruhunu tamamilə arxa plana atmağı nəzərdə tuturuq. Quranda dində şəkilçiliyə qarşı çıxan ayələr vardır ki, onlardan bəziləri bunlardır:

“Yaxşı əməl heç də (ibadət vaxtı) üzünü güñçixana və günbatana tərəf çevirməkdən ibarət deyildir. Yaxşı əməl sahibi əslində Allaha, axırət gününə, mələklərə, kitaba (Allahın nazil etdiyi bütün ilahi kitablara) və peyğəmbərlərə inanan, (Allaha) məhəbbəti yolunda (və ya mal-dövlətini çox sevməsinə baxma-yaraq) malını (kasıb) qohum-əqrəbaya, yetimlərə, yoxsullara, (pulu qutarıb yolda qalan) müsafirə (yolçulara), diləncilərə və qulların azad olunmasına sərf edən, namaz qılıb zəkat verən kim-sələr, eləcə də əhd edəndə əhdinə sadiq olanlar, dar ayaqda, çətinlikdə (ehtiyac, yaxud xəstəlik üz verdikdə) və cihad zamanı (məşəqqətlərə) səbir edənlərdir. (İmanlarında, sözlərində və əməllərində) doğru olanlardır. Müttəqi olanlar da onlardır!” (Əl-Bəqərə, 177)

Yəni nə qiblənin istiqamətinin dəyişdirilməsindən, nə də ibadət məqsədi daşıyan davranışlardan qəsd olunan, insanların üzlərini şərqə ya da qərbə, Beytülmüqəddəs ya da Kəbə tərəfə çevirmək deyildir. Başqa cür desək ayədəki “yaxşılıq” mənasına gələn- “birr”in gayəsi; qəlbə oyandırılması lazımlı olan duyğulardan və həyatda tətbiqi vacib olan davranışlardan uzaq və faydası olmayan ibadətin şəkli yönəri deyildir. Əksinə yaxşılıq (birr); düşüncə, duyu bütünü və davranış sistemi midir. Həm fərdin, həm də toplumun vicdanında təsirini göstərən düşüncədir.

Yenə başqa bir ayədə mövzumuzla əla-qəli belə buyurulur:

“Allah, bilmədən (səhvən) içdiyiniz andlara görə sizi cəzalandırmaz, lakin qəlblərinizin kəsb etdiyi şeylərə (yalandan və ya qəsdən içib yerinə yetirmədiyiniz

Dindar olduğunu iddia etmək dindarlıq üçün kifayat etmir. Bir sosioliqun da dediyi kimi bir insanın hansı dinə qulluq etdiyini bilmək istəsən əvvəlcə onun davranışlarına bax. Əgər davranışlarında dinin təsirini görmürüksə demək o insan bugünüñ modası olan “şəkilçi dindarlığı” mənsubdur.

andlara, pis niyyətlərə) görə sizi cəzalandıracaqdır. Allah bağışlayandır, həlimdir!” (Əl-Bəqərə, 225)

Burada da görürük ki, insan bilmədən and içərsə cəzalandırılmaz. Çünkü işlədiyi günah şəkil yönündəndir. Lakin qəsdən və yalandan, yəni pis niyyətlə and içərsə o zaman cəzanı haqq edər.

Quran bu cür insanları “divara söykədilmiş dirəklərə” bənzədir:

“(Ya Peyğəmbər!) Sən onları gördük-də cüssələri (boy-buxunları, gözəllikləri) xoşuna gəlir, danışanda sözlərinə qulaq asırsan. Onlar, sanki (divara) söykədilmiş dirəklərdir (ruhsuz bədən, müqəvvə kimidirlər). Onlar (ikiüzlülüklərinin Peyğəmbərə və möminlərə əyan olacağundan qorxub) hər bir qışqırığın (səsküyün) öz əleyhlərinə olduğunu zənn edirlər. Onlar düşməndirlər, sən onlardan həzər et! Allah onları öldürsün, necə də haqdan döndərilirlər!” (Əl-Münafiqun, 4)

Xülasə, dinin ruhunu qavramadan dindar olmaq mümkün deyildir.

AXİRƏT OLMASAYDI

Allah-Təala Qurani-Kərimdə belə buyurur:

“And olsun ki, sizə sizinizdən elə bir Peyğəmbər gəlmışdır ki, sizin sixıntıya uğramağınız Ona çox ağır gəlir. O, sizə çox düşkün, möminlərə qarşı çox şəfqətli, mərhəmətlidir.” (ət-Tövbə, 128)

Peyğəmbərlək müəssisəsi öz həqiqi qiymətini və veriləcək qiymətə uyğun da dolğun bir şəkildə dəyərləndirilməsini gözləyən mükəmməl bir anlatma, tərbiyəetmə və məqsədə qovuşdurma sistemidir. Ümmətinə qarşı müstəsna bir məsuliyyət iqlimində yetişdirilmiş və peyğəmbərlək silsiləsinin möhürü olaraq xüsusi bir imtiyaza sahib olan son peyğəmbər Hz. Məhəmmədin Quran ayələrində bu şəkildə tanıtılması bizə yalnız və yalnız bunu ərz edir.

Uca Alahin təqdiri ilə bəxtimizə özümüzü, ətrafımızı və kainatı, ən əasası isə bütün bunları yoxdan var edəni kamil şəkilde tanıma və Ona qulluq etmə mədəniyyətini anladacaq bir Peyğəmbər düşməşdür. Allah Rəsulunun ilahi qanunların dünyəvi ehtiraslarla əhatələnən bəşəri təfəkkürdə silinməyəcək

bir iz qoyması üçün apardığı cətin və ağır bir mübarizə həyatı Adəm övladına qiyamətədək örnek olacaq tükənməz bir mənbədir. Göz yaşlarına qərq olan mübarək bədəni, ilahi mərifət və izzətinin müqayisəsiz bir dəryası hökmünə sahib olan qəlbi ilə ümmətinə qarşı misilsiz bir vurgunluq sevdasını açıqlayan Abdullah bin Ömrə (r.a) Hz Aişə anamızdan: “Rəsulullahda gördüğün ən heyrətverici hali mənə söyləyə bilərsənmi?” -deyə soruşduqda Aişə anamız uzun müddət ağlamış, sonra belə demişdir: “Onun hər işi heyrətverici idi”. Bir gecə yanımı gəldi, üzünü üzümə toxundurdu və sonra belə buyurdu: Ey Aişə! Bu gecə Mənə izin verərsənmi Rəbbimə ibadət edim? Mən: Ey Allahın Rəsulu! Mən sənin yaxılığını da, isteklərini də və Rəbbinə yaxılığını da sevirəm. İzinlisən! - dedim. Rəsullullah qalxaraq dəstəməz aldı və namaz qılmağa başladı. Ağlayırdı, hətta ağlamaqdan saqqalı da islanmışdı. Sonra səcdə etdi. Ağlamağa davam edirdi. Göz yaşlarından yer islanmışdı. Sonra yan tərəfinə çevrilib uzandı və yenə də ağlayırdı. Bilal (r.a) sübh namazına çağırmaq üçün geldikdə ağladığını görüb:

“Ey Allahin Rəsulu! Allah sizin keçmiş və gələcək günahlarınızı bağışladıgı halda səni ağladan nədir? Bunun üzərinə Rəsulullah: Ey Bilal! Şükür edən bir qul olmayımmi? Necə ağlamayım? Allah bu gecə mənə: “Göylərin və yerin yaradılışında: gecə ilə gündüzün bir-birinin ardınca gəlmişində səlim bir ağıl sahibləri ucun gerçəkdən açıq iibrətlər vardır” ayəsini endirdi” -dedikdən sonra belə buyurdu: - Buları oxuyub haqqında düşünməyənlərə ya ziqlar olsun!” (İbn Kəsir, Quran Təfsiri II 164)

Allah Rəsulunun örnək həyyatını anlatmaq şərəfinə nail olmaq, dövrümüzdə yaşayan hər bir insan üçün əlbəttə ki, son dərəcə məsuliyyətli bir işdir. Aləmlərə Rəhmət olaraq göndərilmiş və ilahi mərhəmətin ən möhtəşəm təcəllisini aləmlərə əbədi çıraq kimi saçan bir insanı əhatəli ölçüdə tanıtmaq mübarək əshabının belə onun mənəviyyatını şəkilləndirərkən nə qədər çətinliklə üzləşdiklərindən məlum olur.

Rəsulullahın rəhmət və bərəkət sərmayəsindən qidalanan və mərifət əhlinin öndəri olan Hz. Əbu Bəkrin sadəcə bir etirafı Məhəmməd əleyhissalamin mubarək qəlbindən durmadan yayılan şəfəqət və mərhəmət nurlarını necə də gözəl açıqlayır. Bir dəfə Rəsulullah (s.ə.s) Hz. Əbu Bəkrdən: - “Nəyi təfəkkür edirsən?” -deyə sorusduqda Hz. Əbu Bəkr bu cavabı vermişdi: - “Düşünürəm ki, vücadum genişlənərək cəhənnəmi əhatə etsin ve bu surətlə də Məhəmməd əleyhissalamin ümətini Allah orada yandırmاسın.” Bu zaman Rəsulullah: - “Bu təfəkkür 70 illik ibadətdən xeyirlidir,” -buyurmuşdu.

Peyğəmbər tərbiyəsinin kamil bir təcəssümü olan Hz. Ömərin etirafı isə üstündən əsrərlər keçməsinə baxmayaraq öz canlılığını bu gün də mühafizə etdir: “Allahdan günlük ruzinizi istəyin. Gunahlardan peşmançılıq duyan kimsələrlə oturub-durun, çünkü onların qəlbi hər şeydən ucadır. Allahdan qorxan kim-

sə tamahının ardına düşməz və hər arzu etdiyi şeyi də etməz. Axirət olmasayı dünyani bu şəkildə görməzdiniz.”

Abır və həyanın Rəbbinə qulluq mükələfliyi ilə birləşərək sərgiləndiyi Hz. Osman buyururdu ki: “Əgər qəlbləriniz təmizlənmiş olsayıd Allahın kəlamından doymazdinız.”

Peyğəmbər nəvazişinin cazibəsində yetişən Hz. Əlinin insanlara səslənməsi dünya həyatının dəyərləndirilməsi və ondan məqsədyönlü şəkildə istifadə edilməsi baxımından misilsiz bir əhəmiyyət ərz edir: Yaxşı bilin ki, siz də oləcək və öldükdən sonra dirildiləcəksiniz. Yanınızda yalnız əməllərinizi görəcəksiniz və hesaba çəkiləcəksiniz. Dünya həyatı sizi aldatmasın, Çünkü o, başdan-ayağa bir imtahan, bəla və müsibətlə doludur. Onun dəyəri fanilik, xüsusiyyəti isə vəfasızlıqdır. İçindəki hər şey yox olmağa doğru axıb getdir.

Yaşadığımız aləmi və axirəti dərk etməyin bütün çətinliklərinə baxmayaraq mübarək Peyğəmbərimizin əbədi qurtuluş yolunu anlatmaq yönü və əsl-lubu o qədər sadə və incə mənalar üzərinə köklənmişdir ki, bu, temas edilən və qəlbən ilahi qurtuluş çağırışına cavab verən hər bir varlığın mahiyyətində

öz əhəmiyyətli təsirini hiss etdirəcək dərəcədədir. Rəsulullah bir dəfə Muaz (r.a)-a buyurdu: “Ey Muaz! Təqva möminin təqibisi, Quran da rəhbəridir. Allah qorxusu ən doğru yoludur. Namaz sığınacağı, oruc isə qalxanıdır. Sədəqəsi qurtuluş ödənişidir. Doğruluq əmiri, həya vəziri və Rəbbi də bütün bunların üzərində onun nəzarətçisidir. Ey Muaz, mən özüm üçün sevdiyim və istədiyim şeyi sənin üçün də istəyirəm. Cəbrayılın mənə qadağan etdiyi şeylərdən sənin də uzaq durmağınızı istəyirəm. Artıq Allahın sənə verdiyi bu qədər şeyin qarşısında qiyamət günü səndən daha qazanchı, vəziyyəti daha yaxşı olan biri ilə qəti qarşlaşmayım. (Əli əl Müttəqi, Kənzül-Ummal 1/164)

ƏYRİ OLMA(MA)Q

(Şəkil 1)

(Şəkil 2)

(Şəkil 3)

Qazaxıstanın paytaxtı Astanada əyri binaları sizə rəqs edir deyə təqdim edərlər (Şəkil 1). Öz-özünüzə “əyriliyə gözəl don geydirmişlər. Bəlkə də mühəndislər səhvən ortaya çıxan əyriliyi gördükdə özlərini itirmədən binaların adını “rəqs edən binalar” qoymuşlar. Rəqs etmək əyilməkdirsə, rəqs etməmək doğru olmaqdır mı?” -deyə düşünərkən qulağınızı Azərbaycanda şır-şır axan çay səsi gəlir. Çay səsi yüksək səslə bağıran saticılar kimi “gəlin peşman olmazsınız, mənimlə dəstəməz alın, suyum sizi təmizləsin, sizinlə təmizlənsin” deməkdədir.

Rəqs edən (əyri) binalardan Şəki-Zaqatala arasında axan Əyri çaya gedər, sərin suyunda dəstəməz alarsınız (Şəkil 2). Yol uzundur. İstiqamət batan günəşə, yəni qərbə doğrudur. Uzaqlardan köhnə adıyla əyri, günümüzdəki adıyla Ağrı dağını görərsiniz (Şəkil, 3). Bu dağa bu boyda əzəmət və ucalığı verənin dağdan daha böyük olduğuna inanaraq: “Allah ən böykdür” deyərsiniz.

Dünyanın harasında doğru çay var ki? Yollarda çayların əyri axışını görər “insan da su kimi olmalı, ilişib qalmamalı, aşa bilməyəcəyi əngəllər olduqda su kimi yanından dolanaraq getməli” deyə düşünərkən Sivas Kızılırmağındağı əyri körpüyü gəldiyinizi görərsiniz (Şəkil, 4). “Əyri körpü olarmı? Suyun, sapın əyilməsini başa düşdüm, ancaq daşların əyri düzülməsi nə deməkdir?” deyərkən sizi hiss edən bir ağsaqqal körpünün hekayəsini nəql edər: “Vaxtilə bir usta ilə şagird varmış. Şagird ilə ustasının arası dəymış və ayrılmışlar. Bundan sonra şagird Sivasdakı bir körpünün tikintisini öhdəsinə götürmiş. Körpünü görənlər şagirdi ustanın yanında tərifləyirlər. Usta da Sivasa gələrək gizlincə tikintiyə baxır. Körpünün tikintisi xoşuna gəlir. Şagirdini yanına çağıraraq belə deyir:

Usta idik olduq şagird,
Al bardağı suya səyird,
Heç nəzərdən qorxmadınmı?

Körpünü sən əyri çevirt.

Şagird də ustasına hörmət əlaməti olaraq körpünü əyərək tikintiyə davam edir.” “İnsan ölər əsəri qalar, hevan ölər səməri qalar.” deyiblər. Adı bilinməyən şagirddən də yadigar qalan Əyri körpüdən əyrilmədən dosdoğru keçidkdən sonra Aksaraya giririk. Uzaqlardan gördüyüümüz minarəni əyri görərək “Allah, Allah” deyib gözlərimizi ovuşdurarıq. “Yolculuq məni sərsəmlətdimi əcəba, nə oldu mənə?” deyərik (Şəkil, 5). Yaxınlaşınca minarədəki əyriliyə heyrət edərik. Cameyə girib səflərin əyri olmamasına diqqət edərək namaza durarıq. Minarə nə qədər əyri olsa da sənin yönün, qəlbin, qəlibin doğru olsun məntiqiyələ namazı tamamlayarıq.

Camenin yanındakı çayxanada dincələrək çay içərkən şəkildə gördüyüümüz Pizza qülləsi (Şəkil, 6) əyri minarənin yanından əl sallayar. Pizza qülləsi və əyri minarəni gəzən turistlər “əyriliyin hörmət və qazanca, doğruluğun isə çox zaman etibar görəməməyə səbəb olduğu reallığını xatırladır. Çay stəkanından çıxan buxar siqaret tütsüsü kimi qıvrıla-qırırla yüksəlkən rəqs edən binalar, Əyri çay, Əyri köprü, Əyri minarə və Ağrı dağını göstərən film kadrlarını isladır. Öz-özünüze “nə qədər çox əyrilik var, “boynun niyə əyridir?” sualına “haram düzdür ki?” deyə cavab verən dəvə bunları görsəydi hər halda boynunun və bədəninin doğru olduğunu iddia edərdi” deyərsiniz. 124 min peyğəmbər doğruluğun bərqərar olması və davamı üçün göndərilmişdir.

Minarəyə, körpüyə, çaya, binaya müxtəlif ad və sıfətlər qoymadan əyriyə əyri, doğruya doğru danışaraq əyri qiyməti verənlərə salam olsun. Əyriliyi əyri bina nümunəsində olduğu kimi dəyişik ad və sıfətlərlə islami və sevimli göstərənlərin şərli illuziyalarından Allaq qorusun. Kəlmələri dəyişdirərək “rəzilliyi” “çılğınlıq”, “həyasızlığı” “cəsarət”, “əyriliyi” “fərasət”, “həddi aşmağı” “azadlıq”, “azığılığı” “özünəxaslıq” olaraq görtərən boyalı və rədiasiyali hər varlığın təhlükələrinə qarşı əyilməmək, qırılmamaq və geri çəkilməmək duasıyla.

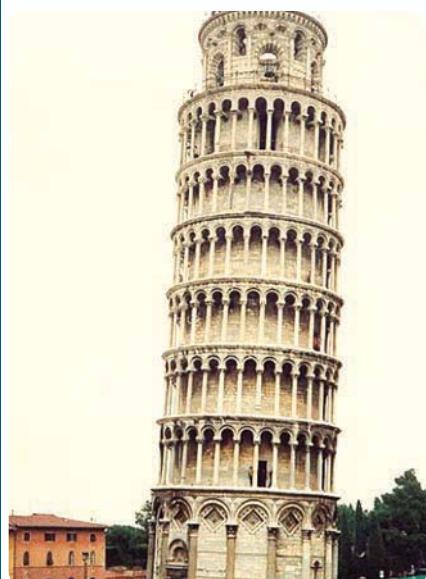
Olsun! Yollar, körpülər, binalar, minarələr əyri olsun. Məhşər meydanına gətirilərək hesab verəcək deyillər ki? “Əmr olunduğu kimi dosdoğru ol!” xitabı biz insanlardır...

(Şəkil 4)

(Şəkil 5)

(Şəkil 6)

DƏVƏ DƏLİLİ...

Ləmin eyni zamanda həm qeyb, həm də şəhadət olması məsələsi ola bilsin ki, Allah-Təalanın insan idrakına qoymuş olduğu təbii məhdudiyyətlərə görədir. Quran insanın iki cür bilgisindən bəhs edir. Əvvəla, onun təcrübi bilgisidir ki, bu növ bilgi eşitmə, görmə kimi sərf hissiyyata əsaslanan (fiziki) bilgi növləridir. İkincisi isə, duyğu orqanları vasitəsilə idrak oluna bilməyən (metafiziki) sahədir. Ancaq qeyb və şəhadətlə bağlı ayələrə diqqət yetirildikdə bunların sadəcə insana görə belə olduğu, əslində Allahın dərgahında (və deməli əsl həqiqətdə) bəzi şeylərin qeybi, bəzilərinin şühudi olmadığı görülür. Qurani-Kərim yalnız elm və fəlsəfə kitabı olmadığını görə bu sahələrə bizim istifadə etdiyimiz terminlərlə yanaşmır. Quranda dəfələrlə təkrarlanan “*alimul-ğaybi vəş-şəhədəti – qeybi və görünəni bilən*” (əl-Ənam, 73; ət-Tövbə, 105; Mumün, 92; əz-Zumər, 46; əl-Həşr, 22 və s.) ifadələrinə nəzər salmaq kifayətdir.

Bu ayələrdən göründüyü kimi qeybin bilgisi yalnız və yalnız Allah dərgahındadır və onu bilmə gücü də bizim dünyamızdan heç kimə (falçı, ekstrəsens, kahin, sehrbaz, “fövqəlbəşər

insan” və s.) bəxş olunmamışdır. İnsanlar onu bilməklə məsul da deyil. Ona iman gətirmək əsasdır ki, imanın əsl mahiyyəti də burada təzahür edir. “Əhəmməd), onlara de: ə Allahəzinələri mənim yanəm. ə bilmirəm. ən yalnənəəhy olunana tabe oluram (əl-Ənam, 50); (əl-Qələm, 47); ərin və yerin qeybini yalnər.” (ən-Nəhl, 77)

Həz. Məhəmmədə (s.ə.s) bildirilməyən bu həqiqətləri “mən bilirəm” demək cəsarətini kim göstərə bilər?! Üstəlik də din adına..

Şəhadət aləminə gəldikdə isə insan idrakinin bunları anlamaya-çağı barəsində ayələrə rast gəlmək qeyri-mümkündür. Tam tərsinə bunun idrak oluna biləcəyi, insanın buna qadir və bundan məsul olduğu da qeyd olunur. Cünki şəhadət içərisində qeybin əlamətləri mövcuddur. (Dahi İslam mütəfəkkiri İbn Rüşdə görə Saninin (Yardıcıının) bilinməsi “sənətin” (yaradılanın) dərindən öyrənilməsile mümkündür). Qurani-Kərim göylərin və yerin yaradılışında, gecənin və gündüzün gedib-gelişində ağıl sahibləri üçün ibrət verici dəllillər olduğunu bəyan edir. (Ali-İmran, 190) Ancaq diqqət yetirilərsə gecənin və gündüzün bir-birini əvəz etməsində ibrət göstərən Uca Yaradan bunların necə baş verdiyini bizə bildirmir. Cünki bunlar kimya, riyaziyyat, fizika kimi dəqiq elmlərlə öyrənilə bilən şəyələrdir. İman məsələsi deyil.

Aləmi yalnız hissələrə ayıraq anla-maq iqtidarında olan ağıl gücü, bəsləndiyi mənbələr baxımından da fərqli olduğuna görə, “görünənlərlə” “görünənlərin ifadə etdiyi mənalar” bir-birindən fərqlənir. İnsan oğlu Yaradıcısını isbat etmək üçün

“antoloji”, “epistemoloji”, “kosmoloji” də-lillər axtararkən, Yaradıcı özünə dəlil olaraq “dəvənin” kifayət edəcəyini bildirir. (əl-Ğaşıyə, 17) Dəvənin yaradılışındaki mükəmməllik (metafiziki mənada mü-kəmməllik kimi təsəvvür olunan dəvənin quruluşu, bəşəri ağla görə əyri-üyrlükdən başqa bir şey ifadə etmir) heç də digər heyvanlar qədər qabarlıq deyil. Ancaq Uca Allah bunun belə “yaradıcı ağla” kifayət edəcəyini bildirmişdir.

Aləmin bilgi baxımından müəmmalı olması, mübhəmliyi və bulanıqlığı insanın inanma duyusunun əsasını təşkil edir. Bir mütəfəkkirin, haqlı olaraq da, fikrinə görə inananla inanmayan arasındaki fərqi yaranan da bu qeyri-müəyyənlikdir: “İki şəxs bir bağda gəzirlər. Bağda müxtəlif növ meyvələr var. Meyvə ağacları arasındaki məsafə bəzən eyni uzaqlıqda, bəzən də qarmaqarışdır. Bağdakı şəxslərdən biri “buraya bizdən qabaq kimsə gəlib və bu ağacları sıra ilə bura əkib” deyir. Digəri isə “bunu haradan çıxardırsan, buraya bizdən qabaq biri gəlsəydi bu qarmaqarışq olanları da düzəltmiş olardı” deyə etiraz edir. Uzun mübahisələrdən sonra bağa birinin gəlib-gəlmədiyini öyrənmək üçün bağlı araşdırmaq qərarına gəlirlər və araşdırılmalar başlayır. Birincisi gördüyü hər şeydə “bağbanın” izlərini təsəvvür edir. İkincisi isə tapacağı bir şey olmadığından əmin şəkildə dolaşır. Birincisi tapacağına ümidvardır. Qeybə inanır və şəhadəti bilməyə çalışır. İkincisi şəhadəti bilməyə çalışır, qeybə isə inanmır. Kimə görəsə “qozbel dəvə” varlıq dəlili olduğu halda başqasına görə bütün kainat dəlil olmağa kifayət etmir. Və bu araşdırılmaların əsla sonu gəlmir...

*Qeyb və şəhadətlə
bağlı ayələrə diqqət
yetirildikdə bunların
sadəcə insana
görə belə olduğu,
əslində Allahın
dərgahında (və
deməli əsl həqiqətdə)
bəzi şeylərin qeybi,
bəzilərinin şühudi
olmadığı görülür.*

“ÖLƏN DÜNYAM”IN SON CƏNGAVƏRİ

*Mən kölgəsiz bağ görmədim
El dərdi tək dağ görmədim.*

Ötən əsrin 50-60-ci illərində Azərbaycan radiosu dinləyicilərinin böyük həvəslə qulaq asdıqları, intizarla gözlədikləri verilişlər içərisində “Radio-tamaşa”lar da var idi. O illərin ədəbi mühitində böyük səs-küy yaratmış, bugünkü dillə desək bestellerə çevrilmiş “Dəli Kür” romanı ilə ilk tanışlığım da romanın radio-tamaşa versiyası ilə olmuşdu. Teatrımızın əvəzolunmaz aktyorlarından olan Həsənağa Salayevin səsləndirdiyi Cahandar ağanın atı Qəmərlə vidalaşması səhnəsi isə mənə elə təsir etmişdi ki, bir neçə gün Cahandar ağa – H. Salayevin səsi və Qəmərin kişnərtisi qu-laqlarından getmədi.

1967-ci ildə kitab nəşr olundu. Kitabın

püstəyi rəngli üz qabığında papaq, tūfəng, at və Azərbaycan kişisinin rəsmi çəkilmişdi...

“Dəli Kür” romanından əvvəl İsmayıllı Şixlinin “Ayrılan Yollar” romanını da oxumuşdum. Amma “Dəli Kür” məndə tamam başqa hissələr yaratdı, sanki qan yaddaşımı oyatdı. Bir vaxtlar nənəmin əsrin əvvəllerində baş verən hadisələr haqqında danışdığı əhvalatlar canlandı xəyalımda...

Tale elə gətirdi ki, institut illərində “Xarici Ölkələr Ədəbiyyatı”ndan mühazirələri bizə İsmayıllı Şixli oxudu. Və bu mühazirələr sayəsində biz İsmayıllı Şixlini daha dərindən tanıdıq. Həftədə 2 akademik saat olan bu mühazirələr tələbəlik illərinin ən unudulmaz, yaddaqalan saatları idi. Elə ilk mühazirədə ağayana hərəkətləri, səlis nitqi, alicənablılığı ilə bizi əfsunladı. Hətta ən şuluq, dərsdən qaçan tələbələr də onun dərsini səbirsizliklə gözləyirdilər. Bu 2 saatda İ. Şixli təkcə antik ədəbiyyatı, renessans ədəbiyyatını, Şekspiri, Şilleri öyrətmirdi bizə. O, bizə həyatı öyrədirdi, ədəbi, mərifəti təlqin edirdi. Səmimiliyi, düzlüyü öyrədirdi.

XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllerində Azərbaycanda böyük nüfuz sahibi olan, işlədiyi məktəblər adları ilə çağırılan S.S. Axundov, Cəməbəy Cəbrayılbəyli, Sultan Məcid Qənizadə, Bədəlbəy Bədəlbəyov kimi müəllimlər pleyadasının layiqli davamçısı idi. Həm də bir az onlara bənzəyirdi. XX əsrin 70-ci illərindən başlayaraq müqəddəслиyi, nüfuzu itirilən müəllim adını uca tuturdu və müəllim olmayı ilə fəxr edirdi. Ədəbi ictimaiyyət İ. Şixlini az yazan yazıçı kimi tanıydı. İsmayıllı müəllimin isə az yazmağının bir sıra səbəbləri vardı.

... Filosof-tənqidçi Asif Əfəndiyev Cahandar ağa surəti haqqında yazdı: “Yarım-

çıq ehtirasların, yarımcıq mərdliyin, yarımcıq xeyrin, “nəzakətli” bədəməlliyyin, pambıqla baş kəsməyin antipodu Cahandar...”

Bu baxımdan İsmayıllı Şixli da Cahandar ağa ilə eyniləşir, hətta bir az da irəli gedir. Yarımcıqlıqlardan qaçırlı. Hansı işlə məşğul olursa onu namusla, vicdanla yerinə yetirir. İsmayıllı müəllim maarifçilik missiyasını ləyaqətlə yerinə yetirirdi. Müəllimliyə həsr etdiyi vaxta heyfi gəlmirdi.

1976-1978-ci illərdə “Azərbaycan” jurnalının baş redaktoru idi. Jurnalın oxunaqlı, sanballı olması üçün çalışır, yaradıcılıqla az məşğul olaraq onlarla yazarın əsərlərinin çap olunması üçün senzuraların qapısını döyür.

1981-ci ildən Azərbaycan Yaziçilər İttifaqının I katibi katibi oldu. Müxtəlif yiğincaqlar, rəsmi səfərlər, nəşriyyat məsələləri, yazıçılardan məişət qayğıları ilə məşğul olmaq yazmaq istədiyi nə qədər əsərin işq üzü görməsinə mane oldu.

“Dəli Kür” romanının qəhrəmanı Cahandar ağa milli adətlərə sımsıx bağlı qalaraq bütün həyatını kişi kimi yaşayır, kişi ləyaqətini, mərdliyi hər şeydən üstün tutur, cəmi bir dəfə özünə, kişilik kodeksinə xəyanət edir və bununla da faciəsi başlayır...

İsmayıllı Şixli isə heç vaxt özünə, milli dəyərlərə xəyanət etmədi.

...Yenə də İsmayıllı müəllimin dərsi idi. Auditoriya ağızınacan dolu idi. Dərsin şirin yerində Dursun adlı bir tələbə əlini qaldırdı. Sualı olduğunu bildirdi. İsmayıllı müəllimin icazəsindən sonra dedi:

- Müəllim, siz Allaha inanırsınız?

Auditoriyada bir anda təşviş, həyəcan dolu bir çaxnaşma yarandı. Bizi sual yox, eşidəcəyimiz cavab qorxutmuşdu. Çünkü İsmayıllı Şixli məcburən kommunist ideologiyasının tələblərinə uyğun cavab verə

bilərdi. Belə cavab isə onu İsmayıllı Şixli ucalığından endirə bilərdi bizim nəzərimizdə. İsmayıllı müəllim əlini yavaşça qaldırdı, bığaltı gülümşəyərək özünəməxsus təmkinlə üzünü auditoriyaya tutdu:

- Niyə həyəcanlanırsınız? Sual sizə yox, mənə verilib. Sonra üzünü Dursuna tərəf çevirib əlavə etdi:

- Bəli, inanıram. Sonrakı müraciəti isə tələbələrə idi:

- Mən istəyirəm ki, sizin hər biriniz Allaha inanasınız. Hər birinizin qəlbində Allah sevgisi və Allah qorxusu olsun...

İsmayıllı Şixli bu sözləri o vaxt deyirdi ki, ali məktəblərdə tələbələrə elmi ateizmdən dərs deyilir, N. Gəncəvi, M. Füzuli allahsız adlandırılıldı. Bu, o vaxt idi ki, kommunist rejimi hökmranlıq edir, qılincının dalı da, qabağı da kəsirdi...

1980-ci illərdə bütün SSRİ-ni bürüyən rüşvət ali məktəb auditoriyalarına da yol açdı. Müəllim adına layiq olmayan müəllimlərin sayı get-gedə artmağa başladı.

40 ildən artıq müəllimlik edən və bu illər ərzində müqəddəs müəllim adının üstünə bir zərrə də olsun ləkə düşməyə, toz qonmağa qoymayan İ. Şixli həmkarlarını düzlüyü, halallığı səslədi, buna nail olmayanda isə nümayışkaranə bir şəkildə rüşvətxorlarla bir yerdə işləməyin, bir binada nəfəs almağın mənliyinə, şəxsiyyətinə, adına ləkə gətirəcəyini bildirərək çox sevdiyi müəllimlik peşəsindən birdəfəlik əl çəkdi.

1990-ci illərin əvvəllərində “Namus qacağı”, “Namərd güləssi”, “Ölüleri qəbiristanda basdırın” adlı hekayələrini yazdı. Bu hekayələr sanki yazacağı son romana hazırlıq, son romanın proloqu ididi. Ömrünün qürub çağında, ölümün qapının ağzında dayanıb gözlədiyi bir vaxtda yazılın “Ölən dünyam” öz kişi ömrünü ləyaqətlə, kişi

*“Ölən dünyam”
elindən-obsından
didərgin düşmüs,
mühacir ömrü
yaşamış Həsən
ağanın uzun
illərdən sonra
doğma yurduna
qayitması, bir
vaxtlar öz ali ilə
əkdiyi çinarın
gövdəsinə
söykənərək
əbədiyyatə
qovuşması ilə
bitir. İsmayıllı Şixli
da qəhrəmanı
Həsən ağa kimi öz
əsərlərinə söykənib
rahatlıq taparaq
dünyasını dəyişdi.*

kimi başa vurmağa çalışan İsmayıл Şıxlının son romanıdır. Əsəri yazmağa başlayandan az sonra gözleri tamamilə tutulan İsmayıl Şıxlı yataqda romanı diqtə edir, həyat yoldaşı Ümidə xanım isə makinada yazırırdı. Deyirlər Qu quşu ölkəkən özünün ən yaxşı nəğməsini oxuyur. “Ölən dünyam” romanı da İsmayıl Şıxlının son nəğməsidir. Əgər “Dəli Kür” romanı bir nəfərin – Cahandar ağanın faciəsidirsə, “Ölən dünyam” bütün Azərbaycanın faciəsidir.

Güçünün tükəndiyini, vaxtın azlığıını dərk edən, romanın yarımcıq qalmasından qorxan İ. Şıxlı əsəri tez bitirməyə çalışır. “Ölən dünyam”da əsasən 1920-30-cu illərin hadisələri işıqlandırılır. Əsər qeyri-ənənəvi bir formada yazılıb. Müxtəlif nəsillərin və zümrələrin nümayəndələri olan surətləri bir-birinə bağlayan bir cəhət var. Bu müsbət surətlərin – kişili, qadınlı hamısı kişilik, mərdlik məktəbinin yetişdirməsi, məzunlardır. Və onlar bu kişi adını hər yerdə, hər zaman qorumağa çalışırlar. Əsərdə 1920-ci il Gəncə qiyamında, Azərbaycan Milli Ordusunun son döyüşünün də, minlərlə ailənin qolçomaq adı ilə sürgün edilməsinin də günahsız insanların “troyka”nın qərarı ilə güllələnməsinin də şahidi oluruq. Kəndlərdə, obalarda əli silah tutan bir başıpapaqlının qalmadığını bildirən sətirləri ürək ağrısı, göz yaşları ilə oxuyuruq. Bütün törədilənlərin qabaqcadan düşünülmüş məkrli bir siyaset olduğunu dərk edirik.

Gəncə qiyamının iştirakçılarından biri olan Çopur Əmrəhin “Gepo” (QPU – siyasi idarə) Fətullayevlə söhbəti bu siyasetin qaranlıq künclərindən birinə işiq salır:

“...Camaati qorxaqlığa, xəyanətə öyrətdiniz. Hamını qirdiniz, tökdünüz, elədiniz gözüqipıq...

...Heç bilirsiniz qürur nə deməkdir? Bilməzsiniz. Çünkü siz qürurlu adamları, elə xalqı da tapdalamağa çalışırsınız.

...Cəmiyyət də insan kimidir. Axtalanmış adamdan kişi çıxmadiği kimi, axtalanmış

cəmiyyətdən də kamil cəmiyyət ola bilməz.”

Çopur Əmrəhin güllələnmə səhnəsini də həyəcansız oxumaq mümkün deyil. “Beyni, ürəyi və bütün varlığıyla ölümlə dirim arasında vuruşan Əmrəh dumanlı şəkildə dərk etdi ki, düşmən öündə əyilmək, onun qabağında diz çökmək olmaz...”

“Ölən dünyam” romanında əvvəldən-axıradək iştirak edən bir surət də var. Bu, başıpapaqlısı qalmayan, arvad-uşağı, qız-gəlini sürgünə göndərilən Alqazaxlıların iti Alandır. O Alandır ki, Alqazaxlıların düşməni, firqəçi Xondulunun boğazını gəmirib meşəyə üz tutur. Qədim oğuzların əcdadı Bozqurdun törəməsi olan Alan döyüşlərdə qırılmış, məhv edilmiş türkləri yenidən dünya səhnəsinə çıxaran Bozqurda çox bənzəyir bu zaman.

Əcəl İsmayıl Şıxlıya “Ölən dünyam”ı bitirməyə imkan verdi. Əsər elindən-oba-sından didərgin düşmüş, mühacir ömrü yaşamış Həsən ağanın uzun illərdən sonra doğma yurduna qayıtmazı, bir vaxtlar öz əli ilə əkdiyi çinarın gövdəsinə söykənərək əbədiyyətə qovuşması ilə bitir. İsmayıl Şıxlı da qəhrəmanı Həsən ağa kimi öz əsərlərinə söykənib rahatlıq taparaq dünyasını dəyişdi.

Bir İsmayıl müəllim vardi...

Tələbələrin sevimi...

Bir İsmayıl müəllim vardi, müəllim adının müqəddəsliyini qoruyan, bu adın ləkələnməsini istəməyən...

Bir İsmayıl müəllim vardi... Kökündə, milli dəyərlərə bağlı... Damarlarında bəy qanı axan...

Bir İsmayıl vardi... Babalarının qılıncla, tüfənglə qoruduğu kişiliyi, kişi ləyaqətini qələmlə qoruyan...

Bir İsmayıl müəllim vardi...

“Ölən dünyam”ın son cəngavəri.

ONLARI ALLAH GÖNDƏRİMİŞDİ...

“Qardaş köməyi” kitabının işığında

Türk varlığı xalqların əbədiyyət karvanında öz köçünün nizamlı gedisi ni davam etdirmək uğrunda tarixin müxtəlif çağlarında gərəkli mübarizədən geri durmamışdır. Təəssüflər olsun ki, bu ömür-gün savaşında dünya türklüğünün ümum birliyini nümayiş etdirmək; biri digərinin tökülen qanını öz damarının qanımış kimi qəbul edib, soydaşlıq həmrəyliyini ortaya qoymaq; ayrı-ayrı türk soyunun sıra nəfərlərinin “**Bir günəşin zərrələri**” olduğu qənaətini soy düşmənlərinə açıq-əşkar bildirmək qeyrətini bariz şəkildə nümayiş etdirmək yönündə qətiyyətli fəaliyyət göstərməyi gərəyincə bacarmamışdır. Tarixin gedisində bu təəssüfləri tez-tez keçirməli olmuşuq. Bu qəflətimiz varlığımıza qənim kəsilmişlərə, əlbəttə, cəsarət verib...

İyirminci əsr başdan-başa türk soyunun taleyi ilə mücadilə əsri kimi yadda qalıb. Dünyanın türkə ögey ana kimi amansız münasibət bəslədiyini böyük soydaş şairimiz **Arif Nihad Asya** yazmış olduğu vəcizələrindən birində çox acı-acı dilə gətirirdi: **Dünyanın hər yerində evlərin qapısı, adətən, çöldən döyüür. Biz o məhkumiyyəti yaşayıraq ki, evimizin qapısını içəridən-çölə döyməyə məcbur olmuşuq**.

Türk istiqlalının bənzərsiz şairi **Məhmət Akif Ərsoyun** soyumuza qarşı dünyanın tutduğu alçaldıcı mövqeyə qarşı bu zirvədən təəssüfü hansı məkrli mətləbdən xəbər vermir ki:

Bir zamanlar biz də millət, həm də nasıl millətmışız!

Gəlmışız cahana: milliyyət nədir öyrətmışiz!..

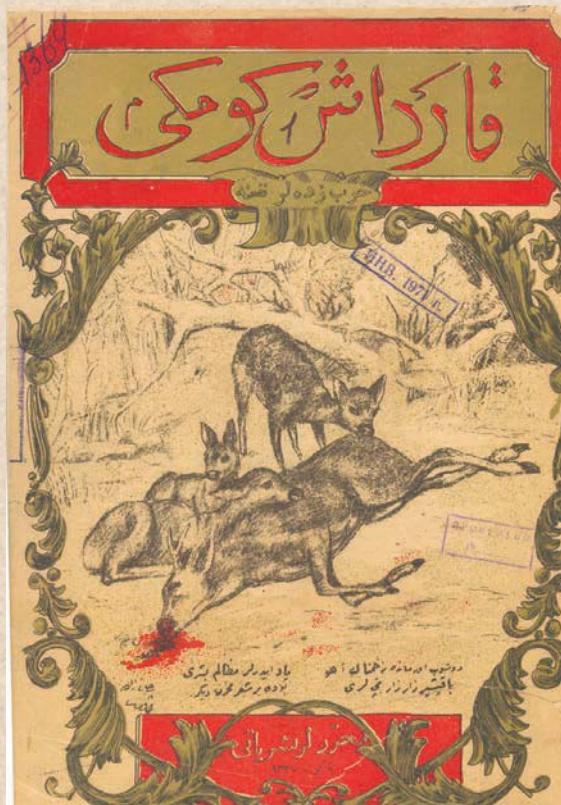
Amma təkcə bu gözqaraldıcı, xəyalküsdürəcü təəssüflə yaşamaq millətə nə verər ki?! O səbəbdən Məhmət Akif türk varlığı üçün sanki bir əbədiyyət çağrıması ilə hayqırmağa keçməyi qərarlaşdırılmışdır:

Sahibsiz olan məmləkətin batması həqdir!

Sən sahib olarsan, bu Vətən batmaya-çaqdır!

Bu, bir soydaşlıq çağrıması, özünü dərk etmək, ilkinliyinə boyanmaq, varlığını mühafizə etmək mənzuməsidir.

Həm də bunlar insanın mühafizə etməsi

Osmanlı xanədanının çöküşündən sonra Anadoluda soydaşlarımızın başına gətirilən fəlakətlər, axır ki, dünya türklüyünün çırpinib qəflətdən ayılmasına, biri-digərinə kömək etmə qeyrətinin baş qaldırmamasına əsaslı dönüş yaratdı.

labüb olan təbii haqlarıdır! Bunlara laqeyd qalanda xorlamalar başlayır, tədricən göz-dənsalmalar və nəticədə görə-görə gəldiyimiz qanlı mücadilələr, qətlialmlar, “qanlı yanvarlar” tügyan eləyir.

Osmanlı xanədanının çöküşündən sonra Anadoluda soydaşımızın başına gətirilən fəlakətlər, axır ki, dünya türklüyünün çırpinib qəflətdən ayılmasına, biri-digərinə kömək etmə qeyrətinin baş qaldırmamasına əsaslı dönüş yaratdı.

Bu yolda Azərbaycan türk aydınları və zənginləri, eyni zamanda tədricən geniş xalq kütlələri Türk torpaqlarında maddi cəhətdən ağır vəziyyətə düşmüş biçarələrə yardım məqsədi ilə 1905-ci ilin payızında 1800 imzalı bir ərizə ilə Zaqqafqaziya Baş Valiliyinə müraciət edərək, Xeyriyyə cəmiyyəti açmağa izn istədilər. Azərbaycan türklərinin bu əlbir və səbatlı çalışmaları, şükürler olsun ki, səmərəsini verdi. Böyük xeyriyyəçi **Zeynalabdin Tağıyevin də unudulmaz maddi yardımı ilə Qafqaz ilk Müsəlman Cəmiyyəti olan Bakı Müsəlman Cəmiyyəti Xeyriyyəsi 15 noyabr 1905-ci il tarixdə rəsmən təsis edilərək, öz fəaliyyətinə başlamışdır.**

Övvəlcə məqsədi fəqir və möhtac müsəlmanlara yardım göstərmək, yetimləri barındırmaq, yoxsul çocuqlarını və valideynlərini itirmiş uşaqları oxutmaq, möhətaclara pul və ərzaq yardımı göstərmək, imkansız xəstələri xəstəxanalarda müalicə etdirmək olan Cəmiyyət az müddət ərzində diqqətəşəyan xeyriyyə fəaliyyətləri ilə xalqın ümidi qapısına çevrildi.

Birinci Dünya Savaşı illərinə qədər Cəmiyyətin fəaliyyəti məhdud bir dairəni əhatə

edirdi; sonra fəaliyyət çevrəsini on il ərzində genişləndirərək, bütünlükə Qafqazda, Rusiyada yaşayan müsəlmanlar arasında xeyriyyə işlərini əsaslı şəkildə artıraraq həm də müsəlmanları birləşdirmək kimi mühüm məsələyə də təkan vermiş oldu.

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti- Xeyriyyəsinin idarə heyətinin üzvləri o zamanın xalq içində böyük nüfuz sahibi olan çox məşhur adamları arasından seçilmişdilər. Hacı Zeynalabdin Tağıyev, Həsən bəy Məlikov, Əlimərdan Topçubaşov, Əhməd bəy Ağayev, doktor Əli bəy Hüseynzadə, Mirzə Əsədullayev kimi cəmiyyətin ozamankı məşhurları bu qurucular heyətinin yüksək səviyyəsini gözlər qarşısında sərgiləməkdə idi. Bu insanlar zəngin və imkan sahibi olan hər kəsi Cəmiyyəti- Xeyriyyə ətrafında **six mövqe tutmağa**, zamanın amansız si-naqlarından soyumuzun taqətsiz və aciz kimsələrini salamat keçirməyə, qeyrət göstərməyə təşviq edirdilər. Dinindən, milliyətindən və hər hansı dini baxışından asılı olmayaraq kamil insanlar bu xeyirxahlar arasında yer almağa, fəaliyyət göstərməyə qalxırdı.

Yüksək məram və verimli fəaliyyəti nöqtəyi-nəzərindən Cəmiyyəti-Xeyriyyə dünyanın Şərqində bir zamanlar İslami-Xeyriyyə müəssisəsi olan **“Beytül-mal”ın**, demək olar ki, bir **bənzəri** idi. **Yaranmışa Yaradandan ötrü hörmət göstərmək; onun dəndlərinə şərik olmaq; qayğısına qalmaq!**

Anadoluda müharibə şiddət göstərdikcə Azərbaycan vicdanı təkcə yardımla kifayətlənə bilməzdi. Vətənpərvərlik ruhu yüksək olan gənc müəllimlər, hətta təhsilini yarımcıq qoyaraq Balkan savaşında könüllü iştirak edən tələbələr yüksək fəaliyyətləri ilə türk varlığının getdikcə möhkəmlənən birliyinə ümidi artırmaqdə idilər. Onların çoxu bu hərbdə fəal iştiraklarına görə Türk ordusunun hərbi təltiflərinə layiq görülmüşlər. Azərbaycandan axın etmiş bu könüllərdən İstanbulda “Qafqaz Könüllü Qi-təsi” təşkil edilmişdi. Könüllülər içərisində Əhməd Cavad və Abdulla Şaiq kimi məşhur şairlər də vardi.

Beynəlxalq münasibətlərin, xüsusilə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin, buzu hələ qırılmamışdı; fəaliyyət meydanında olanların əli-qolu, demək olar, bağlı vəziyyətdə idi. Bu səbəblərdən Anadoludakı soydaşlarımızın ağlar halına Cəmiyyət fəal köməklik göstərə bilmirdi.

Dövrün irəligəlmışlarının birgə çalışmaları sayəsində Rusiya ilə münasibətlərdə bir isinmə başlandı; soydaşlarımıza kömək cəbhəsində irəliləyişlər mümkün olmuşdu. Bəkədə fəaliyyət göstərən ayrıca “**Qardaş köməyi**” Türkiyə torpaqlarında, xüsusilə **Oltu, Sarıqamış və Kağızman** bölgələrində müharibə çarxının altında qalıb faciəli hala düşmüş hərbzədələri, müdafiəsiz məsum xalqı müdafiəyə daha intensiv şəkildə girişməyə fürsət tapdı. Valideynsiz və sahibsiz uşaqları müharibə cəbhələrindən toplayıb, qorunma altına almaq fəaliyyəti gerçəkləşdi...

Dünyanın dəhşətlər püskürən o çağında Azərbaycanın bükülmüş qəddini qaldırmağa və Anadolu torpaqlarında ermənilərin tövərətdikləri dəhşət və vəhşətlərin saysız qurbanlarına köməyə çatmağa bütün qüvvə və bacarığını səfərbər etmiş insanların soydaşlıq təəssübkeşiyini böyük ürək ağrısı ilə və həssaslıqla qələmə alan **dosent Doktor Bətül xanım Aslanın** Atatürk Mərkəzi Başkanlığında 2000-ci ildə nəşr olunmuş “Birinci Dünya savaşı əsasında Azərbaycan türkərinin Anadolu türkərinə **“Qardaş köməyi”** və Bakı Müsəlman Cəmiyyəti Xeyriyyəsi” Kitabında yaxın tariximizin bu qanlı səhifələrinə ayna tutulur.

Möhtərəm oxucu! Taleyimizə aydın güzgü tutan bu kitabla bağlı bir tanıma yazısı səciyyəsi daşıyan qarşınızdakı məqalənin əsas ruhu və faktları da həmin kitabdan alınmışdır. Yazının əvvəlində geciksəm də, bu cəfəkəş araşdırmaçı xanıməfəndiyə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Ərzurum Atatürk Universitetinin dosenti olan Bətül xanıməfəndi Türkiyə və Azərbaycan arxivlərində bəhrəli çalışmalar aparmış; kitablar, qəzet və jurnallar, çox sayıda məqalə, xatirə və əlyazmalar nəzərdən ke-

çirmiş; topladığı gərəkli faktları heyrətli səriştəsi və elmi-publisist bacarığı ilə kitablaşdırıb, soyunun istifadəsinə vermə qeyrəti göstərmmişdir. Hiss olunur ki, möhtərəm Bətül xanım ədəbiyyata, xüsusilə poeziyaya aşina bir araşdırmaçıdır. Birinci Dünya Savaşının dəhşətlərini, tökülen türk qanlarının doğurduğu ağrı-acıları dövrün şair və yaradıcı aşıqlarının şeirlərinə hopan fəryadını ağlar bir ürəklə qeyrəti yazılarına yavanlıq etmişdir. Ən başlıcası bu ki: istər Azərbaycanda olsun, istər Anadoluda axıdilan soydaş qanlarını öz ürəyinin axardamarlarından sellənən qan kimi qələminə çəkib, kağıza köçürməyə, sözün həqiqi mənasında, fədakarlıq göstərmişdir.

Deməli, tarixi gerçəklilikləri də istiqanlılıqla, oxucunun ruhuna işləyən hiss və həyacanla yazmaq olarmış!

Böyük faciələrlə bürülüb-bükülüb arxivlərin küncünə sıxışdırılmış müsibətnamə mahiyyətindəki tarixi sənədləri nə böyük ürəklə qaranlıqlardan çıxarıb, soyunun mühakiməsinə verən, qələmi süngü olan bu xanımın çəkdiyi əzab-əziyyəti neçəmiz Azərbaycanın çağdaş mətbuatının aynasından soyumuza örnək göstərə bilmışık ki?!

Bu da bir qəhramanlıq; bu da bir qələm mücahidliyi; bu da bir insanlıq abidəsidir! **Əslində, əməl qəhrəmanları öz fəaliyyətləri ilə həm də özlərinə heykəl ucaldırlar.**

Bətül Aslanın kitabında millət yolunda olmazın əzablı xidmətlərinə baxmayaraq gүnümüzdə az qala adsız qəhrəmana çevrilmiş, əməlinin gerçəkləşməsi yolunda dünyası parça-parça olmuş bir fədai də var; **doktor Xosrov Paşa Bəy Sultanov**. Əsərindəki hər kəsə və həqiqətə son dərəcə diqqət və məraqla yanaşan Bətül xanım Doktor Xosrov Bəyin həmin o parça-parça dünyasından onun həyat və ictimai fəaliyyətinin parça və zərərələrini səbir və səbatla bir yerə toplamağa dözülməz zəhmətlər çəkib.

Doktor Xosrov Paşa Bəy Sultanov Anadoluun həssas müharibə bölgələrində dönməz bir fədailidir, tökülen qanların soy sahibidir, hərbzədələrin həmdərdi, yetim qalmış mə-

sum körpələrə açılan isti qucaqdır.

Xosrov Paşa bəyin siziltili xatirəsində erməni məzalimi, rus zalımlığı üzərkən göynədir. Bunlardan birini xatrılayan zaman nə vəziyyətə düşdүүünü bütün təfərruatı ilə bürüzə verir; Qarsın qan ağladığı bir çağında “Qardaş Yardımı” cəmiyyətinin baş təmsilçilərindən Doktor Xosrov Paşa bəy Sultanov bölgənin bir nöqtəsində qanı qanından, dili dilindən olan fələkzədələrin duyduqları məmnuniyyətin kövrək duyğunmasını belə dilə gətirirdi: **Onların ümidi gahı və pənahı ancaq bir Allah idi. Bizim adamlarımız üzərkədə məhəbbət, gözlərində həmdərdlik sərkeşi və özlərində qardaşlıq hissi ilə gəldikləri zaman ilk vaxtlar çəkmiş olduqları müsibət, görmüş olduqları həqarət və təcavüzə uğramış namuslarına baxaraq, eyni zamanda uzadan əllərin varlığına şad olaraq, deməyə söz tapmır; ancaq “SİZİ ALLAH GÖNDƏRMİŞDİR!” deyirdilər.**

Birdən-birə öz başı bəla girdabında olan Azərbaycandan Anadoluya yardım əlini uzatmış bu məlek xisləti insanların ülviyətindən çəşib qalmış insanlar sanki dadlı yuxu görməkdə idilər.

Onları doğrudan, Allah göndərmışdı! Zaman-zaman soyluq münasibətlərini itirmiş türklük vicdanlarının səsi ilə ayağa qalxmış, Allahın iradəsi ilə qurtuluş yollarında əl-ələ vermək yolunu tutmuşdular. Nicat ancaq bu birlikdən doğası idi.

Bətül xanım soy faciəmizdən fişqirib gələn ağlar şeirin kamil sərrafıdır. Ən əsası o dərdlərimizi həssaslıqla araşdırğından ağrı-acısı bu gün də kəsməmiş müsibətli milli ovqatımızı yaxşı bilir. Sonra da qanlı döyüslərin tügħyan elədiyi məkanlar şeir-sənət qucağıydı və ürəkparçalayan vəhşiliklərin özü öz ağlar şairlərini bir ucdan yetişdirməkdə idi. Eşitmək ayrı, gözlə görmək bir ayrı. Bətül xanım tədqiqata cəlb etdiyi ən təsirli söz örnəkləri məhz gözdən könülə işləyib, fəryad qoparan bir növ ağunamələrdir. Bu yönənən maya tutmuş yarpağına qan çılmış şerlər bir deyil, beş deyil.

Amma mən burada xanıməfəndinin nədənsə tədqiqata cəlb etmədiyi (**bəlkə də qazi bir şeirin**) bircə qitəsini misal götirməyi qərarlaşdırırdım: Kağızmanlı Hıfzi Dədənin iyirmi beş bəndlilik bənzərsiz qoşmasının tək bircə bəndini:

Bağrımdayı xəncərmidir, oxmudur?!
Mənim dərdim çicəklərdən çıxmudur?!.
İlahi, bunların dərdi yoxmudur:
Nədən gülər bu divanə çicəklər?..
Dərdə bax, Allah!

Dünya binnət olandan, adətən, çicəklər şairlər tərəfindən tərənnüm olunub. Ona acıqlanan, onu gözdən salan kimsə qeydə alınmayıb. Çiçəyi Rəbbimiz könülləri şad etmək, üzləri güldürmək üçün xəlq edib!..

Bəs nə olmuş ki, Hıfzi dədə bütünlükə şairlərin əksinə olaraq çicəklərə az qala dərdinin əsas səbəbkər kimi qanlı-qanlı baxır.

Bədbəxt Dədə ömrün ixtiyar çağında çicəklərin ləçək-ləçək Günəşə boylanıb güldükləri yerdə erməni faşistlərinin tügħyan eləyən minbir vəhşətini görüb... Ləçəyinə qan çılmış nazlı çicəklərin ürəyi, insafi yoxdurmu?!. “İlahi, bunların dərdi yoxmudur?!” Qırğın saçan silahların uğultusundan dağlar-daşlar qan ağladıqları bir məhşəri qiyamətdə “Nədən gülür bu divanə çicəklər?!” Çiçək olanda nə olar ki?! Çiçəklər axı həssas olur... Fələkətzədələr istərlər ki, dünyada hər kəs və hər şey onların dərdinə möhnətinə köklənsin; onlar hər dodağı qançı özlərinə düşmən sayarlar...

İnsanlar nələr çəkmişlər bu ağlar bölgədə?! **Qars, Ərdahan, Kağızman, Oltu, Ərzurum, Hasanqala, Hınıs, Van, Ərciyez, İspir, Ərzincan, İğdır Trabzon** və s. kimi bölgələrdə insanlıq dramının qanlı səhifələri insan canilərinin üz arası kimi, yəqin ki, bundan yüzillər sonra da ittihad gücündə qalacaq!

Doktor Xosrov Paşa bəy Sultanovun baş təmsilçi kimi gəldiyi bu bölgələrdə xalqın böyük minnətdarlığını qazanmışlar. Xosrov Paşa bəyin nümayəndələri odun-alovun

içerisində ürəklərinin bir parçası olan məsum hərbzədələrin yaralarına dərman olmağa qeyrət göstərməyi canlarına minnət bilirdilər. Xosrov Bəy özü hər kəslə birgə hərəkət naminə min canı olmasını diləyirdi. Axı onları Allah göndərmişdi!..

Qarsda 8 ay üst-üstə dünyanın o çağında gərgin vəziyyətdə cəbhədən-cəbhəyə yolanırdı. Rus-Türk müharibəsində ruslar ən çox erməniləri bu bölgələrə yeritmişdi. Ermənilər bunu fürsət bilib, türk əhaliyə ağılagalməz vəhiliklərə divan tuturdu. Doktor Xosrov Paşa Bəy bunları vaxtında Rusiyaya yazış bildirsə də, ruslar bu bəşəri cinayətlərə göz yumurdular.

Ermənilər bir çox bölgələrdə gülə-barıtına qıymır: insanların ayaqlarını başlarına çatıb öldürür; bəzən əhalini qapularındakı su quyularına töküb, o vəhşətlə qətlə yetirildilər.

Hələ nə qədər təfərrüatlı vəhşiliklər məlumdur: Məsələn (Xınısda) körpəni təndirdə qızardıb, ananın qabağına qoyub, yeməsini tələb edirdilər... İnsanı diri-dirini sinəsindən divara mixlayırdılar...

Doktor Xosrov Paşa Bəy bu insanların niyatına işiq yolu arayırdı...

Bətül Aslan dövrün qeyrətkeş soydaşlarını özlərinin layiq olduğu səviyyədə təsvir etməyə və dəyərlərini insaf ölçüləri ilə göstərməyə bacarığı çatan bir qələm əhlidir!

Müəllifin, Doktor Xosrov Paşa Bəy Sultanovla bağlı çox mötəbərliklə yazdığı parçaları, fakt və dəyərləndirmələri bir qədər seçilən şəkildə bu tanıtma yazımında qabartığım ayrıca səbəbi var: şüurlu həyatını xalq naminə, dövlətin müstəqilliyi xatirinə fəda etmiş, öz şəxsi taleyindən əl çəkmiş bu adam mənim nəslimin, sözün həqiqi mənasında, karlı ziyalısı olduğunu ilk dəfə “**Qardaş köməyin**” də əhəteli şəkildə minnətdarlıqla oxudum. Bətül xanıma hədsiz minnətdarlıq duyğularımı dilə gətirməyə, təəssüf ki, qələm səriştəm çatışdır.

Məni qınamayın: insan oğlu dünya səhəsində, bir növ, nəslİ-nəcəbatının keyfiyyət

*İnsanlar nələr çəkmişlər bu ağlar
bölgədə?! Qars, Ərdahan, Kağızman,
Oltu, Ərzurum, Hasanqala, Hinis,
Van, Ərciyyəz, İspir, Ərzincan, İğdır
Trabzon və s. kimi bölgələrdə
insanlıq dramının qanlı səhifələri
insan canılınanın üz arası kimi,
yəqin ki, bundan yüzillər sonra da
ittiham gücündə qalacaq!*

dəyərləri ilə sayılıb seçilir! Bir həqiqətdir ki: iki əl bir baş üçündür!

Amma başlar da vardır ki: min-min əlin fəaliyyətinə nizam verir; soyunu tarixin amansız dönəmlərindən salamat keçirməkdə örnək üstünlük qazanır, tarixə qarışır.

Doktor Xosrov Paşa Bəy Sultanov qədir-bilən bir xalqın dərin sevgisinə haqqı olan seçkin içtimai xadimdir! Ərzurumlu bir soydaş ziyalımız onun milli-mənəvi dəyərini dərindən tədqiq edib, həqiqəti üzə çıxarırsa, bu, bizə də bir qeyrətə çağırış meajı deyilmi?!

Yaxın tariximizin gərəkli səhifələrinə aydın işiq tutan bu dəyərli kitabın Azərbaycanda kütləvi nəşrinə çox böyük ehtiyac duyulur. XX əsrin həm Türkiyə, həm Azərbaycan üçün o qanla yoğrulmuş səhifələrini geniş oxucu kütləsinin nəzərinə çatdırmaq hər zaman faydalı olar. Ulu kişilər tarix təkərrürlərdən (təkrarlardan) ibarətdir, deyiblər. Müsibətlərin təkrarlanması naminə o acı rüzgarları unutmamalı, ondan ibret almalı olan xalqın olub-keçənlərdən gərək ətraflı xəbəri olsun.

“Qardaş köməyi”nin Azərbaycanda sənballı nəşrinin bir çox cəhətdən əhəmiyyəti vardır. Köməyimizi dərindən dəyərləndirən doçent Doktor Bətül Aslan xanıməfəndinin də soydaş qayğısını uca tutub, xalqımıza göstərmək cəhətdən də gərəkli bir işdir. Bu da bizim minnətdarlıq borcumuz olardı.

MƏNİM SİZDƏN FƏRQİM YOXDUR

Bir səfər əsnasında yemək üçün düşərgə salan Rəsulullah və əshabı qoyun kəsib bişirməyə qərar verdilər. Bu məqsədlə səhabələr işləri öz aralarında böldülər. Biri:

- Ey Allahın Rəsulu, mən qoyunu ksərəm, - dedi. Başqa biri:
- Dərisini də mən soyaram, - dedi. Digəri isə:
- Ey Allahın Rəsulu, mən də bişirəm, - dedi.

Beləliklə də görüləcək işləri öz aralarında böldülər. Peyğəmbər (s.ə.s):

- Mən də odun toplayaram, - deyərək onlara qoşulmaq istədi. Əshab:
- Ey Allahın Rəsulu, biz o işi də görərik, siz narahat olmayın, - dedikdə Həzrət Peyğəmbər mütəvazi şəkildə belə buyurdu:
- Sizin həqiqətən də bu işi canfəşanlıqla edəcəyinizi biliyəm. Amma mən özümü sizdən fərqli saymaqdan xoşnud olmaram. Bunu Allah da sevməz.

(Qastalani, I, 385)

HAQQINI HALAL ET!

Bir dəfə Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) əshabdan Əbu Züra ilə səfərə çıxmışdı. Peyğəmbərimiz dəvənin hürgütünün ön tərəfində, Əbu Züra isə arxa tərəfində oturmuşdu. Peyğəmbərimiz arabir dəvəni sürətləndirmək üçün əlindəki qamçıdan istifadə edirdi. Fəqət bəzən də qamçının ucu arxada oturan Əbu Züranın ayaqlarına dəyirdi. Bir müddət sonra bunun fərqi varan Peyğəmbər:

- Ey Əbu Züra, olmaya qamçım sənə də dəydi, - deyə soruşdu.

Əbu Züra utanaraq:

- Bəli, ey Allahın Rəsulu! Amma heç nə olmaz, çox da incitmədi, - dedi.

Həzrət Peyğəmbərimiz səhvən də olsa yol yoldasını incitdiyi üçün çox pis oldu. Səfərdən qayıtdıqdan sonra Peyğəmbər (s.ə.s) bu xətasını düzəltmək üçün Əbu Züranı yanına çağırırdı və ona yüz iyirmi qoyun hədiyyə etdi. Sonra isə belə dedi:

- Ey Əbu Züra, yolda bilmədən səni incitdim. Bu qoyunlar səninkidir, haqqını halal et!

(Vaqidi, §, 939)

GÜNAH İŞLƏYƏRKƏN YAXALANAN ADAM

Rəhmət Peyğəmbəri bir gün tacirləri ziyarət etmək üçün bazara getmişdi. Bu əsnada piştaxta öündə olan buğda topası diqqətini çəkdi. Piştaxtanın qarşısına gəlib əlini buğdanın içində saldı. Bununla da altdakı buğdaların nəm oldugunu gördü. Halbuki, üstdəki buğdalar quru idi. Allah Rəsulu satıcıdan:

- Ya buğdanı niyə gizlədirsin? – deyə soruşdu.

Satıcı nə deyəcəyini bilmədi.

- Ya Rəsulallah, hər halda bu səhər yağan yağış isladıb, -dedikdə Həzrət Peyğəmbər:

- Elə isə buğdanın islaq tərəfini üstə qoyaydın. Camaat da görərdi.

Satıcı heç nə demədən sükut etdi. Peyğəmbərimizin bu hərəkətdən xoşnud olmadığı hər halından bəlli idi. Satıcıya hirsənən Peyğəmbər (s.ə.s) belə dedi:

- Bizi aldadən bizdən deyil.

(Müslim, İman, 164)

MƏRHƏMƏTSİZ ATA

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) uşaqları çox sevərdi. Uşaqları harda görsə onlarla maraqlanar, başlarını oxşayardı. Bir gün Peyğəmbərimiz nəvəsi Hz. Həsəni öpərkən yanında olan Habis oğlu Əqra:

- Siz uşaqlarınızı öpürsünüz? Mənim on uşağım var, lakin onlardan heç birini bir dəfə də olsun öpməmişəm, - dedi.

Peyğəmbərimiz övladlarına şəfqət göstərməkdən məhrum olan bu adama baxıb belə buyurdu:

- *Mərhəmət etməyənə mərhəmət etməzlər.*

(Buxari, Ədəb, 18; Müslim, Fəzail, 64)

ANAM KİMİ SEVƏRDİM

Həzrət Peyğəmbərin əmisi Əbu Talibin həyat yoldaşı Fatimə xatın hədsiz dərəcədə mərhəmətli və təmizürəkli bir xanım idi. Fatimə xatın vəfat etdiyi zaman Rəsuli-Əkrəm çox kədərləndi və gözlərindən inci kimi yaşlar axmağa başladı. Əshab:

- Niyə bu qədər kədərlənirsən, ya Rəsulallah? deyə soruşduqda:
- Anam öldükdən sonra o mənə analıq etdi. O, mənim anamdı, buyurdu. Sonra da Fatimə xatın üçün belə dua etdi:

- Allah səni bağışlasın və xeyirlə mükafatlandırınsın. Anacığım, Allah sənə rəhmət etsin. Sən mənə anam öldükdən sonra analıq etdin. Yemədin, yedirdin, geymədin, geydirdin. Ən ləziz yeməkəri mənə verər, özün yeməzdin. Bunu da Allahın rızası və axırət yurdunu umaraq edərdin.

(Hakim, Ş, 116-117; Heysəmi, IX, 256-257)

İSRAF ETMƏ

Əshabi-kiramdan olan Səd həzrətləri bir gün dəstəmaz alırdı. Dəstəmaz əsnasında onun lazımdan çox su işlətdiyini görən Peyğəmbərimiz:

- Suyu niyə israf edirsin, deyərək Səd (r.a)-ı tənbeh etdi.

Səd bu hərəkətinin israf olacağına inanmayaraq:

- Dəstəmaz alarkən sudan çox istifadə etsəm israf oları mı? - deyə soruşdu.

Həzrət Peyğəmbər:

- Təbii ki! Axar çayda dəstəmaz alsan belə suyu ehtiyac olandan artıq işlətmə!

(İbn Macə, Təharət,
48/425)

İPƏK PALTAR

Bir gün TelemSAN padşahı Sultan Yəhya saray əyanı ilə birlikdə şəhəri gəzməyə çıxmışdı. Onun və ətrafindakıların dəbdəbə və ehtişamı qarşısında gözləri qamaşan xalq da Sultana hörmət üçün qorxuya ayağa qalxıb: "Padşahım çox yaşa!" -deyərək alqışlamağa başladılar. Ancaq xalqdan bir az kənarda yalnızlığa dalmış, dünyadan azad və nuru ətrafi parladan bir nəfər sultanın gözünü sataşdı. Yanındakılardan o nur üzülu qoribin kim olduğunu soruşduqda:

"- Sultanım, məşhur Tunuslu Şeyxdir. Bir mağarada inziva halında yaşıyır." -dedilər.

Sultan daha da maraqla atını Tunuslu Şeyxin yanına sürdü və:

"- Əynimdəki bu ipək paltarla namaz qılmaq olarmı?" -dedi.

Tunuslu Şeyx bu suala cavab vermək istəməyib onu saraydakı alımlordən soruşmasını söyləsə də Sultanın israrlı xahişi ilə belə dedi:

"- Bir köpək düşünün ki, ölü bir heyvan tapır və onu mədəsi şişənədək yeyib içini və çölünü pisliyə bulaşdırılmış olduğu halda bövl edərkən üstünü batırmamaq üçün ayağını havaya qaldırmaq dərdindədir!.."

Sultan hayqırıldı:

"- Nə demək istəyirsən?"

"- Bunu demək istəyirəm ki, sizin mədəniz və cisminiz ən ağır haram yükləri və insan haqları ilə dolu olduğu halda ipək paltarla namaz qılmanın caiz olub-olmadığını soruşursunuz?!"

Bu mənalı sözlər Sultanın qəlbinə dərindən təsir etdi. Bu təsir səbəbi ilə dərhal üzərindəki paltarları çıxarıb atdı. Sonra belindəki qılıncı da çıxarıb atdı və ona heyrətlə baxan xalqa:

"- Ey müsəlmanlar! Haqqınızı halal edin və özünüzə bir padşah tapın!" -deyərək Tunuslu Şeyxin ardından getdi və onun sadiq tələbəsi oldu.

HƏR OXUYAN

Molla Pənah Vaqifi Qarabağda gözü götürməyənlər, onun paxillığını çəkənlər də az deyildi. Çünkü o, əsil-nəsəbi, mali-mülkü, olmaya-olmaya vəzirlilik mərtəbəsinə qalxmış, həm də nadan və bacarıqsız nücəbaların saraya ayaq açmasına yol verməmişdi. Buna görə də düşmənləri onun hər addımını izləyib, el arasındakı nüfuzunu qırmağa çalışmışdır.

Bir dəfə xan nəslinə mənsub olan bir şəxs böyük məsciddə Vaqif üçün ayrılmış hücrəyə soxulub namaz qılmağa təşəbbüs göstərəndə, xidmətçi onu saxlayıb, bu yerin vəzirə məxsus olduğunu söyləyir. Lakin bu adam xidmətçinin etirazına əhəmiyyət verməyib özünü içəri salmağa çalışır. Xidmətçi: -Ay ağa, başa düşün, bu yerin sahibi var, - deyə, onu içəri buraxmir.

Şəxs sual verir: -Söylə görüm, o, vəzir olduğu üçünbü belə canfəşanlıq göstərirsen?

Xidmətçi: -İndi nə etmək olar? Hər kəsə bir şey nəsib olanda, onun payına da vəzirlilik düşüb, -cavabını verir.

Şəxs: - O vəzirdirsə, mən də xanam, - deyə lovğalandıqda, xidmətçi saymazyana söyləyir: - Ağa, ad insani ucaltmır, insan adı ucaldır.

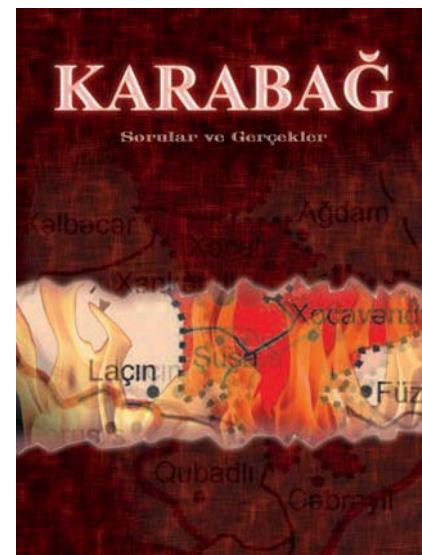
Şəxs: - Sən onun elminə işaret vurursansa, bəlkə mən ondan çox oxumuşam, - deyir. Xidmətçi səbir edə bilməyərək, sözün cavabını aşağıdakı məntiqlə tamamlayır:

- Üzr istəyirəm, ağa, axı hər oxuyan da Molla Pənah olmur!

Mübahisəyə kənardan qulaq asanlarının hamısı bu sözü təqdir edib alqışlayırlar. Elə o vaxtdan da həmin kəlam yaddaşlara hopub qalmışdır.

XƏBƏRLƏR

“Azərbaycanlı və Türkiyəli Xanımların 7-ci əl işləri Xeyriyyə Sərgisi”

Hər il ənənəvi olaraq **Gəncliyə Yardım Fondunun** tərkibində “Azərbaycanlı və Türkiyəli Xanımların əl işləri Xeyriyyə Sərgisi” təşkil edilir. Sərgidən əldə olunan gelir Azərbaycan xalqının milli problemlərinə həsr olunur. Belə ki, Xocalı soyqırımı şəhidlərinin ailələrinə və **Qocalar Evinə yardım, «Qarabağ suallar və Faktlar»** kitabının və digər bir neçə kitabı nəşri, bu sərginin vəsaiti hesabına həyata keçirilmişdir.

Bu il də mart ayının 6-da Gəncliyə Yardım Fondunda “Azərbaycanlı və Türkiyəli xanımların ənənəvi 7-ci əl işləri Xeyriyyə Sərgisi”nin açılış mərasimi keçirildi. Tədbirdə Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Cumhuriyyətinin dövlət himnləri səsləndikdən sonra, açılış çıxışı edən Gəncliyə Yardım Fonduun prezidenti **Ahmet Tecim** cənabları təşkil edilən sərgilərin mahiyyəti haqqında danışdı və bütün xanımları qarşıdan gələn 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Bayramı münasibətilə təbrik etdi. Tədbirdə iştirak edən Millət Vəkili **Qənirə Paşayeva** belə xeyriyyə sərgilərinin keçirilməsini yüksək qiymətləndirdiyini qeyd etdi və sərgiyə əl işlərini təqdim edən xanımlara öz minnətdarlığını bildirdi. Açılmış mərasimində çıxış edən Nazirlər Kabinetinə aparatının şöbə müdürü cənab **Qurban Sadıqov**, Səbail Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini xanım **Xalidə Bayramova**, Azərbaycan və Türk dünyasının tanınmış şairi **Məmməd Aslan** da öz ürək sözlərini qonaqlarla bölüşdülər. Tədbirdə həmçinin Türkiyənin Azərbaycandakı səlahiyyətli səfirinin xanımı **Günay Kılıç** da iştirak edirdi.

3 gün davam edən sərgidən əldə olunan vəsaitin “**Qarabağ Suallar və Faktlar**” kitabının Anadolu türkcəsində nəşrinə və Gəncliyə Yardım Fonduun “**Yüz imkansız ailəyə bir illik ərzaq yardımı**” layihəsinə xərclənəcəyi planlaşdırılmışdır.

Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti cənab Ahmet Tecim "Xocalıya Ədalət" kampaniyası ilə bağlı fəaliyyətlərin təşkilində

İKT-GF Mədəniyyətlərarası Dialoq üzrə Baş Koordinatoru xanım Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə irəli sürülən "Xocalıya ədalət" beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində cənab Ahmet Tecim tərəfindən Anadolu Türkçəsində nəşrə hazırlanan "*Qarabağ Suallar və Faktlar*" kitabının 25.02.2010 tarixdə TBMM Mustafa Necati Mədəniyyət Evində təqdimat mərasimi keçirildi.

Mərasimdə çıxış edən TBMM sədri Mehmet Ali Şahin, öz çıxışına Xocalıda hadisələrin baş verdiyi 26 Fevral 1992-ci il tarixinin bir qətliamın tarixi olduğuna diqqəti çəkərək, "Bu gün «Bu qətliamını unutmadıq. Bu qətliamı vicdanı olan insanların gündəmində canlı tutmaq istəyirik» deyən bir fəaliyyətin içərisindəyik. Mən də bu fəaliyyətə dəstək vermək üçün sizin aranızdayam" dedi.

Azərbaycanın Türkiyədəki səlahiyyətli səfiri cənab Zakir Həşimov da öz çıxışında 18 il əvvəl Azərbaycan torpaqlarında böyük bir qətliamın yaşandığını, günahsız və silahsız 613 nəfərin öldürülüşünü qeyd etdi. Bu insanların günahlarının sadəcə türk olmaları olduğunu vurgulayan cənab Həşimov yaşananları unutmağın imkansız olduğunu, heç kimin də unuda bilməyəcəyini ifadə etdi. Cənab Həşimov iki qardaş ölkənin Azərbaycan və Türkiyənin sevinclərinin və kədərlərinin ortaq olduğunu da qeyd etdi.

Mardinin Millət Vəkili Cüneyt Yüksel öz çıxışında, Xocalıda əksəriyyəti uşaq, qadın, yaşılı insanlardan ibarət çox sayıda insanın vəfat etdiyini ifadə edərək, bu qətliamın ictimaiyyətin ağlına və vicdanına yerləşdiyini söylədi.

Türkiyə və Azərbaycan Parlamentlər Arası Dostluq Qrupunun sədri və Konya Millət Vəkili Mustafa Kabakçı da, 18 il əvvəl bütün dünyanın gözləri önünde yaşanan qətliamın aşırısının Türkiyədə də hiss edildiyini dile gətirdi. Günahsız insanlara qarşı törədilən qətliamın yaxın tarixin ən qorxunc örnəklərdən biri olduğunu ifadə edən cənab Kabakçı Xocalıda insanlığın qəbul edə bilməyəcəyi vəhşi cinayətlər işləndiyini bildirdi.

Azərbaycan Respublikası Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti və "*Qarabağ Suallar və Faktlar*" kitabını nəşrə hazırlayan cənab Ahmet Tecim də Xocalı qətliamının sadəcə Azərbaycan xalqına deyil, Türk və İslam dünyası ilə insanlığa edilmiş ən böyük qətliallardan biri olduğunu ifadə etmişdir. O, eyni zamanda Türkiyənin hər zaman Azərbaycanın yanında yer aldığı vurgulayaraq ingilis, ərəb, rus dillərində və Anadolu türkçəsində nəşr edilən kitabın, bilginin dəstəyə çevrilməsindəki önəminə diqqət çəkdi.

Çıxışlardan sonra adı qeyd edilən kitab TBMM sədri Mehmet Ali Şahin bəyə və onun timsalında bir çox millət vəkillərinə və dövlət nümayəndələrinə təqdim edilmişdir.

